

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE PARA VE PULLARIN
KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINA ETKİSİ**

Hayri BAKMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi

Danışman: Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Adıyaman

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2016

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Yasin DOĞAN danışmanlığında, Hayri BAKMAZ tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Dersinde Para ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" başlıklı çalışma 14 / 07 / 2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı :

Doç. Dr. Hakan AKDAĞ

Jüri Üyesi :

Yrd. Doç. Dr. Ali ÜNİŐEN

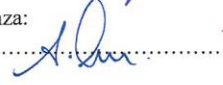
Jüri Üyesi :

Doç. Dr. Yasin DOĞAN

İmza:

İmza:

İmza:

17 / 10 / 2016

Prof. Dr. İbrahim Halil Tuğuk
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Dersinde Para ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

14/07/2016

Hayri BAKMAZ

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE PARA VE PULLARIN KULLANIMININ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINA ETKİSİ

Hayri BAKMAZ

İlköğretim Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2016

Danışman: Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde para ve pullar kullanılarak öğrencilerin akademik başarısının artırılması amaçlanmaktadır. Bu araştırma beşinci sınıf öğrencileriyle sosyal bilgiler dersinde nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemi olarak deney-kontrol grubu deneme deseni kullanılmıştır.

Bu araştırma, Adıyaman'da bir devlet okulunda altı hafta (on sekiz saat) boyunca yürütülmüştür. Araştırmanın uygulaması “Bir Ülke, Bir Bayrak” ünitesindeki “Bağımsızlık Sembolleri” konusunun ve “Hepimizin Dünyası” ünitesinin öğretimi sürecinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda para ve pulların görsel kanıt temelli etkinlikleri, aktif öğrenci merkezli bir ortamda uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise dersler, ders kitabı merkezli bir süreçte yapılmıştır.

Akademik başarı ortalamaları birbiriyle denk deney ve kontrol grubundaki 25'er öğrenciye uygulama öncesinde ön test ölçeği uygulanmıştır. Buna ek olarak ön test uygulaması öncesinde deney grubu öğrencilerine, para ve pullarla ilgili neler bildikleri hakkında sorgulama formu uygulanmıştır. Uygulama sürecinde deney grubu öğrencilerine para ve pullardan seçilmiş görsel kanıta dayalı etkinlikler uygulandıktan sonra, her iki gruba son test olarak başarı testi uygulanmıştır. Son test uygulamasından sonra deney grubu öğrencilerine para ve pullarla ilgili neler

bildikleri hakkında tekrar sorgulama formu uygulayarak öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası para ve pullarla ilgili görüşleri karşılaştırılmıştır.

Elde edilen veriler ışığında, veriler SPSS 11.0 veri analiz programıyla değerlendirilmiştir. Bulguların sonuçlarına göre deney grubu öğrencileri kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Para, Pul, Görsel Kaynak, Kanıt

ABSTRACT

EFFECT OF MONEY AND STAMPS ON STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE SOCIAL STUDIES COURSE

Hayri BAKMAZ

The Department of Primary Education

Adiyaman University Graduate School of Social Studies

September 2016

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yasin DOĞAN

The purpose of this was study to examine the effect of use of money and stamps on students' academic achievement in the social studies course. Participants of this pre-test-post-test experimental-control group study were a total of 50 5th graders.

The study which took six weeks (eighteen hours) was conducted in a state in the province of Adiyaman. It was carried out during the weeks when the following subjects were taught: "A Country, a Flag"; Independent Symbols" and "A world of Us All." While teaching the experimental group involved a student-centered approach utilizing money and stamps as visual evidence, teaching the control group involved text-book based traditional methods.

Pre-test scores were used in selecting experimental and control groups so as to obtain two groups with similar achievement levels. In addition, a questionnaire was applied to the experimental group on what they knew about money and stamps before the test. During the experiment the activities based on visual materials involving use of money and stamps were used with the experimental group. Upon completion of teaching the above mentioned three units (subjects) both groups were given post-tests. The experimental group was also given the questionnaire after teaching sessions were completed.

Data was analyzed using the SPSS 11.0 statistical package. Results showed that the experimental group obtained significantly higher scores than the control

group. Limitations of the study, recommendations for research and social studies instruction were discussed.

Key Words: Social Studies, Money, Stamp, Visual Materials

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze sürekli değişen ve gelişen eğitim, bireylerin hayata hazırlanmasında ve toplulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bir dönem geçerli olan eğitim anlayışı başka bir dönemde geçerliliğini yitirmiş ve onun yerini toplumun ve çağın ihtiyaçlarını daha iyi karşılayan başka bir eğitim anlayışı almıştır. Ülkemizdeki eğitim anlayışı da bu süreçten etkilenmiş ve bu değişim ve gelişim doğrultusunda eğitim-öğretim yöntemlerinde çeşitli değişiklikler geçirmiştir.

Ülkemizde, ilkokul(4. sınıf) ve orta okullarda(5., 6. ve 7.) okutulan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin bir yandan sosyal bilgiler ile ilgili temel donanımları almalarını sağlarken bir yandan da öğrencileri vatanını ve milletini seven bilinçli bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflere ulaşmak için sosyal bilgiler derslerinde görsel kaynaklardan yararlanmak kaçınılmaz bir hale gelmiştir.

Orta okul 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan “Bağımsızlık sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların öğretiminde para ve posta pullarının kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisini araştırdığımız bu çalışmamızda sosyal bilgiler öğretiminde görsel kaynakların kullanımının öğrencilerin başarı durumlarını nasıl etkilediği üzerine araştırma yapıldı.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca kıymetli deneyimlerini benimle paylaşıp, bu araştırmanın oluşturulmasında, araştırma konusu seçimi dahil her konuda beni yönlendirip desteğini esirgemeyen değerli danışmanım sayın Doç. Dr. Yasin DOĞAN’a, araştırmanın istatistik verileri ile ilgili katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Güler YAVUZ’a uygulama sürecinin başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen ve uygulamayı yürüten sevgili arkadaşım, Mehmet Akif Ersoy Orta Okulu sosyal bilgiler öğretmeni Abdullah YARDIM’a ve bu araştırmaya emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Adıvaman-2016

Hayri BAKMAZ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Problem Cümlesi	4
1.4.1. Alt problemler	4
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.7. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Para ve Posta Pullarının Kullanımı	7
2.1. Görsel Kaynaklar	7
2.1.1. Görsel kaynağın tanımı	7
2.1.1. Görsel materyal çeşitleri	9
2.1.2.1. Fotoğraf ve resimler	9
2.1.2.2. Minyatürler	10
2.1.2.3. Gravürler	10

2.1.2.4. Gazeteler	11
2.1.2.5. Karikatürler	11
2.1.2.6. Grafikler	11
2.1.2.7. Haritalar	11
2.1.2.8. Yazı tahtası	12
2.1.2.9. Levhalar, afişler ve posterler	12
2.1.2.10. Tepegöz ve episkop	12
2.1.2.11. Para ve posta pulları	12
2.2. Görsel Kaynak Olarak Para ve Posta Pulları	13
2.2.1. Para	13
2.2.1.1. Paranın tanımı	13
2.2.1.2. Paranın doğuşu ve gelişimi	14
2.2.1.2.1. Madeni para	15
2.2.1.2.2. Kağıt para	16
2.2.1.3. Paranın işlevleri	20
2.2.1.4. Paranın türleri	21
2.2.2. Pul	23
2.2.2.1. Pulun tanımı	23
2.2.2.2. Pulun tarihçesi	25
2.2.2.3. Posta pullarının işlevleri	29
2.2.2.4. Pul çeşitleri	30
2.3. Görsel Kaynak Olarak Para ve Posta Pullarının Eğitimde Kullanımı	33
2.3.1. Görsel okuryazarlık	36
2.3.2. Görsel algı	38
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Para ve Posta Pullarının Kullanımı	39
2.4.1. Para ve posta pullarının öğeleri	39

2.5. Sosyal Bilgiler Derslerinde Bilgi ve Beceri Boyutlarının Yapılandırılmasında Para ve Posta Pullarının Kullanımı	43
2.5.1. Bilgi boyutu	43
2.5.2. Beceri boyutu	46
2.6. İlgili Çalışmalar	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem	52
3.1. Araştırmanın Modeli	52
3.2. Araştırmanın Grubu	57
3.3. Veri Toplama Aracı	60
3.3.1. Başarı testi	60
3. 4. Araştırmanın Uygulama Basamakları	66
3. 4.1. Deneysel işlem öncesi süreç basamakları	66
3. 4.2. Araştırmanın işlem yolu	67
3. 4.3. Deneysel işlem sonrası süreç basamakları	73
3. 5. Verilerin Analizi	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorumlar	75
4.1. Deney ve kontrol gruplarının son test başarı puanlarının karşılaştırılmasıyla ilgili bulgular ve yorumlar	75
4.2. Deney grubu öğrencilerinin ön test-son test başarı puanlarının karşılaştırılmasıyla ilgili bulgular ve yorumlar	76
4.3. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test başarı puanlarının karşılaştırılmasıyla ilgili bulgular ve yorumlar	77

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler	79
5.1. Sonuç	79
5.2. Öneriler	81
Kaynakça	83
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	136

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın Deneysel Deseni.....	55
Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Belirlenmesi İçin Grupların Ön Test Puanlarını Gösteren Tablo.....	58
Tablo 3. Öğrencilerin Ön Test Başarı Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	58
Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	59
Tablo 5. Belirtke Tablosu.....	61
Tablo 6. Başarı Testi Madde Analiz Sonuçları.....	65
Tablo 7. Deney Ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu Ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Başarı Testinden Aldıkları Son Tets T-Testi Sonuçları.....	75
Tablo 8. Deney Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu Ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Ön Test Ve Son Test Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları.....	77
Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Ön Test Ve Son Test Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ön test-Son test Kontrol Grubu Deseni.....	54
Şekil 2. Araştırmada Kullanılan Bağımlı Ve Bağımsız Değişkenlerin Akış Şeması.....	56

KISALTMALAR LİSTESİ

ÖSKD: Ön test- son test Kontrol Gruplu Desen

F : Frekans

% : Yüzde

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama

KO : Kareler Ortalaması

KT : Kareler Toplamı

N : Denek Sayısı

P : Anlamlılık Düzeyi

S : Standart Sapma

Sd : Serbestlik Derecesi

F : Varyans Değeri

Akt : Aktaran

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Giriş

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına ve tanımlamalara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Eğitimin temel amaçlarından biri, iyi vatandaş yetiştirmektir. Bu sebeple eğitimin amacı, demokratik yaşamın değerini anlayabilmeleri için öğrencilerin zihinlerini ve karakterlerini kuvvetlendirmek olacaktır. “Sosyal bilgilerin amacı ise, vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır”(Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], 1992).

“Sosyal bilgiler, günümüzde temel öğretimde iyi ve sorumluluk sahibi vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimlerin disiplinlerinden seçilmiş konulara dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanmaktadır”(Erden:199). Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanır (Sönmez, 1997:3).

Ülkemizde, Sosyal Bilgilerin en kapsamlı tanımının, 2005 Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyon yapmıştır. Bu tanıma göre;

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005: 51).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde görsel kaynak olarak para ve posta pullarının eğitimde kullanılmasının neden gerekli olduğunu ve öğrencilerin ders başarısı üzerindeki etkilerini belirlemektir. Bu çerçevede araştırmada; “Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde para ve posta pullarının görsel kaynak olarak kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkileri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmaktadır.

Bu temel amaç kapsamında aşağıda belirtilen alt amaçlar sıranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde para ve posta pullarının görsel kaynak olarak kullanılması öğrencilerin ders başarısını olumlu bir şekilde etkilemektedir.
2. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin aldıkları son test puanları arasında deney grubu lehinde olmak üzere anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan ilgilerini arttırmak, öğrenmelerin kolaylaştırarak seçenekler sunmak, alanla ilgili bilgileri edinmelerini ve hatırlayabilmelerini sağlamak amacıyla görsellikten yararlanılmalıdır. Sosyal bilgilerde görsellikten yararlanmanın temel amacı ise, bireysel farklılıklar göz önünde bulundurarak eğitim-öğretim sürecini anlamlı hale getirmektir.

21. Yüzyılda iletişim ve bilgi buna bağlı olarak teknoloji hızla ilerlemekte gelişmektedir. Bu değişim ve gelişim içerisinde ilköğretim çağındaki öğrencilere bilgi aktarım ve eğitimlerinin daha verimli hale getirilmesi amacıyla görsel ürünler daha çok ön plana çıkmaktadır. Bu çağın getirdiği bir zorunluluktur.

Ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar için ders kitapları ve etkinlikler kullanılmaktadır. Bu bağlamda öğrencilere ders kitaplarını sevdirebilmek için kitapların zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Küreselleşen dünyamızda öğrenciler iletişim teknolojilerinin hepsinden yararlanmaktadırlar. Öğrencilerimizi kitaplardan uzaklaştırmamak ve kitaplarını sevdirebilmek için sadece yazı ve siyah beyaz öğeleri değil renkli

görsel materyallerinde kullanılması gerekmektedir. Bu anlamda kitapların çekici hale getirilmesi gerekmektedir. Bu sebeptendir ki ders kitaplarında para ve posta pullarının görsel kaynak olarak kullanılması ihtiyacı duyuldu.

1.3. Tezin Önemi

İnsan gelişimini düşündüğümüzde, bireylerin öncelikle görerek öğrendiği söylenilebilir. Yani görme konuşmadan önce gelmektedir. Çocuklar konuşmaya başlamadan önce bakıp, tanımayı öğrenmekte, başka bir anlamda da görme sözcüklerden önce gelmektedir.

Görsellik hayatımızın her alanında önemli bir yere sahiptir. Evde, işyerinde, sokaklarda, okullarda ve her yerde görsel unsurlar son derece fazladır. Alışveriş yaparken, bir yere giderken veya bir şeylerle uğraşırken bilerek veya bilmeyerek görsel güzelliğe dikkat ederiz.

Gardner'in çoklu zekâ kuramına göre zekâ çeşitlerinden biri de görsel uzamsal zekâdır. Sosyal bilgiler dersinde öğrenci için en önemli kaynaklardan biridir kitabıdır. Bu bağlamda ders kitaplarında kullanılan etkili görsel materyal tasarımının eğitim-öğretimde verimliliği arttıracakı düşünülmektedir.

Eğitimin esas amacı, belirlenen kazanımların öğrenciye kazandırılması için gerekli ortamı ve materyalleri sunmaktır. Bu bağlamda okullarda kullanılan bütün araçlar öğrencinin bu gelişimine katkıda bulunmak için vardır. İşte ders kitaplarında bu araçların başında gelir. Ders kitapları ise eğitim-öğretim hayatının vazgeçilmez bir öğesidir. Ders kitapları, öğrenciye neyi öğreneceğini gösteren ve tanıtan önemli bir araçtır. Yukarıda da değinildiği üzere ders kitaplarında ilk dikkati çeken unsur görsel malzemelerdir. Bu anlamda ders kitaplarında kullanılan görsel materyaller, kazanımlar, öğrenci gelişim düzeyi gibi faktörler ele alınarak hazırlandığında eğitimin daha verimli olacağı belirtilebilir.

Etkin ve demokratik vatandaşlar yetiştirme amacını taşıyan Sosyal Bilgiler dersi, bu amaçla öğrencilere pek çok bilgi, beceri ve tutum kazandırmayı hedeflemektedir.

Sosyal bilgiler dersinde, hedeflenen kazanımlara öğrencinin ulaşmasına yardımcı olabilecek pek çok görsel materyal ve kaynak kullanılmaktadır. Ancak incelenen görsel kaynaklarla ilişkili kitap, makale veya çalışmalarda, görsel tür olarak para ve posta pullarına rastlanmamıştır. İlgili alan yazında (Yazıcı, 2010) sıklıkla ifade edilen, sosyal bilgiler öğretiminde posta pullarının kullanımı makalesine rastlanılmaktadır. Bu noktada, deneysel modelde gerçekleştirilen bu çalışmanın ülkemiz Sosyal Bilgiler eğitim literatüründe bulunan önemli bir açığı kapatabileceği düşünülmektedir.

Konu itibari ile sosyal bilgiler alanında görsel kaynaklarda önemli bir yer tutan para ve posta pullarının eğitimde tarihsel, etimolojik, ekonomik, sosyolojik ve sanatsal işleyişinde örneklerle somutlayarak bilginin kolay ve ulaşılabilir yöntem ve metotlarla anlaşılmasına katkı sağlamak amacıyla sistemli bir çalışma yapılmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Bu tezin problem cümlesi, ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde para ve posta pullarının kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına etkisi var mıdır?

1. 4. 1. Alt problemler

Yukarıda ifade edilen amacın gerçekleştirilmesi için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların öğretiminde para ve posta pullarının kullanımına göre düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla ders kitabı merkezli öğretimin uygulandığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi konuların öğretiminde para ve posta pullarının kullanımına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi konuların öğretiminde ders kitabı merkezli öğretim materyallerinin kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmanın deneysel işlem sürecinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kontrol altına alınamayan dış etkenlerden aynı derecede etkilendikleri düşünülmektedir.
2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ders dışı zamanlarda, deneysel işlem konusunda yapılan uygulamalarla ilgili iletişime geçerek birbirlerini etkilemedikleri varsayılmaktadır.
3. Pilot uygulama okulundaki araştırmaya katılan öğrencilerin yeni sosyal bilgiler programına yabancı olmadıkları varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan 7. ünitedeki “Bağımsızlık Sembolleri” konusunun kazanımı ve 8. ünitedeki “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki 4 kazanımını ve ilgili açıklamalarını içeren konular ile araştırmacı tarafından geliştirilen para ve posta pulları temelli etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesi ve sosyal bilgiler 2005 programının uygulamasıyla
2. Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılı ile
3. Araştırma Adıyaman ili merkezde bulunan Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunun 5. Sınıf öğrencileri ile
4. Hazırlanan ölçme araçlarıyla,
5. Araştırmada ölçüt alınan başarı testinin sorularının sadece ilgili kazanımlara yönelik olması ile
6. Araştırmaya ait materyallerle

Sınırlıdır.

1. 7. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Sosyal bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır” (Öztürk, 2009).

Para: Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracıdır(TDK).

Posta Pulu: Posta parası karşılığı mektup zarfı, kartpostallara ve damga resmine karşılık kâğıtlara yapıştırılan, basılı küçük kâğıt parçasıdır (TDK).

Görsel Kaynak: “Öğrencilerin geçmişteki olayları daha rahat tasvir etmelerine yardımcı olan resimlere, heykellere, baskılara, minyatürlere ve gravürlere görsel kaynak denir” (Köstüklü, 1998).

Görsel Okur Yazarlık: “Görsel okuryazarlık”, “okuma” ve “yazma” eylemlerinin birlikte kullanılması demektir. Yani görsel okuryazarlık, anlama (okuma) ve anlatma (yazma) becerilerinin oluşturduğu bir süreçtir (Tüzel, 2010).

İKİNCİ BÖLÜM

2.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Para Ve Posta Pullarının Kullanımı

2.1. Görsel Kaynaklar

2.1.1. Görsel kaynağın tanımı

İnsanlar çevresini duyu organları yoluyla algılayan ve anlamlandıran bir yapıya sahiptir. Duyular vasıtasıyla dış dünyadaki varlıkları, nesnelere algılayıp bilişsel süreçlerle bu algıları anlamlandırırız. Bilgi olarak benimsediğimiz ve zihnimize anlamlandırdığımız her şey sahip olduğumuz duyu kanalları aracılığı ile kazanım haline dönüşür. Duyu organlarımız, çevremizde değişik şekillerde bulunan fiziksel enerjiyi beynimizin anlayacağı biçimlere çevirir ve sinir sistemi vasıtasıyla beyne gönderir (Balun, 2008:130-143). İnsanları görsel iletişim özelliğini geliştirmek ve etkin kılmak için binlerce yıl harcamıştır. İnsanlık tarihiyle ilgili olarak günümüze kalan en önemli kültür varlıkları, ilkel mağara devri insanlarına dayanan, görsel iletişimin başlangıcı olarak tanımlanan simgeler ve resimlere iletişim kurma, yaşamı paylaşma gerçekleridir.

“Görme duyusu insanoğlunun en önemli duyularındandır. Çevremizdeki nesnelere, olayları, durumları önce görerek tanımlar ve anlamaya çalışırız.” Uçar burada görme duyusunun iletişim açısından ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır ve mesajların alıcıya iletilmesinde rol aldığı önemi de açıklar niteliktedir (Uçar, 2004: 17).

Eğitimde görsel araçlar, öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlama açısından oldukça önemlidir. Bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme de o kadar kalıcı, buna bağlı olarak da unutmama o kadar geç olur. Öğrenme ile ilgili olarak yapılan araştırmalar öğrenmelerin çoğunun görsel betimlemeler yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir(Demirel, 2009:67-85).

Edgar Dale, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, öğrenciler için en somuttan en soyuta doğru bir öğrenme yaşantısı sağlayacak, yaşantı konisi adını verdiği öğrenme yaşantılarını seçme ve eğitim durumlarını düzenlemeye yardımcı bir model geliştirmiştir (Yalın,2003:20). Dale'nin yaşantı konisine göre insanların öğrendiklerinin,

%83'ünü görme

%10'unu işitme

%4'ünü koklama

%2'sini dokunma

%1'ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrendikleri

Saptanmıştır(Çilenti,1991:57; akt, Tonga, 2007).

Resim 1. Edgar Dale'nin Yaşantı Konisi (<https://mmbogretimtasarimi.wordpress.com/>).

Görsel materyallerin öğrenmedeki rolü üzerine yapılan araştırmalar çoğunluğu soyut kavramlarla ilişkili olan ve öğrencilerin olaylara doğrudan tanıklığının olmadığı tarih derslerinde kullanılacak öğretim materyalleri içerisinde görsel kaynakların önemini ortaya koymaktadır (Akbaba, 2003:283-319). Bu araştırmalar, daha anlamlı ve daha etkili bir öğrenme ile ders kitaplarında görsel kaynaklara verilen yer ve önem arasında bir paralellik olduğunu göstermiştir.

Öğrencilerin geçmişteki olayları daha rahat tasvir etmelerine yardımcı olan resimlere, heykellere, baskılara, minyatürlere ve gravürlere görsel kaynak denir.

Tarihte işlediğimiz döneme ait resim veya fotoğraflar o dönem hakkında sözlerle anlatılması güç olan birçok mesajı kolaylıkla verebilir(Köstüklü, 2001:28). Tarih öğretiminde kullanılacak görsel kaynaklar öğrencilerin dikkatlerini canlı tutar, duygusal tepkimeler vermesini sağlar, kavramları somutlaştırır, sözel olarak anlatılması zor olan kavramları çok kolay açıklayabilir(Demirel, 2009:67-85).

Görsel kaynaklarla çalışarak tarihsel bilgiye ulaşmaya çalışan öğrencilerde analitik düşünme, problem çözme, eleştirel düşünme, tarihsel empati gibi üst düzey düşünme becerileri gelişir(Akbaba, 2003:283-319).Resim, fotoğraf, minyatür, gravür ve karikatürler öğrencilere sadece geçmişe ait bilgileri aktarmaz aynı zamanda öğrencilerin tarihsel becerilerinin de gelişmesini sağlar.

2.1.2. Görsel materyalçeşitleri

Sosyal bilgiler öğretiminde görsel materyallerin kullanılması öğrencilerin ilgisini çekerek öğrenme – öğretme sürecini daha zengin ve nitelikli bir hale getirerek dersin verimliliğini artırır(Akbaba, 2009:283-319). Görsel kaynak türlerini fotoğraf ve resimler, minyatürler, gravürler, gazeteler, karikatürler, grafikler, haritalar, yazı tahtası, levhalar, afişler, posterler, tepegöz, episkop, para ve posta pulları olarak sıralanabilir.

2.1.2.1. Fotoğraf ve resimler

Resim ve fotoğraflar, eğitimin her aşamasında rahatlıkla kullanılabilen ve istenilen bilgiye fazla zaman harcamadan ulaşılabilen birer görsel kaynaktır(Tüzün, 2008:21).

Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretiminde kullanılan malzemeler arasında resim ve fotoğrafların önemli bir yeri vardır. Çünkü bunlar kaynak niteliğindedir. Sosyal Bilgiler dersinde, tarih konuları işlendiği zaman, o döneme ait resim ve fotoğraflar o dönem hakkında sözlerle anlatılması zor olan pek çok mesajı kolaylıkla verebilir(Köstüklü, 2001:28). Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan resim ve fotoğraflar, geçmişi öğrencilerin kolay ve daha anlaşılır bir hale getirir. Öğrencilerin geçmişteki olayları tasvir etmede yardımcı olan resimler ve fotoğraflar, hayal gücünü kullanmaya, geçmişin farklı dönemlerinden kesitleri günümüze getirmeye, soyut kavramları somutlaştırmaya yardımcı olur(Akbaba, 2009:283-319).

Resim ve fotoğraflar, öğrencilerin bilgiyi içselleştirmesinde fayda sağlar. Öğrenciler, olayın geçtiği yeri fotoğraf ve resimlerden aklına getirerek kendi cümleleriyle anlatır.

Resim ve fotoğrafları kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, o resim ve fotoğrafların nasıl yorumlanabileceğinin öğretilmesidir(Köstüklü, 2001:28).

2.1.2.2. Minyatürler

Ortaokul ders kitaplarına baktığımız zaman ağırlıklı olarak fotoğraflardan yararlanmışır. Fotoğraftaki gerçeklik diğer görsel kaynaklara göre daha güçlü olmasına rağmen icadı ve kullanılması diğer görsel kaynaklara göre oldukça yenidir. Fotoğrafın icat edildiği dönemden önce yaşanan olaylar minyatür ve gravürlerle resmedilmiştir. Minyatür, genellikle eski kitaplarda görülen, ışık, gölge ve hacim duygusu ansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı olarak tanımlanmaktadır. Minyatürde resim sanatının, perspektif, anatomi, ışık, gölge gibi birçok kuralı ihmal edilmiştir. Bir minyatüre baktığımızda eski dönemlerde yaşayan insanların adetlerini, giyiniş tarzlarını, yaşadıkları önemli olayları, tören ve kutlamaları görebiliriz(Akbaba, 2009:283-319).

2.1.2.3. Gravür

Gravür, tığ kalemlerle tahta, çinko, bakır, taş veya muşamba üzerine yapılmış kazı resimlerinin kâğıda geçirilmiş biçimine denmektedir. 17. Ve 19. Yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı Devletiyle ilgili pek çok gravür yapılmış bu gravürler yer aldıkları kitapların metinlerini desteklemiş ve belge niteliği kazanmıştır. İstanbul'un camileri, sokakları, çeşmeleri, anıtları, yeniçerilerin giysileri ve saray yaşantısıyla ilgili pek çok gravür çizilmiş ve bu gravürler Osmanlı Devleti'nin batıdaki tanıtımı açısından büyük bir önem arz etmişlerdir(Akbaba, 2009:283-319).

Sosyal Bilgiler öğretiminde, gravürler değişim ve süreklilik konusunda ele alınarak, eski dönemlere ait insanların yaşam biçimi, giyinişi, davranışı, eski çarşılar vb. ile bugünkü farkları göstermek amacıyla kullanılabilirler.

2.1.2.4. Gazeteler

Gazeteler, güncel konuları insanların önüne getiren çok yönlü ve en kolay ulaşılabilen öğretim araçlarıdır. Gazeteler öğrencilerin yorum yapma becerisini geliştirir(Namal, 2011:35). Gazeteler içerdikleri farklı konulardaki haberler ve zengin görsel unsurlar ve her düzeyde içerdikleri bilgilerle her derste kullanılabilir bir öğretim aracıdır. Gazeteler, her gün yayınlanması açısından günlük yenilenen bir kitap niteliğindedir ve derslerde edinilen bilgilerin pekiştirilmesinde önemli bir işleve sahiptir.

2.1.2.5. Karikatürler

Karikatür, bir insanın, fikrin veya bir olayın resimlendirilerek gülünç bir şekilde anlatılmasıdır. Karikatür, bir insanın veya bir olayın ayrıntılarına girmeden, kısa, düşündürücü ve özlü bir fikir vermek veya genellikle güldürmek için bazı özelliklerinin göze çarpıcı bir şekilde resimlendirilmesidir(Kaya, 2008:4).

Karikatürler, öğrencilerin ilgisini çekerek derse aktif katılımını sağlarlar. Ayrıca güldürürken düşündürdüğü için karikatürler, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirir.

2.1.2.6. Grafikler

Grafikler, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmaları, konuyu daha iyi anlamaları, göze de hitap ederek kalıcı öğrenme sağlamaları ve bilgiyi uygun şekilde özetleme imkanı vermeleri nedeniyle kullanışlı materyallerdir (MEB, 2005b:67).

2.1.2.7. Haritalar

Harita, yeryüzünün tamamı veya bir bölümünün belli bir ölçek dahilinde bir düzleme aktarılmasıdır (Nas, 2003: 249). Haritalar, sosyal bilgiler öğretiminde yararlanılan önemli bir materyaldir. Haritaların her sınıfa kolaylıkla taşınması haritaları sosyal bilgiler dersinde çok önemli bir yere oturtmuştur. Haritalar, üzerinde yer alan özel işaretlerle öğrencilere harita yorumlama yeteneği kazandırır ve aynı zamanda yer ve yön duygusu kazanmaları açısından etkin bir role sahiptirler.

2.1.2.8. Yazı tahtası

Eğitim kurumlarının tamamında yer alan ve eskiden beri kullanılan en geleneksel eğitim aracıdır. Yazı tahtası sayesinde kavramlar yazıya, şekle ve resme dönüştürülür. Eğitim ortamlarında yer alan en önemli materyaldir. Öğretmenin en büyük yardımcısıdır.

2.1.2.9. Levhalar, afişler ve posterler

Levhalar, genelde kalınca bir karton üzerinde yazı ve renkli-renksiz resimlerin birlikte görüntülenmesidir. Levhalar, öğretmen ve öğrencilerle birlikte hazırlanabilir. Levhalar, herhangi bir konu ya da görüş ile ilgili öğrencilerin ilgilerini çekmek için kullanılır.

Afişler de levhalar gibi hazırlanır ancak daha çok reklam amaçlı kullanılır. Dikkat çekici, çarpıcı renklere çok yer verilir.

Posterlere gelince, bunlar genelde büyük boyda hazırlanmış resimlerdir. Örneğin, Turizm Bakanlığı'nın hazırlayıp sunduğu, ülkemizin doğal güzellikleri ile tarihi yapılarının yer aldığı posterler, öğrencilerin yurdumuzu tanımalarına ve öğrendikleri bilgileri özümleyip belleklerine yerleştirmeye önemli ölçüde yardımcı olur (Sözer, 1998: 129).

2.1.2.10. Tepegöz ve episkop

Tepegöz, saydam(şeffaf) levhaları ekrana ya da düz, beyaz bir yüzeye yansıtmaya yarayan bir araçtır. Tepegöz çok yönlü bir araç olduğundan sosyal bilgiler derslerinde resim, harita, grafik, diyagram, çizelge vb. öğrencilere, ekonomik biçimde, zaman harcamadan göstermede büyük kolaylık sağlar.

Episkop ise, saydam olmayan her türlü yazı, resim, grafik vb. çizimlerin büyütülerek beyaz bir ekran veya perdeye yansıtmaya yarayan bir öğretim aracıdır.

2.1.2.11. Para ve posta pulları

İncelenen kaynaklara bakıldığında para ve posta pullarının görsel materyal olarak yer almadığı gözlemlenmiştir. Para ve posta pulları, öğrenme sürecini destekleyen önemli bir materyal olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler derslerinde para ve posta pullarının kullanılması ile öğrenciler için farklı öğrenme ortamları yaratılmış olacaktır. Para ve posta pulları bünyesinde resim, grafik, sembol ve toplumun büyük bir çoğunluğu

tarafından kabul görülen nesne ve olayları barındırdığı için çok önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan para ve posta pullarının sosyal bilgiler derslerinde görsel materyal olarak kullanılması açısından önemli bir yere sahip olacağı söylenilebilir.

2.2. Görsel Kaynak Olarak Para ve Posta Pulları

2.2.1. Para

2.2.1.1. Paranın tanımı

Para ,iktisadi hayatın işleyişinde büyük bir öneme sahiptir. Değişimin yapılmasında sağladığı kolaylık sebebiyle kullanımı yaygınlaşmış ve günümüzün ekonomik yaşayışında vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Paranın kullanılmadığı dönemlerde bir malın doğrudan doğruya diğer bir malla mübadelesi söz konusu idi. Takas edilen mal miktarının oranı her malın değerine göre değerini ifade eder. Değişimin gerçekleşebilmesi, taraflardan her birinin alacağı malın, vereceği maldan daha faydalı olduğuna inanmasıyla mümkün olur. Diğer taraftan,takas edilecek mallar kolaylıkla bölünemediğinden, bu mallar arasında kolaylıkla kıymet eşitliği sağlanamıyordu. Bu ise mübadeleyi zorlaştırıyordu. Bu zorluğu gidermek için üçüncü bir malı ödeme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni ödeme aracı ise para olarak ortaya çıkmıştır (Ekinci, 2012:1).

Para, bir ülkenin özgürlük ve egemenliğinin en büyük ifadesidir ve tarih boyunca da güçlenen, kendini güçlü hisseden gerek şehir devletleri ve gerekse diğer egemenlikler, bunu kendilerine ait para basarak çevrelerine ve tarihe egemenliklerini ifade etmişlerdir. Akyıldız(2008:15-65)'a göre para, toplumda ortak değer ölçüsü ve alışveriş aracı olarak kabul edilen, servet birikimi ve muhafazasını kolaylaştıran bir araçtır. Ekinci'ye göre para, genel kabul gören ödeme aracıdır. Barıkan(1948) ise parayı iktisadi ve kanuni olarak iki şekilde ifade etmiştir; para, iktisadi yönden şumulü bir mana taşır. Kanuni yönden ise para, borçların ödenmesi için kanunun kabul ettiği bir mübadele vasıtasıdır.

Bu tanımlardan yola çıkarak para, mal ve hizmet alışverişinde kullanılan, insanlar tarafından kabul gören, mal ve hizmetlerin değerlerini fiyat olarak ölçen, hesap birimi, tasarruf, ödünç verme alma ve değişim aracıdır.

Toplumsal hayatta, sosyal ilişkilerde bir değişim aracı olarak kullanılan para, nümismatik bilimin konusu olmuştur. Nümismatik, para ve madalya yerine geçen jeton ve diğer materyallerin tanımlanması ve tarihiyle uğraşan bilimdir (Kayral ve Tezçakın, 2008:222-249). Nümismatik, sikke veya kağıt para koleksiyonculuğu ve paraları inceleyen çalışma sahası, sikkecilik olarak da adlandırılır. Bu alandaki uzman kişilere nümismat denir. Etimolojik kökenine bakıldığında eski Yunanca'danumisma sözcüğünden türemiştir. Aynı şekilde Arapça'da da sikkeler anlamında kullanılan meskukat sözcüğü de nümismatiği ifade eder.

Tarih biliminin bir alt kolu olarak çalışan nümismatik, incelediği nesne ve materyallerin dayanıklılığı yani sikke ve madalyalarda kullanılan alaşımlar ve ağırlıkları, bunların üzerinde kullanılan yazı ve figürler sayesinde, yer yüzünde paranın dağılımını, yayılma alanlarını ortaya koyarak dinlerin, geleneklerin, tarihin, coğrafyanın, sanat tarihinin ve ekonomi tarihinin incelenmesinde yardımcı olmuştur.

2.2.1.2. Paranın doğuşu ve gelişmesi

İnsanoğlu varoluşundan beri gittikçe artan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sürekli icatlarda bulunmuş ve toplu halde yaşamının doğurduğu çeşitli zaruretlerle de buluşlarında çeşitli hamleler yaparak bugüne kadar gelmiştir.

İnsanoğlu evrimi sırasında, tek başına karşılamaya çalıştığı ihtiyaçlarının gittikçe artması karşısında bunları yalnız başına karşılayamaz hale gelmiş ve ilk olarak “değiştirme” yolunu bulmuştur. Değiştirme yolunun alışverişte pek çok güçlüklerle sebep olduğunu gören insanlar, bu defa da değiştirmesi kolay olan ve değeri herkesçe kabul edilen şeyleri araya koyarak alışverişte bulunmuşlardır. Alışverişte kullanılan bu değerli şeyler bugün kullandığımız paranın temelini oluşturmaktadır(Pere, 1968:8).

Kıymetli madenler bulununcaya kadar insanlar değiştirmede çeşitli mallar kullanılmıştır. Bunlar; istiridye kabukları, hayvan postları, buğday, arpa, yulaf vb.Kıymetli madenler külçe, çubuk gibi şekillerde kullanılmaya başlanmıştır ve bu da çeşitli zorluklar getirmiştir. İnsanlar bu zorlukları gidermek için teraziye icat etmişlerdir(Köklü, 1943: 3).

Ancak her yerde teraziye bulmak mümkün olmadığından insanların elle ve gözle kontrol edilebilecek yeni bir şey icat etmeleri gerekiyordu. İşte tüm bu

zorlukların ardından insanlar madenleri çeşitli şekillere sokarak ilk paraları ortaya koymuştur.

İnsanlar paralar üzerinde çeşitli hileler yaptıkları için paranın bulunuşu da zorlukları giderememiştir. Bu zorlukların giderilmesi için de para basma yetkisi sadece hükümdarlara verilmiştir.

2.2.1.2.1 Madeni para

Madeni paralar altın, gümüş, nikel, bakır gibi madenlerden yapılan paralardır. Madeni paralar özel şekilde ve belli bir ayarda çıkarılır.

İlk bilinen paranın Lidya'lılar tarafından M.Ö. 7. Yüzyılda basıldığı bilinmektedir. Bu paralar, dörtte üçü altın, dörtte biri gümüş karışımı olan alaşımdan yapılmıştır. (Pere, 1968: 8) Lidya Krallığı'nın ilk sikkeleri muhtemelen Kral Alyattes (M.Ö. yaklaşık 610-561) zamanında basıldı. (Tekin, 2011: 35)

Resim 2. Lidyalılar Tarafından İcat Edilen Tarihteki İlk Para(<http://www.lidyasardes.com/Para.aspx>).

Selçukluların Uç Beylerinden olan Osman Bey'in 1299 yılında istiklalini ilan etmesiyle başlayan ve 1922 yılına kadar devam eden Osmanlı İmparatorluğunun 623 yıllık hayatında, bakır, gümüş ve altın olarak çeşitli madeni paralar bastırılmış ve kullanılmıştır. Osmanlı hükümdarları kendi bastırdıkları paraların yanı başında, başka milletlere ait paraların da kabul edilmesine uzun zaman müsaade etmişlerdir(Pere, 1968: 10).

Osmanlı para sistemi madeni para rejimine dayanıyordu. Osmanlı devrinde ilk sikkenin Osman bey zamanında basıldığı yönünde görüşler vardır. Orhan Bey zamanında ikilik ve beşlik, Fatih döneminde de onluk akçeler bastırıldı. XVII. Yüzyıla kadar Osmanlı para birimi gümüş akçeydi. İlk altın para ise, Fatih'in saltanatında, 1479 yılında darp edildi(Akyıldız, 2008: 20).

Önceleri Osmanlı paralarının üzerinde dini bir yazı bulunurdu. Fakat daha sonra bundan vazgeçilerek sadece Sultanın ismini, darp yerini ve tarihini gösteren yazılar ve rakamlar konulmaya başlanmıştır.

Osmanlı döneminde, İslam'a ters geldiği için, paraların üzerine şahıs resmi bastırmamışlar. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte paraların üzerinde şahıs resimleri yer almaya başlamıştır. İnsanlar, yaşam tarzlarını da paralara konu edinmişlerdir.

Osmanlı dönemine ait para

Cumhuriyet dönemine ait para

Resim 3. Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemine Ait Madeni Paralar (Anadoluda Paranın Tarihi).

Eskiden şekilleri çok düzensiz paralar kullanılırdı. Teknik bakımından yuvarlak olarak işlenmeleri ve basılmaları daha kolay olduğu için, yuvarlak tip uluslararası tip olarak kabul edilmiştir. Günümüzde kullanılan paraların çapları ve değerleri değişik olmakla birlikte, hemen hemen bütün dünyada şekli düzgün ve yuvarlaktır.

Para, genel olarak mal para ve itibarı para olarak ikiye ayrılır. (Akyıldız, 2008:15) mal para, piyasadaki değeri kadar madeni değere de sahiptir. Yani, para değerinin yanında bir de mal değeri vardır. Mal paranın en gelişmişleri altın ve gümüş sikke olup evrensel para birimi olarak benimsenmiştir. İkinci para çeşidi ise itibarı paradır. İtibarı paranın (kağıt para, banknot), üzerinde yazılı olan, yani kendisine verilen değer dışında başka bir kıymeti yoktur, piyasada altın ve gümüşü parayı temsilen dolaşımdadır.

2.2.1.2.2. Kağıt para

Tarihte ilk kağıt paranın M.Ö. 140 yılında Çinliler tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Kağıt para, Batı'da ise ilk olarak 1660'lı yıllarda İsveçli bankerler tarafından kullanılmıştır. Ardından Amerika'da 1690 yılında asker maaşlarına karşılık olmak üzere çıkarılmıştır. Fransa'da kağıt para serüveni ise John Law'ın 2 Mayıs 1716'da kurduğu La Banque Generale isimli özel bir banka ile başlar.

Rusya'da Çariçe II. Katerina zamanında, 1768'de kağıt para çıkarılmıştır (Tezçakın, 2011:222-249).

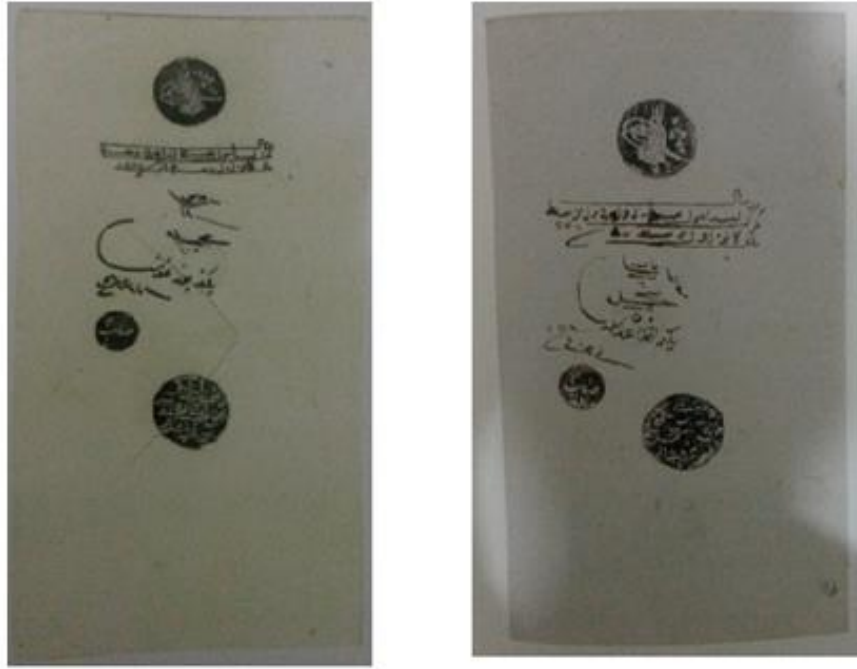

Resim 4.13. Yı'da Çıkarılmış Olan Çin Kağıt Parası ve 1758 Yılında Çıkarılmış 20 Şinilik Amerikan Parası (İmparatorluktan Cumhuriyete Kağıt Paranın Öyküsü: 16, 17).

Tarihte tüm kağıt para serüvenlerinin hemen hepsindeki ortak başlangıç noktası, genellikle savaşların tetiklediği mali sıkıntılar karşısında, devletlerin düştükleri zor durumlardan doğan çaresizlikten kaynaklanmaktadır.

Benzer sebeplerden dolayı Osmanlı Döneminde de ilk kağıt para, Tanzimat Reformlarının finansmanını sağlayacak kaynak bulunamaması nedeniyle son çare olarak düşünülmüştür. Osmanlı'da ilk kağıt para, 1775'ten beri Osmanlı maliyesinde kullanılan ve bir iç borçlanma modeli olan esham sisteminin biraz geliştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Osmanlı devleti, 1840'ta kaime adı verilen, %12,5 faizli ve sekiz sene süreli kağıt paraları piyasaya sürdü. Kaimeler, 10, 50, 250, 500 ve 1000 kuruşluk olmak üzere beş ayrı değerdedi (Doğan, 2002:1-23).

Resim 5. %12,5 Faizli, 50 ve 100 Kuruşluk El Yazması Kaimeler (Anadoluda Paranın Tarihi: 225).

Resim 6. Osmanlı Bankası Tarafından 1867 Yılında Tedavüle Verilen 2 Altın Mecidiyelik, İstanbul Geri Ödemeli Banknot ve 1924 Yılında Tedavüle Verilen ve 1947 Yılına Kadar Dolaşımda Kalan 1 Liralık Osmanlı Bankası Banknotu (Anadoluda Paranın Tarihi: 274).

Resim 7.2. Emisyon Olarak Tedavüle Verilen 50 ve 100 Kuruşluk İlk Matbu Kaime (Anadolu'da Paranın Tarihi: 226).

Cumhuriyet döneminde, ilk kağıt paraları, 5 Aralık 1927 tarihinde piyasaya sürüldü. Bu dönemdeki paralar, 1, 5, 10, 50, 100, 500 ve 1000 kúpürler halinde çıkarılmıştır. 1, 5 ve 10 liralık paraların üzerinde Cumhuriyeti tasvir eden bir görsel kullanılmıştır. 50, 100, 500 ve 1000 liralıkların üzerinde ise Cumhurbaşkanının resmi bulunmaktadır (Kayral, 2011: 278).

Daha önce bahsedildiği gibi, islamiyete aykırı olduğu düşüncesiyle, Osmanlı paralarının üzerinde portre resmi veya herhangi başka bir resim kullanılmamıştır. Cumhuriyet paralarının çıkarılmasından itibaren portrelere ve görsellere yer vermeye başlanmıştır.

Resim 8. Cumhuriyetin İlk Kağıt Parası, 5 Aralık 1927 (Anadoluda Paranın Tarihi: 278).

Milletler, kendilerini yönetenlere saygı gösterdikleri ve bu saygıyı yaşatmak istedikleri için paraların üstüne hükümdarlarının –çoğu zaman yandan- resimlerini bastırılmışlardır. Bu yüzden tarihe malolmuş eski insanlar hakkında bilgi edinmek istiyorsak o döneme ait paraları incelemekte fayda vardır.

2.2.1.3.Paranın işlevleri

Paranın genellikle kabul edilen dört işlevi vardır (Gülşen, 2009:6-8).

Değişim Aracıdır; Mal ve hizmetlerin değiştirilmesinde araç olarak kullanılan para, kendisini kullanan toplumlarca tanınır ve kabul edilir. Değişim aracı olarak kullanılan paranın toplumsal hayatta mübadele ve takas yerini alması ticari ve ekonomik ilişkilerde büyük kolaylıklar sağlamıştır.Örneğin, ata ihtiyacı olan bir çiftçinin kendisinde mal sahibinin ihtiyacını karşılayacak, takas edilecek malın olmaması durumunda büyük sıkıntılar yaşanırdı. Buna benzer taşınması ve takas edilmesi zor olan mallar için de sıkıntı yaşanacaktı.

Tarihin bazı dönemlerinde taşınabilen, bölünebilen, çok kişi tarafından kabul edilebilen, deniz kabuğu, keçi boynuzu gibi bazı mallar para olarak kullanıldı. Sonraları altın ve gümüş madenleri para olarak kullanılmaya başlandı. Onların da çalınma riski ve saklanma zorlukları ortaya çıktı. Günümüzde, hepsinin yerini kağıt ve metal para almıştır.

Değişim aracı olarak kağıt ve metal paranın taşınabilirliği ve kendisine yüklenen değer nedeniyle ticari ve ekonomik ilişkilerde önemli kolaylıklar sağlamıştır.

Para Ölçü Birimidir; Malların ve hizmetlerin değeri para ile ölçülmektedir. Her mal veya hizmetin bir fiyatı vardır. Bu da hangi ülkede veya nerede olursa olsun, bir para cinsinden açıklanır. Dolar, Euro veya Lira gibi para birimleri cinsinden açıklanması bu özelliği değiştirmez.

Değer Biriktirme ve Borç-Alacak Aracıdır; İnsanlar ihtiyaçlarından arta kalan paraları biriktirirler ve zamanı geldiğinde o parayı önemli işleri için harcarlar. “Ak akçe kara gün içindir” atasözü, varlıkların bir kısmının her ihtimale karşı tasarruf edilmesini önerir.

İhtiyaçların karşılanmasında gelirin yetersiz kalması gibi durumlarda, bankalardan veya şahıslardan belli bir süreliğine borç para alınır ve zamanı geldiğinde borç alınan para geri verilir. Bu durumda banka veya şahıslar alacaklı olurlar.

Ekonomiyi Yönlendirir (Para Politikası); Günümüzde para politikası hayli fazla kullanılır. Merkez bankasının piyasadaki para miktarını(para arzını) artırması veya azaltması, ekonominin bütün dengelerini değiştirebilir. Piyasada para bollastımı faizler düşer, kıtlastımı faizler yükselir. Buna para politikası denir. Faizlere bakarak kredi almak isteyenlerin kararları değişebilir. Gelirlerini tasarruf etmek veya harcamak için karar verenler de faizlere bakarlar. Eğer faizler yüksekse, yatırım yapmak isteyenler veya ihtiyaçlarını görmek için kredi alması gerekenler vazgeçerler. Ancak, yine faizler yüksekse, elinde geliri olanlar, bunu harcamayıp bankada faize yatırabilirler. Yatırım yapılıp yapılmaması da, harcama yapılıp yapılmaması da ekonomiyi çok etkiler.

Ayrıca enflasyonla mücadele için de para arzı kısıılır. Böylece, daha fazla tasarruf yapılması, harcama yapılmaması yani talebin azalması sağlanır. Ekonomiyi canlandırmak için para arzı artırılır ve faizler düşürülür.

Özellikle günümüzde, paraya yüklenen değer ve bu değeri belirleyen, ona yön veren ekonomik hayatın ve ticari ilişkilerin işleyişinde büyük pay sahibi olan tekelci anlayış bu ağı kendi lehine çevirmek amacıyla parayı bir değişim aracı olmaktan çıkarıp hayatın tüm unsurlarını etkileyen put haline getirilmiştir.

2.2.1.4.Paranın türleri

İlkel toplum biçimlerinden modern topluma geçişi süresi içinde para olarak kullanılan araçların niteliği değişmiştir. Tarihi gelişim süresince çeşitli uygarlıkların uygulamaya koyduğu para türleri aşağıdaki şekilde aşamalı olarak 7 grupta ele alınabilir (Büyük Larouse, 1986:9159).

Mal para: malın malla değiş tokuş edildiği ilkel toplumlarda değişim ölçüsü olarak tuz, tütün, deri, kurutulmuş balık ve hayvan başı gibi değeri olan mallar kullanılmıştır.

Maden para: “altın ve gümüş sikkeler”in para olarak kullanılmasıdır. Bu iki değerli metalin diğer mallara göre kıt olması, çabuk bozulmaması ve değer kaybetmeden küçük parçalara bölünebilmesi “mal para”dan “maden para”ya geçişi kolaylaştırmıştır. Altın ve gümüş para, bu aşamada mal değerine eşit bir nitelik göstermektedir. Osmanlı imparatorluğunun ilk döneminde 1314 yılından “akçe” adı verilen, 1,5 dirhem ağırlığında gümüş para basıldı. İlk altın para ise, Fatih Sultan Mehmet zamanında tedavüle çıkarıldı (Paksoy, 2011:168).

Altın ve Gümüşe Bağlı Kağıt Para: halkın, maden para olarak kullanılan altın ve gümüşü yanında taşıma yerine güvenilir sarraf ve bankalara yatırılıp, maden para karşılığında aldıkları belgeyi (sertifikayı) kullanması ile ortaya çıkmıştır. Batı Avrupa ülkelerinde görülen uygulamada, altın ve gümüşü %100 temsil eden bu kağıt paralar, farklı kuruluşlarca düzenlenmiş olmalarına karşın büyük çoğunluk tarafından kabul edilmiş ve kullanılmıştır.

Banknot: Altın ve gümüşe bağlı kağıt paralarla olduğu gibi %100 karşılığı bulunmayan resmi yada özel kuruluşlarca piyasaya çıkarılan kağıt paralardır. Özellikle altına bağlı para uygulanması sonunda, altın miktarının ekonominin para ihtiyacına cevap verecek düzeyde artmaması ve altın karşılığında bankaların dağıttığı belgelerin halk tarafından benimsenmiş olması devlet ve bankaların altın karşılığı olmadan kağıt para (banknot) çıkartmalarına yol açmıştır. Böylece karşılığı altın olana belgeler yerine piyasada “banknotlar” yani banka senetleri dolaşmaya başlamıştır.

Kağıt para: Günümüzde modern ekonomilerde egemen olan para çeşididir. Her ülkede yetkili kılınan banka (merkez bankası) tarafından basılan ve karşılığı olmayan bu kağıt paraların, ülke içerisinde kabulü zorunludur. Esas para niteliğinde olan bu kağıt paraların sınırsız ödeme gücü vardır. Ülke dışındaki değeri ise parayı çıkaran ülkelerin dış ekonomik ilişkilerindeki başarısına bağlı olarak değişmektedir.

Her ülke siyasal bağımsızlığını simgeleyen ulusal para birimini seçme ve basma yetkisine sahiptir. Tedavüle çıkarılacak kağıt para miktarını o ekonominin ihtiyacına göre ve yasalar çerçevesinde yetkili “kurul” ya da “kuruluş”

belirlemektedir. Örneğin Türkiye’de kağıt para basma yetkisi 1211 sayılı “T.C. Merkez Bankası Kanunu” ile Merkez Bankasına verilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası [TCMB], 1970).

Ufaklık veya Bozuk Para: Kağıt para gibi yasal olmakla birlikte tam olarak kağıt paranın yerini tutmayan yardımcı paradır. Gümüş, bakır, nikel gibi madenlerden yapılan bu ufaklık paraların maden değeri, üzerinde yazılı değerlerin altındadır. Doğrudan Maliye Bakanlığına bağlı bir kuruluş tarafından basılır. Küçük ve kesirli alışverişlerde kullanılan bu “ufaklık para”lar yasa tarafından belirlenmiş sınırlar içinde ödemelerde kullanılır. Alacaklılar, ödemeler sırasında saptanmış sınır üstünde ufaklık para kabulüne zorlanamaz. Türkiye’de ufaklık paraların üst sınırı, üzerlerinde yazılı değerlerin 50 katıdır.

Banka Parası yada Kaydi Para: Bankalarda vadesiz mevduat şeklinde hesapları olanların, kağıt para ile ufaklık para kullanmadan ödemeler bulunmalarıdır. “banka parasının” maddi varlığı yoktur. Bu yüzden elden ele dolaşmaz hesaptan hesaba nakil yoluyla ulaşmış olur. Ödemeler ilgili hesaplara kayıt düşülerek gerçekleştirildiğinden, bu paraya “kaydı para” adı da verilir. Banka parasının tedavülü, yani ödemeler çek aracılığı ile olur. Özellikle gelişmiş ülkelerde halkın büyük çoğunluğu kağıt para taşımak yerine alışverişlerde çek kullanmayı tercih ederler. Bu konuda yasal bir zorunluluk olmadığı için çek yerine kağıt para istemek mümkündür.

2.2.2. Pul

2.2.2.1. Pulun tanımı

Pul, üzerinde resim, fotoğraf, şekil vb. görsellerin bulunduğu, kültürel nitelikler içeren, arkası zamlı, posta gönderilerinin üzerine yapıştırılan değerli kağıt parçasıdır.

Pul, ön yüzeyi çeşitli renklerle basılmış resim, şekil ve motiflerden oluşan arka yüzeyi özel bir zamlı kaplı, etrafında dantel denilen tırnakları olan bazen dantelsiz de olabilen genellikle dikdörtgen, kare, yuvarlak az da olsa üçgen bazen de değişik şekillerde ve farklı ebatlarda olan postada para yerine sürümü bulunan değerli bir kağıttır (Evren Pul Evi, 1984:6).

Posta idareleri tarafından alınan posta ücretine veya devlet tarafından alınan damga resmine karşılık posta malzemesine veya bazı evraklara yapıştırılan, küçük bir basılı kağıt parçasıdır(Türk Ansiklopedisi, 1978:162).

İnsanlığın evrimini düşündüğümüzde, insanlar ilk olarak konuşarak birbirleriyle iletişime geçmeye başladılar. Daha sonra mağara duvarlarına çeşitli resimler çizerek birbirlerine bir şeyler anlatmaya çalıştılar. Zaman geçtikçe nüfus artıyordu ve artık insanlar dünyanın her yerine yayılıyordu. Yazının icadıyla birlikte insanlar resim yerine artık yazılarla duvarlara, mezar taşlarına vb. yerlere yazılar yazarak gelecekteki nesillere çeşitli mesaj bırakıyordu.

İlk insanlar, ağaç kabuklarına, hayvan derilerine mektup yazarlardı. Kağıdın icat edilmesiyle birlikte insanlar artık mektuplarını kağıtlara yazmaya başladılar. Bu gelişmeler sonucunda bu hizmeti veren kurumların gelişmesi kaçınılmaz oldu. Yeni kurumlaşma ihtiyaçları doğmuş ve posta hizmetlerinin kurumlaşması ihtiyacı, haberleşmenin de ücretli yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Posta hizmetlerinin hızla gelişmesi süreciyle birlikte posta giderlerinin karşılığı olarak çıkan posta pulları kullanılmadan önce bazı yenilikler ve kolaylıklar görülmektedir. Daha önceleri posta ücretleri mektubun alıcısından alınıyordu ve bu ücret mektubun ağırlığına, sayfa sayısına, yolun mesafesine göre değişiyordu. Bazı insanlara pahalıya mal olan bu yöntem insanların mektubu reddetmesi gibi birçok soruna neden oluyordu. Bu tür sorunların ortadan kaldırılması için yapılan en büyük yenilik günümüzde de kullandığımız pulun icat edilmesi olmuştur.

Yukarıda ifade ettiğimiz tanımlardan da anlaşılacağı üzere yani ortak uzlaşma ve mutabakat sonucu kabul gören pulun koleksiyonculuğuna da filateli denilmektedir. Bu uğraşmayı bireysel olarak yürüten kişiye de filatelist denilmektedir. Filatelik materyalleri belirli bir plan ve yöntem çerçevesinde bir araya getirilirken posta pulları, iadeli taahhütlü zarf, gazete gönderi bandı, antiye, hava mektubu, posta damgaları kullanılmaktadır. Yapılan bu işlemlere koleksiyonculuk denilmektedir (Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu [TFDF],2011).

2.2.2.2. *Pulun tarihçesi*

İnsanlar toplu olarak yaşamaya başladıktan sonra, diğer insanlarla haberleşme, bazı eşyaları birbirine götürme ihtiyacı doğdu. İlk mektuplar postacılar sayesinde alıcısına ulaştırılırdı. Bu işi yapan postacıları ise krallar para karşılığında görevlendiriyordu. Bu insanlar sayesinde ülkelerdeki gelişmeler ve yenilikler ülkeden ülkeye taşınıyordu.

Tevrat'a göre; Postayı ilk olarak Asuri hükümdarları kullanmışlardır. Dünyada, en eski postacı olarak bilinen ise, Doğu Roma İmparatoru FlavieValensin'in postacısı olan Zenon'dur (Düzenli ve Kavuran, 2004:189).

Daha önceleri posta işleri kralların askerleri tarafından yapılıyordu. 1388 yılında, İtalya'nın Agosto şehrinde yapılan bir kongre ile posta hizmeti sivil hayata da taşınmıştır.

Romalılar posta hizmetine çok önem verdikleri için yolları düzeltmişler ve konaklama yerlerini arttırmışlardır. Can ve mal güvenliği imparatorluk tarafından sağlanıyordu. Bugünkü postacılığın gelişiminde Romalılar yol gösterici olmuştur (Düzenli ve Kavuran, 2004:190).

Önceleri posta ücretleri posta alıcısından alınıyordu. Bu ücret, yolların uzunluğuna, postanın ağırlığına göre değişebiliyordu. Posta teşkilatı devletlerin ekonomik gelirine katkısı çok büyüktü. Dönemin savaşlarından büyük ekonomik kayıplar veren devletler sürekli olarak posta ücretlerini arttırıyordu. Ücretler yüksek olunca da posta alıcıları postayı geri çevirebiliyordu. Yapılan her iade devlet bütçesine zarar veriyordu. Bu soruna acilen bir çözüm bulunması gerekiyordu.

“1653'te Paris'te PetitePoste'un kuruluşu sırasında Paris parlamentosu danışmanı Renouard de Villayer bir çare bularak taşıma ücretinin önceden ödenmesi usulünü getirdi” (Meydan Larause, 1979:376). Bu tarihten sonra mektup ücretleri mektubu gönderen kişiden alınmaya başlandı. Mektup ya da kolinin üzerine bir kağıt parçası ilıştırılıyordu. Bütün bu işler mektubu gönderen kişi tarafından postanede yapılıyordu. Bu yöntem biraz zor olduğu için pek gelişmedi.

Daha sonra İngiltere’de posta müdürü olan Henry Bishop tarafından mektuplar üzerine damga uygulama sistemi kullanılmaya başlanmıştır. 2 Ağustos 1661 tarihli bir mektubunda Henry Bishop “Her mektubun üstüne basılacak bir damga uygulamasına geçilmiştir. Gün tarihini taşıyan bu damgalar idareye gelecek her mektuba vurulacaktır (Türk Ansiklopedisi, 1978:163). Diyerek ‘Bishops Mark’ adı verilen ve geliştirilen bu damgaların kullanımı sonradan uygulamaya geçirilmiştir.

İngiltere’de, RowlandHill mektubun ücretinin alındığına dair mektubun üzerine bir işaret konması gerektiği üzerine çalıştı. Bu çalışmanın sonucunda zarfın zamkly bir kağıdın zarfa yapıştırılmasının uygun olacağını bildirmişti. Hill’in bu fikri dönemin posta bakanı LordLichfield tarafından epey ilginç bulunmuş ve denenmesine karar kılınmıştı.

Bu kararname İngiltere’de 7 Ocak 1840’da yayınlandı ve Ocak 1840’dan itibaren uygulamaya geçeceği ilan edildi. Ancak, ilk pulun hazırlanıp basılması işi Mayıs 1840’a kadar sürmüş olduğu için bu arada posta hizmetleri yukarıda ilan edilen tarife üzerinden fakat posta bedelinin alındığı, zarfın üzerine yazılmak suretiyle yürütüldü (Güner, 1971: 11).

İlk basılan İngiliz Pulu başta siyah ve sonrasında kırmızı olarak 1 ve iki penilik olarak basılmıştı. Her iki pulun üzerine de Kraliçe Viktorya’nın portresi bulunmaktaydı.

Black Penny, bir devrim olarak tarih sahnesinde yerini almaya başladı.

Penny Black

Resim 9.Dünyadaki İlk Posta Pulu, İngiltere 1 Mayıs 1840-Şubat 1841(https://en.wikipedia.org/wiki/Penny_Black)

Roma, Paris ve İngiltere'deki bu gelişmelerden sonra Osmanlı'da ilk posta pulu 1862'de Darphane-i Amire'de basılmıştır. Posta pulu fiilen 1863'te kullanılmaya başlanmıştır. Bu süre zarfında posta ücretleri mesafeye göre alınıyordu. Dönemin posta nazırı (bakanı) Agah efendinin teklifiyle bir fermanla pul sistemine geçiş sağlanmıştır(Meydan Larouse, 1979:9618).

Osmanlı döneminde posta işini yapan kişilere ulak deniliyordu. Osmanlı Devleti'nde de diğer devletlerde olduğu gibi, posta ücretleri yolun mesafesine, postanın ağırlığına göre değişiyordu. Daha sonra posta ücretleri göndericiden alınarak zarfa hükümdarın mührü olan bir damga basılıyordu.

Resim 10.1863 Tuğra Basımı, Kırmızı Kontrol Şeridiyle
(<http://www.turkishpostalhistory.com>).

Cumhuriyetin ilk yıllarında TBMM hükümeti kurulduktan sonra, önce Avrupa'da bastırılmış pullar ikiye bölünerek, bu uygulama gereksinimi karşılamayınca da sürşarj edilen tiyatro, donanma, Hicaz demiryolu, devair-i adliye, maliye vb. pulları posta pulu olarak kullanıldı. Gereksinme bu yolla da karşılanmayınca İtalya'da üzerinde "Kelime-i Tevhit" bulunan pullar bastırıldı (Büyük Larousse, 1977: 9619).

Ankara Hükümeti'nin kendi adına hazırlattığı ilk pul 1922'de basılmıştır ve bu pulun üzerinde, o zamanki T.B.M.M. binasının resmi bulunmaktadır (Gelişim Ansiklopedisi, 1977:1431-1432).

Resim 11. Cumhuriyet'in İlk Pulu, 1923(<https://tr.wikipedia.org>).

“Posta pulları üzerinde yer alan obje ve simgeler, ait olduğu ülkenin yönetim şekli ile ilgili görsel öğeleri içerirler. İlk dönemde basılan pulların tasarımları incelendiği zaman çoğunlukla karakteristik bir özellik olarak monarşi ile yönetilen ülkelerde daha çok hükümdar başları ve silahlar (İslam ülkeleri hariç), cumhuriyetle yönetilen ülkelerde ise, alegorik şekiller ya da kurucuların başlarını içeren çizimlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı gözlenmektedir”(akt. Yazıcı, 2010:3;Abrams, 1994).

Paralarda olduğu gibi İslam ülkelerine ait posta pullarında da, İslam'a aykırı olduğu düşüncesiyle hükümdarların portreleri kullanılmamıştır. Osmanlı Devleti de bir İslam ülkesi olduğu için son yıllara kadar, pullarda portre kullanılmamıştır. Pullarda daha çok Arap alfabesinin süslü bir yazım hali, silahlar, tuğra ve hilal resmedilmiştir. Osmanlılarda ilk olarak 1913 yılında pullarda padişah portreleri kullanılmaya başlanmıştır. (Anameriç, 2006:117-127).

Resim 12. Tuğralı Pul 1863 ve Londra Baskısı Posta Pulu 1924 (<https://tr.wikipedia.org>).

2.2.2.3. Posta pullarının işlevleri

Posta pulları ilk olarak posta ücretlerinin ödenmesine karşılık olarak çıkmıştır. Daha sonra genel tanıtım ve propaganda amaçlı da kullanılmıştır. Son yıllarda ise, hobi ve eğitimsel araç olarak da kullanılmaya başlanmıştır (Yazıcı, 2010:324).

Posta Ücretlerinin Ödenmesi Amaçlı Kullanılması: Posta pulları ilk olarak posta ücretlerinin ödendiğini göstermek amaçlı kullanılmıştır. Bu iş, devletin görevlendirdiği resmi kurumlar tarafından yönetilmektedir.

Genel Tanıtım Amaçlı Kullanılması: İnsanlar yurt içinde ve yurt dışında mektuplaşırlar. Bu yüzden ülkeler sanat, müzik, edebiyat, dans ve spor gibi çeşitli kültürel öğeleri posta pullarına konu edinirler. Bu kültürel özellikler pullara konu edilirken de, gerek metinsel öğeler, gerek görsel öğeler, gerek sembol ve simgeler kullanılır.

Propaganda Amaçlı Kullanımı: Posta pulları incelendiği zaman politikadan, ideolojiden bağımsız olarak tasarlandıkları düşünülemez. Posta pulları devletin kontrolü altında olduğu için tasarlama sürecinde devlet doğrudan müdahale hakkına sahiptir. Bu yüzden pulların kültürel ve ekonomik değerlerinin yanında propaganda amaçlı olarak da kullanıldıkları görülmektedir.

Hobi Amaçlı Kullanımı: Koleksiyon, diğer adıyla toplama, insanoğlu için var olduğu andan itibaren bir ihtiyaçtır. Değer verdiği yanında bulunmasından

hoşlandığı şeyleri toplamakta ve onlarla eğlenmektedir. Tarih boyunca hemen her objenin çeşitli koleksiyon serüvenine tanık olabiliriz. İnsanlar eğlence ve yatırım amaçlı pul koleksiyonu yaparlar. Uzman yatırımcılar pulları toplayarak yıllar sonra bu pulları çok büyük değerlerle satabilmektedirler. Pul koleksiyonu yapan kişilere Filatelist denir.

2.2.2.4. Pul çeşitleri

Pullar genel olarak dört gruba ayrılırlar (Düzenli ve Kamuran, 2004:196).

- 1. Hazine Pulları:** Hangi belgelere ne ölçüde yapıştırılacağı, ilgili kanunlarla belirtilir ve bedeli hazineye kalan pullardır.
- 2. Yardım Pulları:** Hayır kurumlarının tüzüklerindeki hükümlere dayanılarak yardım toplamak amacıyla kendi adlarına bastırıp satışa sundukları pullardır. Önceleri hayır kurumları kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre yardım toplamak amacıyla kendi adlarına bastırıp satışa sunmuşlardır. Daha sonra PTT aynı kurumlara yardım amacı taşıyan pullar basarak satışa sunmuştur ve gelirinin tamamı bu kurumlara verilmiştir.
- 3. Damga Pulları:** Puldan önceki zamanlarda pulların yerine kullanılan, kullanıldığı postanenin adını, varsa posta kodunu, tarih ve saati içeren daha çok mührü benzeyen bir çeşit damgadır.
- 4. Posta Pulları:** Bu pullar posta gelirlerinin en önemli kısmını oluşturur. Bu pullar geniş bir kullanım alanı oluştururlar ve kendi aralarında üç grupta sınıflandırılırlar.

Basılma Amaçlarına Göre Pullar: Posta pulları, sürekli pullar ve hatıra pulları olmak üzere iki türde basılırlar. Sürekli pullar, günlük olarak kullanılan ve ihtiyaç duyuldukça tekrar basılabilen pullardır. Boyutları küçük ve tasarımları basittir. Hatıra pulları ise kısa bir süreliğine basılırlar ve tükendiklerinde tekrar basılmazlar. Sürekli pullara göre boyutları daha büyüktür ve daha çok resimsel bir tasarıma sahiptirler.

Konularına göre pullar: Posta pulları çok kapsamlı konularla ilişkilendirilir. Bu yüzden pullar bir ülkenin kültürünün önemli bir ögesidir. Ülkelerin tamamında farklı konularla ilgili ilginç ve renkli posta pulları basılmaktadır. Posta pulları, çiçekler, otomobiller, teknoloji, hayvanlar, tarihsel semboller ve olaylar, sanatçılar, müzisyenler, yazarlar, mucitler, icatlar, bilim insanları, politika, kültür, spor, turizm, ekonomi, sağlık, kadın, çocuk, doğa, astrolojik olaylar, sanat eserleri, iş adamları gibi pek çok örneğini verebileceğimiz geniş bir konu yelpazesine sahiptirler.

Resim 13. Konularına Göre Posta Pulları(The World in Stamps).

Şekillerine Göre Pullar: Posta pulları, üçgen, kare, dikdörtgen, daire ve iç içe olacak şekilde basılmaktadır. Bu geometrik şekiller bazen basılış amacıyla doğrudan ilişkili olabilmektedir. Örneğin Fransa 1999'da sevgililer gününde kalp şeklinde bir pul bastırmıştır.

Resim 14.Şekillerine Göre Posta Pulları (The World in Stamps).

Mesajın iletilmesinde, bazı posta pullarında sadece grafiksel öğeler, bazılarında sadece metinsel öğeler yer alırken bazılarında ise hem grafiksel hem de metinsel öğeler yer almaktadır. İlk basılan pullar sadece posta ücretlerinin karşılığı olduğu için mesajın iletilmesi konusunda zayıftırlar. Bu dönemlerde daha çok portreler kullanılırdı. Daha sonra metne dayalı pullar basılmıştır. Bazı pullarda ise hem metin hem de görsel öğeler kullanılarak basılmıştır.

Resim 15. Metin Ve Grafiklerin Ayrı ve Birlikte Yer Aldığı Pullar (The World in Stamps).

2.3. Görsel Kaynak Olarak Para ve Posta Pullarının Eğitimde Kullanımı

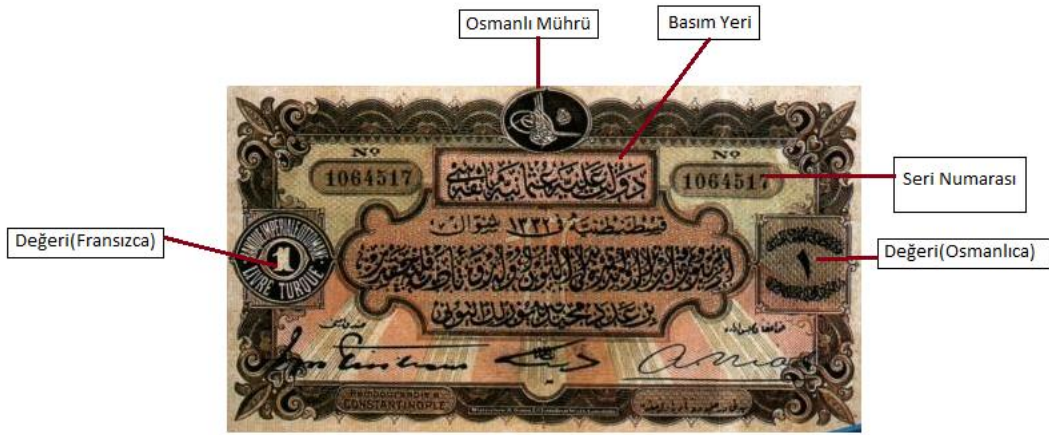
Geçmişten günümüze kadar, insan yaşamını sosyal bilgiler içerisinde yer alan tarih bilimi incelemektedir. Tarih konularının okullarda soyut ve öğretmen merkezli bir anlayışla öğretilmeye çalışılması, bu alanda önemli sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Öğrencilere önceki dönemlerde yaşamış olayların soyut bir şekilde anlatılması, öğrencilerin sosyal bilgiler ve tarih derslerine karşı ilgisiz kalmalarına ve olumlu davranış değişikliğinde bulunmamalarına neden olmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması için öğretim ortamlarının çeşitlendirilmesi gerekir(Yahşi ve Keleş, 2013:695). Demirel(2009:52-63), sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde çeşitli araç-gereçlerin, görsel materyallerin ve kaynakların kullanılması;

- Öğrencilerin dikkatini çeker ve dikkatlerin canlı tutulmasıyla öğrenme gerçekleşir.
- Öğrencinin konuya ve öğrenmeye etkin katılımını sağlar.
- Öğrenmede kolaylık ve zamandan tasarruf sağlayarak eğitimin ekonomik biçimde gerçekleşmesine imkan sağlar.
- Öğrenmeyi somut hale getirir.
- Öğrencilerin dikkatlerini çekerek onların güdülenme düzeylerini artırır.
- Öğretimi zenginleştirerek konuyu daha anlaşılır hale getirir.

Gibi faydalar sağladığını belirtmiştir.

Özel kurum ve kişilerde bulunmakla birlikte daha çok müzelerde rastladığımız pek çok malzeme de sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde kullanılabilen ve oldukça faydalı olan malzemelerdendir. Bunlar; madeni paralar, etnografik eşyalar ve insanın önceki zamanlarda kullandığı diğer eşyalar olabilir. Bu malzemeler sınıf içerisinde bir öğretim aracı olarak kullanılabilir(Köstüklü, 1998:28). Örneğin Osmanlı dönemine ait bir para veya posta pulu sınıfa getirilerek, öğrencilerin bunlara bakarak tarihi bilgi ve yorumlara ulaşması teşvik edilir. Örnek olarak verdiğimiz bu malzemelerin sosyal bilgiler öğretiminde nasıl kullanılabileceği ve bizi ne gibi tarihi bilgilere ulaştırabileceği konusunda örnek olması açısından eski dönemlere ait bir para ve posta pulunu ele alalım;

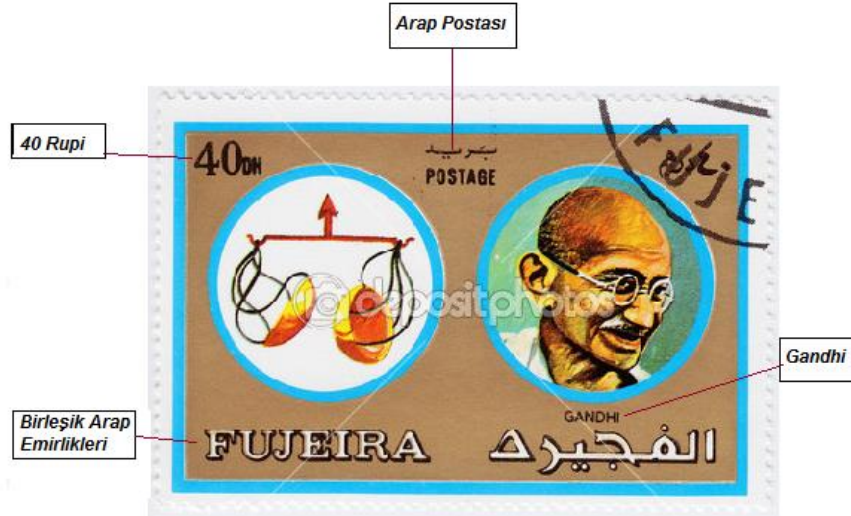

Resim 16. Osmanlı Dönemine Ait Bir Paranın Grafiks el Öğeleri.

- Yukarıda verilen para hangi ülkeye ait olabilir? Neden?
- Paranın üzerinde hem Osmanlıca hem de Fransızca değerin yazılmasının sebebi ne olabilir?
- Paranın üzerinde neden hiç resim yer almamıştır?
- O dönemdeki basım ile günümüzdeki basım arasında ne gibi farklılıklar olmuştur?

Yukarıda kullanılan paranın üzerindeki metinsel öğelerin tercüme ettirilmesi, paranın eğitimsel bir araç olarak kullanılması hedeflenen amaçların yerine getirilmesine yardımcı olacaktır.

Resim 17. Birleşik Arap Emirlikleri'ne Ait Bir Pulun Metinsel Öğeleri.

- Yukarıda verilen pul hangi ülkeye ait olabilir? Neden?
- Pulun üzerinde bulunan terazi neyi ifade ediyor olabilir?
- Pulun üzerindeki resme bakarak konusu hakkında ne söyleyebilirsiniz?
- Pulda verilmek istenilen mesaj nedir?
- Sosyalizm nedir? Araştırınız?
- Pulun üzerindeki resimde gösterilen kişinin adı ne olabilir?
- Pulun üzerinde Gandhi'nin sevinçli olmasının sebebi ne olabilir?
- Pulun üzerindeki sayılardan Birleşik Arap Emirlikleri'nin para birimi hakkında ne söyleyebilirsiniz.? Araştırınız?
- Gandhi'nin Hintliler için önemi nedir? Araştırınız?
- Günümüzde Hintliler nerde yaşamaktadır. Haritaya kullanarak gösteriniz.
- Pulun üzerinde yer alan terazinin neden Hindistan'ın sembolü olarak kullanıldığını araştırınız? Gibi sorular öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak yöneltiler.

Bu soruları arttırmak mümkündür. Bir öğretim malzemesi olarak ele aldığımız para ve posta pulları, bize; o dönemin sosyal, kültürel, iktisadi, idari ve sanat anlayışı hakkında ipucu verir.

2.3.1. Görsel okuryazarlık

İnsanlar gördüğünü hatırlamaya başladığından beri görme işlevi, medeniyetlerin gelişmesinde büyük rol oynamıştır. İnsan gördüklerini tanımış, bunları zihninde anlamlı sembeler haline getirmiş, bunları değişik ortamlarda gelecek kuşaklara ulaştıracak şekilde saklamayı başarmıştır(Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007:34).

“Görsel okuryazarlık”, “okuma” ve “yazma” eylemlerinin birlikte kullanılması demektir. Yani görsel okuryazarlık, anlama (okuma) ve anlatma (yazma) becerilerinin oluşturduğu bir süreçtir. “Görsel okuma” kavramı önceleri sadece anlama becerisi olarak ele alınırdı ama daha sonraları “görsel okuryazarlık” kavramı ile anlama becerisine anlatma becerisi de eklenerek kullanılmaya başlanmıştır(Tüzel, 2010:693).

Görsel okuryazarlık kavramı ilk defa John Debes(1967:961) yılında ortaya çıkmıştır(Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007:34). Bu tanıma göre;

...Görsel okuryazarlık, insanın görme duygusunu kullanarak geliştirdiği bir dizi görme yeterliliğine verilen isimdir. Bu yeterliliklerin gelişimi, öğrenme için temel teşkil eder. Bu yeterliliklere sahip olan kişinin; görsel hareketleri, nesnelere, sembolleri ve çevresindeki diğer şeyleri ayırt etme ve yorumlama becerilerini geliştirmiştir. Bu yeterliliklerin yaratıcı bir şekilde kullanılması ile insan başkalarıyla daha etkili bir iletişim kurar ve görsel iletişimi daha iyi kullanır...

Petterson (1993:135; akt,Tüzel, 2010:693) ise görsel okuryazarlığı, “bilgi, davranışın ve dikkate değer yeteneklerin öğrenilip öğretilbildiği ve değişik görsel formlarda iletişim becerilerimizi arttırmamızı sağlayan bir süreç” olarak tanımlar.

Braden ve Hortin’e (1982:41; akt, Parsa, 2004:28) göre “Görsel okuryazarlık, imgeleri anlama ve kullanma yeteneğidir. Bu yetenek, imgeler üzerinde düşünme, öğrenme ve açıklama süreçlerini içermektedir.” Bu tanıma göre bireyin görsel öğeler ile yaptığı zihinsel işlemlerdeki becerilerini geliştirmek mümkündür.

Kellner, (1998:103-122) günümüz insanının basılı materyal okur yazarlığı, medya okur yazarlığı, işitsel okur yazarlık, bilgisayar okur yazarlığı, görsel okur yazarlık, kültürel okur yazarlık ve çevresel okur yazarlığını içeren “çoklu okur yazarlığa” sahip olmasının gerekli olduğunu ifade etmektedir. Kellner’in bahsettiği çoklu okur yazarlığın kapsamı içinde yer alan görsel okur yazarlık,

tek başına bağımsız bir iletişim biçimi olma özelliğine sahip olmanın yanında diğer okur yazarlıkların hemen hepsi ile birlikte kullanıldığı ortadadır(Akt.İşler, 2002:154).

Bu tanımlardan yola çıkarak görsel okuryazarlık, görsel öğeleri okuma, anlama yeterliliği ve görsel öğelerle düşünebilme ve öğrenme becerisi olarak tanımlanabilir.

Görsel okuryazarlığın ilk aşaması görmedir. İmgelerin sürekli değiştiği ve görsel dünya içerisinde yaşayan bireyin, çevreyi algılama sürecine bakıldığında, görmeyle başlayan serüven, günümüzde dış uyarıcılar tarafından şekillendirilmektedir.

Hemen hemen her yerde karşılaştığımız görseller bizi etkilemekte ve yönlendirmektedir. Yolda, sokaklarda, medyada, gazetelerde, resim ve fotoğraflarda, karşılaşılan imgeleri doğru algılamak ve yorumlamak bireyin görsel okuryazarlık becerisiyle doğrudan ilişkilidir. Bu beceriye sahip olmak için de öncelikle görsel yeterliliğe sahip olmak gereklidir. Bu yeterlilikler; algılama, belleğe kaydetme, göstergeleri doğru yorumlamak ve zihinde yeniden oluşturmaktır(Zeren ve Aslan, 2009:44).

Görsel okumada görmeden sonraki aşamalar, zihinsel süreç ve sonra da kültüre sürece geçildiği bilinmektedir. Bireyin gördüğü imgeler zihinde belirir ve anlamlandırılır. Birey yeni gördüğü imgeleri daha önce zihninde depoladığı, sakladığı bilgiye ve kodlara göre anlam yükler. Görsel okuma bu sırada gerçekleşir. Bireyin deposunda sakladığı bilgilerin yanında, kültürel kodların da önemi vardır.

Görsel okuryazarlığı gelişmiş bir birey, çevresinde karşılaştığı, doğal ya da yapay, gördüğü objeleri, eylemleri, sembolleri birbirinden ayırt eder ve onları yorumlayabilir. Görsel okuryazarlık yeterliliği tek başına kendini göstermez, ancak diğer yeterliliklerle kendini gösterir(Alpan, 2008:76).

Bilindiği gibi eğitimde birçok görsel araç kullanılmaktadır. Öğrencilerin ilgilerini çekmek ve başarılarını arttırmak için her geçen gün eğitime yeni araçlar eklenmektedir. Bu araçların arasına para ve posta pullarının da konulması gerekir.

Eğitimde para ve posta pullarının doğru bir Şekilde kullanılabilmesi için eğitimcilerin ve öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gerekir.

Gelişen ve değişen dünyamızda eğitimcilere çok büyük sorumluluklar düŐmektedir. Yeni nesilleri Őekillendirmek gibi çok önemli bir sorumluluğu olan eğitimciler, sürekli olarak değişen koŐullara göre kendini yenilemeli, deđiŐime ve geliŐime açık olmalıdır(Zeren ve Aslan, 2009:48).

Görsel kültürün hakim olduğu toplumumuzda, para ve posta pulları, bireyin yeni görsel beceri ve davranıŐlarla donatılmasını gerektirmekte ve mevcut eğitim sistemine yeni olanaklar sunmaktadır. Toplumun deđiŐimine ve dönüŐümüne imkan sağlayan eğitim kurumları, görsel okuryazarlığın yaygınlaŐtırılması için gereken sorumluluğu üstlenmelidirler.

2.3.2. Görsel algı

Görsel algı, eylemi anlamına ve yönlendirmesine göre tanımlama, değerlendirme ve karar verme yaklaŐımıyla nesneyi algılama, kodlama ve analiz etme gibi pek çok iŐlemi içeren psiko-fizyolojik, karmaŐık bir süreçtir (Bezrukikh ve Terebova, 2009:684-689). Görsel algı, gördüklerimizi tanıma, ayırt etme ve daha önceki deneyimlerimizle ilişki kurarak onları yorumlama yeteneğidir.

Görsel ayırt etme görsel algılamanın tüm süreçlerine önemli bir yer tutmaktadır. Görsel ayırt etme, nesnelere arasındaki renk, Şekil ve büyüklük gibi benzer ve farklılıkları tanıma yeteneğidir. Görsel algılama yeteneği sayesinde çocuklar çevreden aldıkları duyumlarla zihinsel yapılar oluŐturup, her yeni uyararla zihinde değişen yapıları yeniden düzenlemektedir (Memiş ve Harmankaya, 2012:32-35). Görsel algı becerileri, çocukların okuma, yazma, heceleme, matematik yeteneklerini geliŐtirme ve okul başarısı için önemli bir yer teşkil etmektedir.

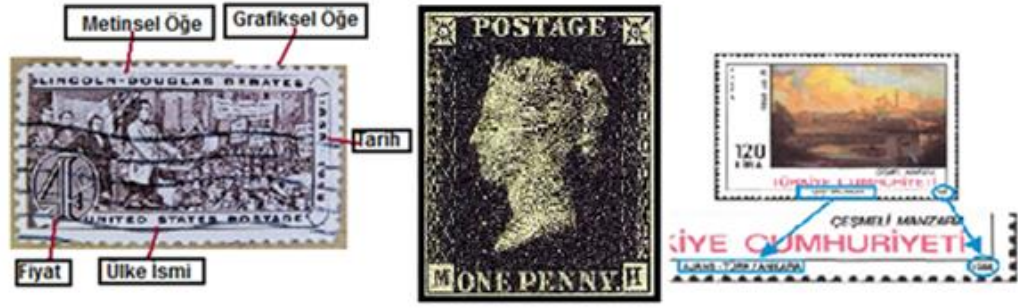
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Para ve Posta Pullarının Kullanımı

Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri para ve posta pullarını dersinin bir parçası yapmalılar. Para ve posta pulları, öğrenme sürecini destekleyen önemli araçlardır. Sosyal Bilgiler derslerinde para ve posta pullarının kullanılması ile öğrenciler için farklı öğrenme ortamları yaratılmış olacaktır.

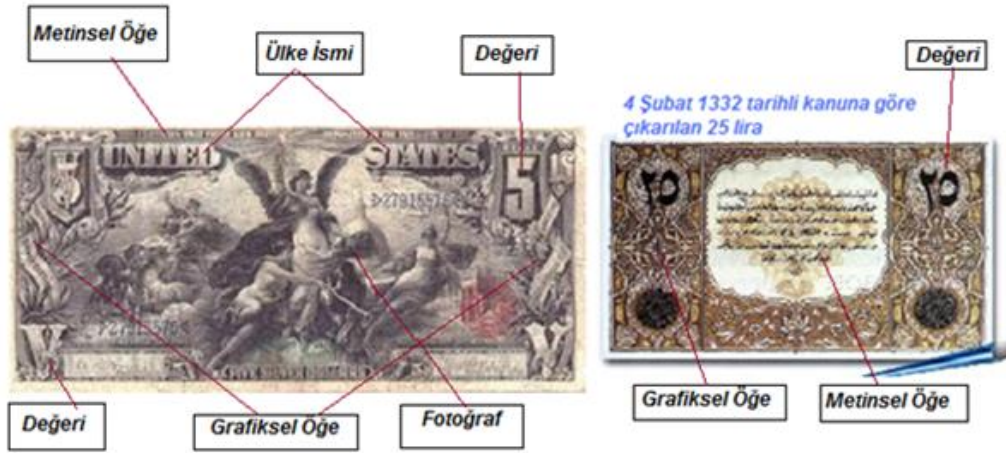
Para ve posta pulları, öğrenme-öğretme sürecinde bir araç olarak kullanılabilir görsel kültürün bir parçasını oluşturur. Frewer(2002:1-19), bütün görsellerde bir anlam olduğunu bir anlam olduğunu açıklamıştır. Para ve posta pullarının bazı özellikleri diğer araçlardan farklıdır ve bu özelliklere daha çok önem verilmesi gerekir. Çünkü para ve posta pullarında kullanılan resim, sembol ve grafikler, toplum tarafından değer verilen ve toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından önemli görülen, nesne ve olaylardan seçilmiştir. Para ve pulların üzerindeki bilgilerin kalıcı olması, daha geniş bir kitleye ulaşabilmesi, mesajları kısa ve açık bir şekilde iletmeleri ve aynı zamanda her yerde bulunabilmeleri bu görsellerin diğer önemli avantajları arasındadır(Yazıcı, 2010:331).

2.4.1. Para ve posta pullarının öğeleri

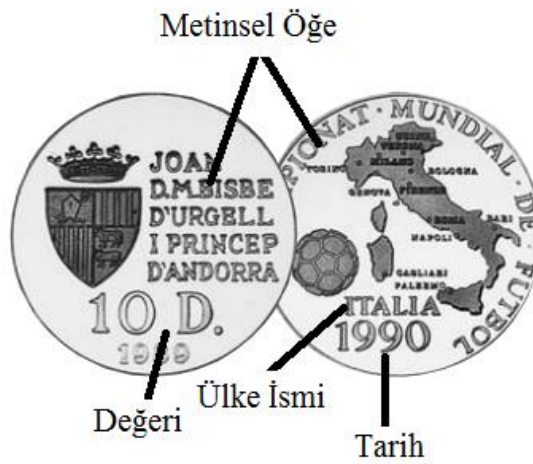
Para ve posta pullarında çeşitli tasarım öğeleri vardır. Bu öğeleri bilmek para ve posta pullarını kullanmak açısından bize kolaylık sağlayacak ve hangi parayı ve posta pulunu nerde ve ne zaman kullanacağımızı da kolaylaştıracaktır. Hemen hemen bütün ülkelerin ortak olarak kullandığı tasarım öğeleri; ülke ismi, ölçü birimi, grafiksel ve metinsel öğelerdir. Bazı ülkelerin pullarında hem tasarım öğeleri hem de pulun basım tarihi, bazı pullarda ise hem basım yeri hem de basım tarihi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Resim 18. Posta Pullarının Metinsel ve Grafiksel Öğeleri.

Resim 19. Kağıt Paraların Metinsel ve Grafiksel Öğeleri.

Resim 20. Madeni Paraların Metinsel ve Grafiksel Öğeleri.

Para ve pulların tasarımında kullanılan çizimler, şekiller, semboller, işaretler ve resimleri grafiksel öğelerin içerisinde yer alır. 20. Yüzyılın öncesinde para ve

posta pullarında fotoğraflar ve grafiksel öğeler birlikte kullanılmıyordu. Teknolojik gelişmelerle birlikte 20. yüzyıldan sonraki dönemlerde fotoğraf ve grafik öğeleri birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Para ve pullarda sahteciliği önlemek için bunlara ışık altında görülebilen gizli semboller yerleştirilmiştir.

Bazı posta pullarında ülke ismi ve basım tarihi bilgilerinin olmaması, bu pulların eğitimsel amaçları yerine getirmede bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Alexander Graham Bell'in doğumunun 100. yılı adına basıldığı bilinen pulda Alexander Graham Bell'in doğum tarihi, ölüm tarihi ve pulun basım tarihi bilgisi bulunmamaktadır. Eğer bu bilgilerden en az bir tanesi olsaydı öğrenciler basit bir matematiksel işlemle diğer bilgileri bulabilirlerdi.

Paralarda ise ülke ismi ve basım tarihi bilgileri mevcuttur. Böylece pullarda olduğu gibi bir sıkıntı yaşanmamaktadır.

Resim 21. Posta Pulu Ve Paraların Bazı Eksik Yönleri.

Değeri büyük olana paralar her kesime ulaşmaz ama değeri küçük olan paralar toplumun her kesimine ulaşır. Bu yüzden değeri küçük olan paraların üzerine büyük anlam ifade eden görsellere yer verilir. Halen kullandığımız kağıt 5 liralardan üzerinde 2009 yılından beri Prof. Dr. Aydın Sayılı'nın resmi bulunmaktadır. Türkiye de bilim tarihçiliğinin yerleşmesini sağlamış bilim adamıdır. Ordinaryüs Profesör

Doktor ünvanı taşır. 1942 yılında Harvard Üniversitesi'nde bilim tarihi alanında doktorasını tamamlamış olan Sayılı, dünyada bilim tarihi alanında bilinen ilk doktora derecesinin sahibidir.

Resim 22.Günümüzde Kullanılan 5 Liranın Ön ve Arka Yüzü.

Sosyal bilgiler programında para ve pullarla ilgili doğrudan bir ünite veya konu başlığı bulunmamaktadır. Yeni programla basılmış olan ders 5. Sınıf ders kitabı 7. Ünite(Bir Ülke Bir Bayrak)'de; “Bağımsızlık Sembolleri” konusunda, “Bağımsızlık sembollerini tanır ve saygı gösterir.” Kazanımına ve 8. Ünite(Hepimizin Dünyası)' de; 1. “Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.”, 2. “Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.”, 3. “Ülkeler arası ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.” 4. “Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnek verir.”, 5. “Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.” Kazanımlarına bağlı olarak para ve posta pulları birer araç olarak kullanılabilir.

Öğrenciler para ve pulların şekillerine ve türlerine bakarak ülke ekonomisinin hangi dönemlerde nasıl bir durumda olduğunu tahmin edebilirler. Aşağıda resim 23'teki Türk puluna bakıldığında Türkiye ekonomisinde turizmin büyük katkısı olduğu, Rusların ekonomisinin yüksek olduğu ve bunun sonucu olarak uzay

araştırma istasyonlarının bulunduğu çıkarımına varılabilir. Yine resim 23'ten Cezayir'in gelişmiş bir ülke olduğu ve ekonomisinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 23. Farklı Ülkelere Ait Çeşitli Pullar.

2.5. Sosyal Bilgiler Derslerinde Bilgi ve Beceri Boyutlarının Yapılandırılmasında Para ve Posta Pullarının Kullanımı

2.5.1. Bilgi boyutu

Posta pulları, tarih, coğrafya, edebiyat, ekonomi, politika, kültür, spor, turizm, teknoloji, sanat ve canlılar âlemi gibi birçok konuyu yapılarında barındırdıkları için doğrudan bilgi kaynakları olarak gösterilebilir. Bu kaynakların bize sundukları bilgiler sayesinde bir ülkenin geçmişte yaptıklarını, günümüzdeki çabalarını ve gelecekte yapmayı hedeflediği birçok bilgiye ulaşabiliriz (Kirman ve Jackson, 2000; Gosselin, 2005; Anameriç, 2006;akt. Yazıcı, 2010:333). Paralar da posta pulları gibi yapılarında birçok konu hakkında bilgi barındırmaktadırlar. Posta pullarında olduğu gibi geçmişten günümüze kadar olan paraları incelediğimizde, paralar da ait olduğu ülkelerin geçmişte, günümüzde ve gelecekte yapmayı hedefledikleri birçok bilgiyi bize sunmaktadır.

Resim 24. Arnavutluk'a Ait Madeni Para.

Resimde Arnavutluk'un 1946-1988 yılları arasında bitmesi planlanan bir tüneli göstermektedir. Bu para Arnavutluk'un yakın geçmişiyle ilgili bilgiler içermektedir. Yine aynı şekilde aşağıdaki para 1992 yılındaki yaz olimpiyatlarının İtalya'nın Barcelona şehrinde yapıldığı hakkında bilgi içermektedir.

Resim 25.İspanya'ya Ait Madeni Para.

Aşağıdaki pul, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılmayı hedeflediğini konu edinen, 2005 yılında basılan bir puldur.

Resim 26. Türkiye Cumhuriyeti'nin 2005 Yılında Avrupa Birliği İçin Basmış Olduğu Pul.

Aşağıda Türk havacılık tarihini yansıtan üç pul doğrudan bilgi edinmeye örnek olarak incelenmiştir (Bakınız, Resim 27).

Resim 27. Uçağın Tarihsel Gelişimini Gösteren Pullar.

Resim 27'den elde edilebilecek bazı bilgiler ise şu şekilde ifade edilebilir.

- Türklerde ilk uçuş Galata Kulesi'nden Üsküdar'daki Doğancılar Meydanı'na HezarfenAhmed Çelebi ile başladığı kabul edilir.
- Türkler uçağı ilk kez 1911'de kullanmıştır.
- Türkler sonraki yıllarda daha gelişmiş uçaklar kullanmaya başlamıştır.
- Resim 27'de Türkiye'nin neresi olduğu görsel olarak sergilenmektedir.
- Resim 27'deki pilot Yüzbaşı Fethi Bey olduğu bilgisine ulaşılabilir.
- Resim 27'de çevresindeki nesnelere dikkate alınarak Galata Kulesinin boyutu hakkında tahminde bulunulabilir.

2.5.2. Beceri boyutu

Öğrencilerde geliştirilmesi ve öğretilmesi amaçlanan beceriler; okuma, konuşma, yazma ve kültürel öğeleri anlama, düşünme, değişim ve sürekliliği anlama gibi çeşitli becerilerdir. Para ve posta pulları bu becerilerin geliştirilmesine ve öğretilmesine yardımcı olacak eğitimsel araçlardır.

Öğrencilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesi aşamasında aşağıdaki gibi çeşitli sorular sorulabilir;

- Para ve posta pullarının üzerinde niçin resimler vardır?
- Neden para ve pullar için farklı tiplerdeki resimler seçilmiştir?
- Para ve pulları incelediğin zaman en çok dikkatini çeken özellik nedir?
- Bu görsellerin tasarımcısı sen olsaydın hangi özellikleri para ve pullara eklerdin veya çıkarırdın?
- Para ve pulun üzerindeki simge, resim veya yazı para ve pulun hazırlanış amacına hizmet ediyor mu?

Çünkü öğrenciler bir para veya posta pulunda kullanılan resmin/çizimin neden seçildiğini ve resmin/çizimin ne olduğunu bilmeden bu görsellere bakabilirler. Aşağıda diğer beceri türleri geliştirilmesi aşamasında, posta pullarının nasıl kullanılabileceğine yönelik uygulama örnekleri verilmiştir.

Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerde geliştirilmesi düşünülen becerilerden biriside *değişim ve sürekliliği algılayabilmeleridir* (MEB, 2005: 45). Resim28'de verilen posta pulları kullanılarak geminin tarihsel süreç içerisindeki *değişiminin* ve ulaşımında kullanılmasının *sürekliliğinin* öğrenciler tarafından anlaşılması daha kolay bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bu aşamada ilk gemi formundan günümüzdeki gemi forumuna kadar farklı ülke pulları sırasıyla öğrencilere incelenebilir. Bu kapsamda gemi konulu pulları toplamaları da sürece dahil edilebilir. Bu sayede öğrencilerin inceleme ve araştırma yapma becerileri de geliştirilebilir.

Resim 28. Geminin Tarihsel Gelişimini Gösteren Pullar.

2.6. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde tez çalışmasıyla ilgili çalışmış tez ve yayınlardan bahsedilecektir. Sosyal Bilgiler ve tarih alanında görsel materyal kullanımıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Sosyal Bilgiler alanlarında yapılan çalışmalardan bir kısmı uygulamalı çalışmalar bir kısmı ise teorik çalışmalardır. Teorik kısmı görsel materyallerin ders kitaplarında ve programlarda yer alma durumu ile ilgili araştırmalar iken uygulamalı kısmı ise görsel materyal kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi ve öğretmen ve öğrencilerin ders kitaplarında görsel materyal kullanımına yönelik görüşlerinin değerlendirildiği çalışmalardır.

Görsel materyallerin ders kitaplarında ve programlarda yer alma durumuyla ilgili teorik çalışmalardan biri olan ve Yazıcı(2010) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgilerde Eğitimsel Bir Araç Olarak Posta Pullarının Kullanımı” adlı çalışmanın sonucunda, pulların sosyal bilgiler dersinde kullanımının önemli bir yere sahip olduğu, ancak bazı pullarda mesaj iletmede kullanılan öğelerin oldukça sınırlı ve amaca hizmet edemeyecek şekilde tasarlanmış olduğu belirtilmiştir. Deveci(2005) tarafından gerçekleştirilen çalışmada önce Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların öğretiminde gazete kullanımını üzerinde durulmuş, daha sonra gazete kullanımında

öğrenme-öğretme süreci betimlenerek, Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin örnekler sunulmuştur. Çalışma sonucunda öğrenme-öğretme süreçlerinde gazetelerden etkili ve verimli olarak yararlanılabilmesi için öncelikle öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımının önemine inanması ve yararları konusunda bilgilendirilmesi gerekmekte olduğu belirtilmiştir. Çelikkaya ve Yakar(2015) tarafından, ilköğretim Milli Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevleri tarafından basılan 4., 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında gazete, internet ve dergi haberlerine yer verilme durumunun belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Programında Gazete, Dergi Ve İnternet Haberlerinin Kullanılması” adlı çalışmada, “Sosyal bilgiler ders kitaplarında gazete haberleri, gazeteden kesilerek kitaba yapıştırılmış haber kupürleri ve metin şeklinde verilmektedir. Dergi haberleri de dergilerden kesilerek yapıştırılmış haber parçaları şeklindedir. İnternet haberleri, bilgisayar ekranında görünen internet sayfası görüntüsü içerisinde aynen çıktısı alınıp yapıştırılmış şekilde verilmektedir. Ayrıca bazı haberler Öğretmen Kılavuz Kitabında doğrudan metin şeklinde kullanılmaktadır. MEB ve özel yayınevi açısından kıyaslandığında haberlerin gösterim şekli çok farklı olmadığı” sonucuna varılmıştır. Tüzün(2008) tarafından, “Türkiye’de ilköğretim TC. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında ‘Atatürkçülük’ bölümünde kullanılan görsel materyallerin sayısının ve türlerinin tespit edilmesi, görsel materyallerin nasıl kullanıldığı, görsel materyal-metin ilişkisine dikkat edilip edilmediği incelenerek ders kitabında yer almayan görsel materyallerin ilköğretim TC. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük programlarına dâhiledilmesi konusunda bir fikir oluşturulması” amaçlanan “İlköğretim 8.Sınıf TC İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Ders kitabında (MEB Yayınları) Atatürkçülük Bölümünün Görsel Materyallerle Öğretilmesi” adlı çalışmada, “İlköğretim 2.kademe TC. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabının Atatürkçülük bölümünde görsel materyal olarak altı adet fotoğraf kullanıldığı, fotoğraf dışında görsel materyale yer verilmediği, görsel materyal olarak kullanılan fotoğraflar numaralandırılarak metinlerin içerisine yerleştirildiği, görsel materyal olarak kullanılan fotoğraflara bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez veya değerlendirme açısından herhangi bir soru sorulmadığı” sonuçlarına varıldığı belirtilmiştir.

Yahşi ve Keleş(2013) tarafından Tarih dersinde gazete kullanımının öğrencilerin çok perspektifli bakış açısı kazanmalarına etkisini ortaya çıkarılma amacıyla gerçekleştirilen ve 61 kişi ile yürütülen “Tarih Öğretiminde Gazete Kullanımının Çok Perspektifliğe Etkisi” adlı çalışmanın sonucunda, tarih öğretiminde gazete kullanımı öğrencilere çok perspektifli bakış açısı kazandırmada etkili olduğu ifade edilmiştir. Tunç Şahin ve Say(2010) tarafından 158 öğrenci ile tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen ve ilköğretim öğrencilerinin bilimsel okuryazarlık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlamakta olan “İlköğretim Öğrencilerinin Bilimsel Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi” adlı araştırmanın sonucunda, öğrencilerin metni anlamaya yönelik bilimsel okuryazarlık düzeylerinin, sınıf düzeyi, araştırma yapacak araç gerece sahip olmadurlarına göre anlamlı düzeyde farklılık görülürken: cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, bilimsel dergi okuma durumu, müzeleri ziyaret etmedurumu, kütüphaneye sahip olma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık görülmemekte olduğu ifade edilmiştir.

Doğan(2007) tarafından gerçekleştirilen bir diğer uygulamalı çalışma olan “İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Tarihsel Kanıt Kullanımının Etkililiği” adlı ve 14 yaş grubundaki 8. sınıfa giden 25 öğrenci ile yürütülmüş olan çalışmanın sonucunda, “Kanıt temelli tarih öğretim uygulamasında öğrencilerin kanıt sorgulama beceri düzeylerinin farklılık gösterdiği; öğrencilerin ders sürecini derse ilgi, öğrenme ve öğrenmenin kalıcılığı noktasında olumlu değerlendirdikleri; kanıt temelli tarih öğretimi uygulaması sonunda öğrencilerin tarih, tarih öğretimi, tarih öğretiminin amaçları, tarihçi ve tarihsel kanıtla ilişkin algılamalarında tarih metodolojisi ve yapılandırmacı eğitim felsefesine uygun anlayış geliştirdikleri ifade edilmiştir.” İbrahimoglu(2010) tarafından ilköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, ders başarıları ve derse yönelik tutumlarına yönelik etkilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen “6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı Derse Karşı Tutum ve Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerine Etkileri” adlı çalışmanın sonucunda, ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, ders başarıları ve derse yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etkiye sahip olduğu

belirtilmiştir. Ünlüer ve Yaşar(2010) tarafından, ilköğretim dördüncü sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımına ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmada, görüşmeye katılan öğrencilerin tümü Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımınıyla dersi sevdiğini, tümüne yakını derste gazete kullanımında güçlüklerle karşılaşmadığını ve tüm derslerde gazetenin kullanılabilceğini sonucuna ulaşmıştır.

Doğan(2007) tarafından, sosyal bilgiler öğretiminde yazılı tarihsel kanıtların kullanılarak akademik başarının artırılmasını, derse karşı tutumun geliştirilmesini ve tarihsel düşünme becerisinin tarihsel anlama, tarihsel analiz ve yorumlama boyutlarında geliştirilmesini amaçlanan “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı” adlı çalışmada, deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu, öğrenci tutumlarının ve tarihsel düşünme becerilerinin geliştiği, deney grubu öğrencilerinde çoklu kaynağa dayalı olarak bilgilere kanıt gösterme becerileri açısından başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Namal(2011) tarafından, ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan “Ülkemizde Nüfus” ünitesinin öğretiminde görsel materyallerden yararlanmanın öğrenci başarısı üzerine etkisinin ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen, “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan “Ülkemizde Nüfus” Ünitesinin Öğretiminde Görsel Materyallerden Yararlanmanın Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi” adlı çalışmada, görsel materyallerin kullanımının sosyal bilgiler öğretiminde klasik yöntemlere göre daha fazla yarar sağladığı sonucuna varılmıştır. Sidekli ve Er(2014) tarafından 6. Sınıfta öğrenim gören 65 öğrenci katılımıyla gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Alternatif Bir Yöntem: Karikatür” adlı çalışmada, 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinin “Kutuplardan Çöllere Değişen İklim” konusunun öğretiminde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi amaçlanmıştır ve analiz sonuçlarına göre; deney ve kontrol gruplarının başarı puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Karaca(2013) tarafından, fizik öğretmen adaylarının görsel materyallerin kullanılmasının fizik eğitimine katkısına ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlayan “Öğretmen

Adaylarının Görsel Materyallerin Fizik Öğretimine Katkısı Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, “Öğretmen Adaylarının Görsel Materyallerin Fizik Öğretimine Katkısı Hakkındaki Görüşler” anketine ilişkin, cinsiyete göre ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, aşamaları, veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve uygulaması, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma modeli kullanılmıştır. Pek çok araştırmacı tarafından da ifade edildiği gibi nicel yaklaşımının kendine has avantajları olduğundan yapılan çalışmanın amaçlarıyla uyumlu olarak etkili bir şekilde kullanılabilir.(Hammersley, 1991; 1995; Miles ve Hiberman, 1994; Robson, 1993; Strauss ve Corbin, 1998; Cohen ve diğ., 200; Creswell, 2003;Akt. Dinç, 2005: 104). Salmon'a(1991:5) göre bir araştırmacı için önemli olan nitelik, onun soruları için en uygun yöntemleri seçmesidir. Çünkü her durum, uygulamada özel kesin bir yöntemi gerektirir. Her yöntem, olguları farklı açıklar. Salmon'a göre bilginin geçerliliği sistemlerin sınırlılıklarının içinde yargılanır.

Araştırmanın nicel boyutunu ölçmek için öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen(ÖSKD) modeli tasarlanmıştır. Deneysel desen modelinde yani ön test-son test kontrol gruplu desende denekler, deneysel çalışma başlamadan önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili ölçüme tabi tutulur. Bu desende denekler, deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılırlar(Karasar, 1997:87; Büyüköztürk, 2001:2).

Deneme modelleri, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir (Karasar, 2006: 87). Deneysel yöntem, bir araştırmada değişkenleri (nicel olarak ölçülebilen ve farklı değerler alabilen özellikler) ölçebilmek ve bu değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini ortaya koyabilmektir (Çepni, 2007:31).

Bu araştırma modelinde gruplara ayrılmış veya tek bir grup halinde mevcut olan materyali, herhangi bir işleme tabi tutmadan ölçmek, tartmak, saymak, görmek,

koklamak gibi yollarla sağlanan bilgileri kaydetmek veya aynı materyali bir işleme tabi tutmak suretiyle denemeler gerçekleştirilir. Bu yapılan işlemlerin ardından deney ve çözüm verileri analiz edilerek sonuçlar değerlendirilir (Arıkan, 2000:69). Deneme ortamı yapay ya da doğal koşullarda fakat araştırmacının kontrolü altında gerçekleştirilir.

Karasar'ın (2004:88) Meyers ve Grosser'den (1974:111) aktardığına göre, bir araştırmanın deneme sayılabilmesi için şu üç koşulu sağlaması gerekir.

1. Araştırmacı, durumu (değişkenleri) değiştirebilmeli (mantipule edebilmeli)
2. Değişirmeler kontrollü olmalı
3. Araştırmacı, durumu değiştirmesinin etkisini gözleyebilmeli (etki-tepki işleyişi izlenebilmeli), bu desen özellikle sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir desendir.

Katılımcılar, deneysel işlemde önce ve deneysel işlemde sonra, bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçüldüğünden bu desen ilişkili bir desendir. Aynı şekilde farklı desenlerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılması nedeniyle de ilişkisiz bir desendir. Bu özelliğinden dolayı deney ve kontrol gruplu desen karışık bir desendir.

Ön test ve son test kontrol gruplu desenin gereklerini şöyle sıralamak mümkündür.

1. Desen bir denekler havuzunu gerektirir ve denekler rastgele atama ile iki gruba ayrılır. Daha sonra rastgele olarak seçilerek bir gruba (deney grubu) bağımsız değişken uygulanacak, diğer gruba (kontrol grubu) uygulanmayacaktır.
2. Denekler bir deneyin katılımcıları olduklarını bilseler dahi , mümkünse deney ya da kontrol grubunda olduklarını bilmemelidir.
3. Deneyin başlangıcında, bağımlı değişkenin bir ön test ölçümü, deney ve kontrol grubunda bulunan deneklerden elde edilmelidir.

4. Sadece deney grubundaki denekler, işlem ya da deneysel değişken olarak da isimlendirilen bağımsız değişkeni almalıdır.
5. Deneyin sonunda bağımlı değişkenin bir son test ölçümü deney ve kontrol grubunda bulunan deneklerden elde edilmelidir.
6. Bağımlı değişken üzerinde herhangi bir fark olup olmadığını karşılaştırmak için deney ve kontrol grupları karşılaştırılmalıdır. (Eckhardt ve Erman, 1997, Akt: Büyüköztürk, 2001:21). Ön test-son test kontrol gruplu desenin sembol şeklinde gösterimi aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

GD	R	O1	X	O3
GK	R	O2	X	O4

Şekil 1. Ön test-Son test Kontrol Grubu Deseni

Şekil 1’de gösterilen kontrol gruplu desende kullanılan sembollerin açılımları aşağıdaki şekildedir:

GD: deney grubu, GK: kontrol grubu, R: deneklerin gruplara rastgele olarak atandığını, O1 ve O3: deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini, O2 ve O4: kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini, X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir.

Deneme modelli çalışmalarda deneklerin seçimi, araştırmanın en önemli kısmını oluşturur. Denekle, eşleştirme ve atama yöntemleriyle iki gruba ayrılırlar. Çalışma için tespit edilen iki gruptan hangisinin deney, hangisinin kontrol grubu olduğu rastgele atama veya birkaç sınıfa uygulanan ön testten sonuçları birbirine en yakın olan iki sınıf seçilerek de tespit edilebilir. Deney ve kontrol grubunun oluşturulması için ön test birkaç sınıfa uygulanmıştır. Ön test sonuçlarına bakılarak birbirine en yakın olan iki gruptan biri kontrol, diğeri deney grubu olmak üzere rastgele oluşturulmuştur. Bu tür çalışmalarda kontrol grubu kullanmak, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini artıracak böylece sonuçlara daha güvenle bakmış olacaktır. Deneysel desen türündeki çalışmalara başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına ait ön test puanlarının mümkün olduğu kadar birbirine yakın olmasına

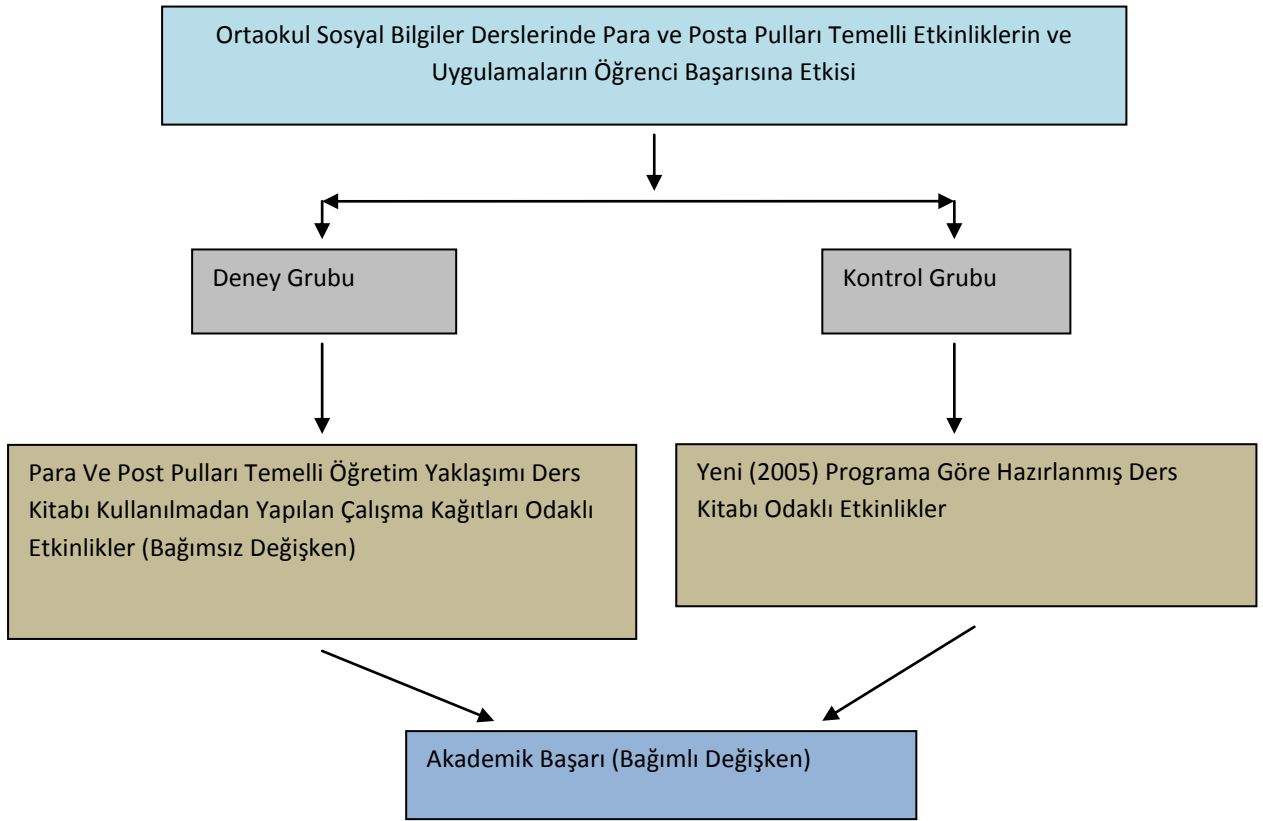
özen göstermek gerekir(Kaptan, 1993:28). Bu araştırmada kullanılan deneysel desen tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmanın Deneysel Deseni

Gruplar	Ön Testler	Deneysel İşlem	Son Testler
Deney Grubu	Akademik Başarı Testi	Para ve Posta Pulları Etkinliklerine Dayalı İşleniş (Bağımsız Değişken)	Akademik Başarı Testi
Kontrol Grubu	Akademik Başarı Testi	Yeni (2005) Programa Göre Hazırlanmış Ders Kitabı Temelli İşleniş	Akademik Başarı Testi

Araştırmada yer alacak olan bağımlı ve bağımsız değişkenler akış şeması şekil 2 ile gösterilmiştir.

Şekil 2. Araştırmada Kullanılan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Akış Şeması

Bu çalışmada para ve posta pulları temelli öğretim yaklaşımı bağımsız değişken, akademik başarı bağımlı değişken olarak gösterilebilir.

Araştırmada kullanılan deneysel desen modelinde nicel yöntem kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konulara uygun ders yapılmadan önce ve ders yapıldıktan sonra, başarı testi uygulanmıştır. Araştırmada ön test yapılmasının nedeni, grupların deney öncesi başarı benzerlik derecelerinin bilinmesini sağlamaktır. Çalışmanın son aşamasında, deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında fark bulunup bulunmadığı SPSS 10.0 programında değerlendirilerek arasındaki fark ölçülmüştür.

Bu araştırmada, ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesinin para ve posta pulları kullanma temeline dayalı etkinlikler geliştirilerek yapılan derslerin öğrenci başarısı üzerindeki etkileri araştırılmış. Para ve posta pulları temelli etkinliklerden

yararlanılarak öğrencilerle birlikte çeşitli uygulamalar yapılmış, aktif öğrenme yaklaşımı uygulanmış ve öğrenci merkezli sınıf ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise araştırmacı tarafından geliştirilen materyaller üzerinden konular işlenmiştir. Araştırmada, deney ve kontrol gruplarında aynı bağımlı değişkenler gözlenmiş ve bu değişkenlere ilişkin ön test ve son test puanları alınarak karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.2.Araştırma Grubu

Araştırma öğrencileri, 2014-2015 öğretim yılında, bir devlet okulu olan, Adıyaman İli, Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nda öğretim gören 5. Sınıf öğrencileri arasında belirlenmiştir. Araştırma yapılan okuldaki öğrencilerin kılık kıyafetlerine ve okul gidiş gelişlerde servis kullanıp kullanmamalarına bakıldığında sosyo-ekonomik düzeyleri (alt- orta- üst olarak düşünülürse) orta seviyenin üzerindedir. Okul yeni açıldığı için yakındaki diğer okullardaki öğrenciler adres yakınlığına bakılarak nakil olarak alınmıştır. Bundan dolayı okuldaki öğrencilerin birbirleriyle yeni tanışmış ve birbirleriyle yeni kaynaşmış durumda olduğu öğretmenleri tarafından belirtilmiştir. Sınıfların ortalama öğrenci sayıları 23 ile 30 arasında değişmektedir. Başarı testi, ön test olarak 5(beş) sınıfa (5/C, 5/D, 5/E, 5/F, 5/H) uygulanmış ve öntest sonuçları birbirine en yakın olan sınıflardan rastgele olarak biri deney, biri de kontrol grubu olmak üzere iki sınıf seçilmiştir.

Tablo 2. Deney Ve Kontrol Gruplarının Belirlenmesi İçin Grupların Ön Test Puanlarını Gösteren Tablo

Sınıflar	N	$\bar{X}$	S	Minimum	Maksimum
5/C	23	61,3913	18,669	20	88
5/D	25	65,6	13,266	32	88
5/E	27	65,33	14,422	28	88
5/F	22	62,18	15,355	28	84
5/H	27	57,037	22,260	8	92
TOPLAM	124	62,20	17,208	8	92

Yukarıda özellikleri tablo halinde verilen grupların ön test başarı puanları arasında istatistiksel olarak bir farkın olup olmadığını göstermek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Öğrencilerin ön test puan ortalamalarının sınıflara göre ANOVA sonuçları aşağıdaki tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.Öğrencilerin Ön Test Başarı Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1287,834	4	321,959	1,090	,364
Gruplar İçi	35133,714	119	295,241		
Toplam	36421,548	123	617,200		

Analiz sonuçlarına bakıldığında, sınıfların ön test başarı puan ortalamaları arasında büyük bir fark olmadığı görülmektedir ($F_{(4-119)} = 1,090, p > 0.05$). Bu bulgular beş sınıfın(grubun) deney öncesi ön bilgilerinin istatistiksel olarak denk olduğu anlamına ulaşılabilir. Tablodaki sonuçlara göre uygulama için iki grubun birbirine denk olduğu anlamına ulaşılır.

Tablo 1'de sınıfların ön testten aldıkları ortalama puanlara bakıldığında en yüksekten en düşüğe doğru şöyle sıralanabilir. 5/D sınıfının aldığı ortalama puan

$\bar{X} = 65,6$, 5/E sınıfının aldığı ortalama puan $\bar{X} = 65$, 5/F sınıfının aldığı ortalama puan $\bar{X} = 62$, 5/C sınıfının aldığı ortalama puan $\bar{X} = 61,3913$, 5/H sınıfının aldığı ortalama puan ise $\bar{X} = 57,037$ olduğu görülmektedir. Ön test puan ortalamaları bakımından yukarıdaki sınıflardan, 5/D sınıfı ve 5/E sınıfı puan olarak birbirlerine yakın olarak tespit edilmiş ve 5/E sınıfı deney grubu, 5/D sınıfı ise kontrol grubuna rastgele olarak atanmıştır.

6 hafta(on sekiz saat) boyunca deney grubu öğrencileriyle birlikte (5/E sınıfı) 7. Ünitenin son kazanımı ve 8. Ünitenin 1. 2. 3. 4. 5. Kazanımları, para ve posta pullarıyla hazırlanmış etkinliklerle işlenmiş; kontrol grubu öğrencilerine (5/D sınıfı) ise güncel (2005) programa göre hazırlanmış ders kitabındaki kazanımlara uygun eğitim vermeye çalışılmıştır. Deney grubu ve kontrol grubundaki öğrenci sayılarının birbirine yakın olması çalışmanın daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde kolaylık sağlamıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyetleri ayrıntılı bir şekilde tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.*Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı*

Cinsiyet	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Toplam
Kız	16	16	32
Erkek	11	9	20
Toplam	27	25	52

Tablo 3’ de görüldüğü gibi, deney grubundaki öğrencilerin toplam sayısı 27, kontrol grubundaki öğrencilerin toplam sayısı 25 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan deney grubundaki kızların sayısı 16, erkeklerin sayısı 11’dir. Deney grubundaki kızların sayısı erkeklerin sayısından daha fazladır. Kontrol grubunda ise yine 16 kız ve 9 erkek yer almaktadır. Genel olarak çalışmaya katılan kızların sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

3.3.Verİ Toplama Aracı

Veri, bir sonuca ulaşabilmek için gerekli olan bilgi şeklinde tanımlanır. Veri duyu organlarına dayalı olarak elde edilir. Araya girebilecek araçlar, bu gerçeği değiştiremez. Bu sebeple veri gözlenen ve kaydedilen şeydir (Karasar, 2006:132).

Nicel ya da nitel anlamda bir özelliğin belirgin olarak bir durumdan diğerine farklılık göstermesiyle ilgili denek yada objenin değerine veri denir. Birey yada objenin belli bir özelliğe sahip olması miktar olarak açıklanabiliyorsa bu tür değişkenlere nicel değişken denir. Akademik başarı puanı, ağırlık ölçüsü, zeka puanı, gelir miktarı, kütüphanedeki kitap sayısı vb. nicel değişkenlere örnek olarak verilebilir.(Büyüköztürk, 2004:2).

Araştırmadaki deneysel desenle ilgili alt problemlerin istatistiksel analizi için gerekli olan nicel verileri toplamak için, “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların para ve posta pullarıyla öğretilmesinin öğrenci başarısına etkisini tespit etmek için Başarı Testi geliştirilmiştir.

3.3.1. Başarı testi

Başarı testleri, öğrencilere uygulanan belli bir programsonunda öğrencilerin kavram, anlayış ve bilgi yönünden ortaya çıkardıkları akademik gelişimi belirlemek için hazırlanan ve kullanılan testlerdir.

Öğrencilerin akademik başarısının ölçülmesi için başarı testiyle öğrencilerden toplanılan verilerin analizi amaçlanmıştır. Başarı testi hazırlanırken alanında uzman iki öğretim elemanının görüşleri alınarak, eksik olduğu düşünülen sorular eklenmiş, gereksiz olduğu düşünülen sorular da başarı testinden çıkarılmıştır. “Bağımsızlık Sembolleri” konusuna ve “Hepimizin Dünyası” ünitesine yönelik olarak hazırlanan başarı testinde ilk etapta 53 soru yer almıştır. 53 adet başarı testi sorularının pilot uygulaması Adıyaman merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu’nun 6. Sınıflarından 159 öğrenciye uygulanmış, sonuçlara göre gerekli düzenlemeler gerçekleştirilip uygun görülen başarı testi soruları oluşturulmuştur. Pilot uygulamadan sonra yapılan inceleme ile başarı testine son hali verilmiştir. Başarı testinin son hali 25 sorudan oluşmuştur. Başarı testinin son hali ek 2’de sunulmuştur.

Başarı testi hazırlama aşamasında deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenme ortamlarının eşit olmasına dikkat edilmiştir. Bunun için de hazırlanan sorular ne tamamen deney grubu için hazırlanmış etkinliklerin kaynağı olan metinlerden seçilmiştir ne de kontrol grubunun kullandığı sosyal bilgiler der kitabından seçilmiştir. Uygulama süresince işlenecek ilgili kazanımlar temel oluşturularak sorular hazırlanmıştır. Bilişsel taksonomiye göre sınıflandırılma hususu dikkate alınarak başarı testi geliştirilmiştir. Bilgi düzeyini ölçen sorular tercih edilmemiştir. Bunun yerine, kavrama, analiz ve sentez düzeyini ölçen sorular geliştirilmiştir.

Tablo 5.*Belirtke Tablosu*

Kazanımlar	Başarı Testinin İlgili Soruları
1. Bağımsızlık sembollerini bilir ve saygı gösterir.	2, 7, 14, 18
2. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.	1, 8, 16, 23
3. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.	5, 6, 15, 20, 22
4. Ülkeler arası ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.	11, 12, 25
5. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	4, 10, 17, 24
6. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.	3, 9, 13, 19, 21

Başarı testinin kapsam geçerliliğini sağlayabilmek için testte bulunan soruların bütün konu içeriğini örnek teşkil etmesine ve kapsadığı soruların her birinin hangi davranışı ölçmek istediğini en iyi derecede ölçmesine(Tekin, 2000:32-49) dikkat edilmiş ve bunun için uzman görüşüne başvurulmuştur. Testle ilgili konu

uzmanlarının ve öğretmenlerin görüşleri alınmış ve bu görüşler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Başarı testinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Adıyaman merkezde yer alan Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nda öğrenim görmekte olan toplam 159 öğrenciden oluşan 6. Sınıf öğrencisi üzerinde ön uygulama şeklinde yapılmıştır.

Uygulama sonuçlarından elde edilen cevaplar "ITEMAN" (Itemand Test Analysis) programı ile bilgisayarda analiz edilmiştir. Soruların madde güçlükleri aşağıdaki esaslar göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Madde analizi, temelde, belli niteliklere sahip olması istenen bir teste alınacak maddeleri seçme sorunuyla ilgilidir. Bu deneme şu amaçlara hizmet edebilir:

1. *Çok güç ve çok kolay maddelerle bir maddenin istenmeyen ve akla uygun olmayan çeldiricilerini tanımak.*
2. *Geliştirilecek testin amacına uygun güçlükteki maddeleri seçebilmek için her bir maddenin güçlük düzeyini belirlemek.*
3. *Her bir maddenin ayırt etme gücünü belirlemek.*
4. *Testin son formunda bulunacak madde sayısını kararlaştırmak için gerekli verileri sağlamak.*
5. *Testin son formunun uygulanmasında verilecek zamanı saptamada yardımcı bilgi sağlamak.*
6. *Yönergedeki eksiklik ve kusurları ortaya çıkarmak.*

Sıralanan bu veriler elde edildikten sonra, bir testin son formunu oluşturmak ve onun uzunluğu, uygulama süresi ve uygulama koşullarıyla ilgili kararları vermek oldukça kolaylaşır (Tekin, 2000:237).

Madde güçlük indeksi: Bu değer maddenin zorluk derecesini göstermektedir.

.50 (Ne zor ne de kolay), .90 (Oldukça kolay), .10 (Oldukça zor)

Testin zorluk derecesi verilere göre hazırlanır. Zorluk derecesi 0.30 ile 0.75 arasında olan maddeler başarı testine dahil edilir. Madde güçlüğü bu değerlerin üstünde veya altında olan maddeler testten çıkarılmıştır. Yine maddenin ayırt ediciliği 0.30'un üstünde olmasına da dikkat edilmiştir. Hazırlanan testin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.851 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçta bakıldığında hazırlanan başarı testinin güvenirliğinin oldukça yüksek olan bir ölçme aracı olduğu söylenilebilir.

Başarı testine bulunan soruların her birine, madde analizi uygulanarak her maddenin güçlük ve ayırt edicilik indeksi hesaplanmıştır. Madde güçlük indeksi 0.30 ile 0.75 değerleri arasında olmayan, madde ayırt edicilik indeksi .25'in altında olan ve ayırt edicilik indeksi bu değerden yüksek olan, ancak doğrudan bilgi düzeyini ölçen sorularla birlikte toplam 28 soru testten çıkarılmıştır. Böylece başarı testinin içinde yer alan sorular kavrama, analiz ve sentez düzeyini kapsamıştır. Para ve posta pulları temelli yaklaşıma dayalı etkinliklerin öğrencilerde ölçmek istediği bilişsel düzey daha çok anlama, yorumlama, çıkarım yapma, analiz ve sentez yapmaya yöneliktir. Bu açıdan bakıldığında bilgi düzeyindeki sorular öğrencileri ezberlemeye yöneliktir. Bunun da para ve posta pulları temelli öğretim yaklaşımının doğasına hitap etmediği düşünülebilir. Bu çalışmanın amacı ise tarihi ezberden kurtararak zevkli hale getirmektir.

Yukarıda yapılan işlemler sonucunda 25 maddeden oluşan başarı testi oluşturularak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulama testinde yer alan 53 madde ve bu maddelere ait güçlük ve ayırt edicilik indeksi Tablo 6'da verilmiştir. Başarı testinin pilot uygulamasından sonra 1, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 17, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 35, 36, 38, 39, 41, 44, 46, 47, 49, 52 ve 53 numaralı sorular madde güçlük indeksi ve ayırt edicilik indeksi puanları 0.30 ile 0.75 aralığının dışında olduğu için çıkartılmıştır. Böylece başarı testinin madde güçlük ortalaması 0.514 çıkmıştır. Geçerlik güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçme araçlarına son şekli verilerek deney öncesinde kullanıma hazır hale getirilmiştir (EK 2). Testin değerlendirilmesinde her doğru cevaba "4" puan, yanlış ve boş cevaplar için "0" puan verilmiştir. Bu testten alınabilecek en yüksek puan "100"dür.

Tablo 6.*Başarı Testi Madde Analiz Sonuçları*

Madde No	Doğru Cevap Yüzdesi	P=Güçlük İndeksi	D=Ayırıt Edicilik İndeksi	Madde No	Doğru Cevap Yüzdesi	P=Güçlük İndeksi	D=Ayırıt Edicilik İndeksi
1(D)	35	P=16	D=16	28(B)	20	P=27	D=30
2(B)	81	P=27	D=24	29(C)	65	P=43	D=46
3(A)	77	P=30	D=34	30(C)	56	P=51	D=64
4(B)	82	P=43	D=39	31(C)	64	P=52	D=63
5(C)	74	P=37	D=36	32(B)	69	P=35	D=38
6(A)	81	P=23	D=20	33(D)	53	P=46	D=56
7(B)	45	P=23	D=28	34(C)	52	P=49	D=56
8(B)	16	P=14	D=17	35(D)	39	P=11	D=17
9(D)	48	P=31	D=29	36(D)	76	P=54	D=53
10(B)	43	P=17	D=09	37(B)	66	P=50	D=54
11(A)	50	P=39	D=44	38(A)	43	P=22	D=22
12(D)	71	P=46	D=57	39(C)	38	P=36	D=39
13(D)	25	P=18	D=30	40(B)	67	P=50	D=52
14(A)	62	P=41	D=51	41(B)	45	P=37	D=50
15(B)	36	P=26	D=34	42(D)	58	P=54	D=68
16(D)	65	P=30	D=26	43(D)	59	P=56	D=66
17(D)	71	P=30	D=35	44(A)	40	P=35	D=40
18(C)	55	P=40	D=46	45(A)	43	P=45	D=57
19(B)	30	P=10	D=10	46(B)	33	P=33	D=49
20(C)	62	P=31	D=35	47(B)	24	P=17	D=15
21(A)	21	P=19	D=18	48(D)	62	P=48	D=56
22(A)	59	P=41	D=49	49(B)	40	P=25	D=34
23(D)	45	P=49	D=61	50(A)	57	P=43	D=53
24(D)	40	P=30	D=30	51(D)	49	P=58	D=71
25(C)	25	P=10	D=09	52(C)	30	P=08	D=14
26(B)	74	P=28	D=23	53(A)	50	P=25	D=25
27(C)	52	P=41	D=48				

3.4.Araştırmanın Uygulama Basamakları

2014-2015 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda yürütülen bu araştırmanın, uygulama sürecinde; (hazırlık, deneysel işlem öncesi, deneysel işlem ve deneysel işlem sonrası süreci) yapılan uygulamalar aşağıda ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

3.4.1. Deneysel işlem öncesi süreç basamakları

1. Araştırma sürecinin deneysel kısmına başlamadan önce literatür çalışması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2. Araştırmanın deneysel niteliği ve uygulama yapılacak okulun bir devlet okulu olmasından dolayı araştırma sürecinin başında Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla gerekli yazışmalar yapılarak Milli Eğitim Bakanlığında gerekli izinler alınmıştır. Bu izin belgelerinin bir örneği ek 1’de gösterilmiştir.

3. İzin süreci devam ederken diğer taraftan araştırmada kullanılacak ölçekler ve uygulama sürecinin içeriği, uzman görüşlerine de başvurularak araştırmacı tarafından hazır hale getirilmiştir. Ölçme araçlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi bu bölümüm ilgili başlıkları altında sunulmuştur. Uygulama içeriği hakkında ayrıntılı bilgi ise deneysel işlem süreci başlığında sunulmuştur. Uygulamaya başlamadan önce araştırmanın yapılacağı okulun yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmeni ile bilgilendirici görüşmeler yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının denkliği, ön testler öncesinde sözlü olarak araştırılmış, uygulama öncesindeki sosyal bilgiler sınav sonuçları karşılaştırılarak bir farklılığın olmadığı görülmüş ve derse giren diğer öğretmenler tarafından da şubeler arasında farklılığın bulunmadığıyla ilgili bilgiler alınmıştır.

Araştırmanın uygulanacağı okuldaki 5. Sınıf şubelerinden deney ve kontrol gruplarını belirlemek için bu okuldaki 8 şubeden önce 3’üne başarı testi uygulanmıştır. Bu üç sınıftaki başarı test sonuçları arasındaki fark birbirinden biraz açık olunca başka 2 şubeye daha başarı testi uygulanmıştır. Tüm sonuçlardan sonra birbirine çok yakın olan 5/E ve 5/D sınıfları deney ve kontrol grupları olarak seçilmiştir. Eğer başarı testi sonuçlarında birbirine yakın iki sınıf bulunmamış

olsaydı geriye kalan diğer 3 şubeye de başarı testi uygulanacağı kararı alınmıştır. Araştırmacı, uygulamanın başlamasına iki hafta kala her iki grubun derslerine dinleyici olarak katılmaya başlamış ve uygulamaya başladığında ön iletişim aşaması tamamlanmıştır. Böylece araştırmacı ve öğrenciler arasında oluşabilecek olumsuz iletişim problemlerin önüne de geçilmiştir.

4. Belirlenen bu şubeler arasında bir şube deney ve bir şube kontrol grubu olarak rastgele atanmıştır.

5. Para ve posta pullarına dayalı öğretim yaklaşımına uygun öğretim yapılacak deney grubu öğrencileri için “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “ Hepimizin Dünyası” ünitesi kapsamında ders etkinlikleri hazırlanmıştır.

6. Uygulama 6 hafta (18 ders saati) olarak planlanmıştır. Son haftanın 3 saati son test ve öz değerlendirme formunun cevaplandırılmasına ayrılmıştır. Böylece 15 ders saati (5 hafta) deney sürecine ayrılmıştır.

7. Araştırma boyunca deney ve kontrol gruplarının derslerine araştırmacının girmesine karar verilmiştir.

3.4.2. Araştırmanın işlem yolu

1. Deney grubu öğrencilerinin dersleri para ve posta pullarına dayalı yaklaşıma uygun öğretim etkinlikleri ile, kontrol grubu öğrencilerinin dersleri ise güncel programa göre hazırlanmış ders kitabı odaklı olarak gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni (Abdullah YARDIM) ile görüşülmüş, etkinliklerin içeriği kendisine gösterilmiş ve dersi kendisinin mi araştırmacının mı işlemesi kendisine sorulmuş ve öğretmenin kendisi işleyeceği kararı alınmıştır.

2. Ders etkinliklerinin uygulamasına 2015 yılının Nisan ayının sonunda başlanmıştır. Öğretim etkinlikleri “Bağımsızlık Sembolleri” konusunda yer alan kazanım ile “Hepimizin Dünyası” ünitesinde yer alan kazanımlarla ilgili konular üzerinde gerçekleşmiştir.

3. Deney grubu öğrencilerine, uygulamaya geçilmeden önce para ve posta pullarıyla öğretim yaklaşımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek için bir araştırma planlandığı bildirilmiştir.

4. Öğrencilere, yapılan dersler ve etkinliklerin notla değerlendirilmeyeceği, not almak için stres yaşamamaları gerektiği vurgulanmıştır. Bu sayede öğrencilerin not korkusu ve stresi yaşamadan ders etkinliklerini katılımı sağlanmaya çalışılmıştır.

5. Deney grubuna araştırma kapsamındaki “Para ve Posta Pullarıyla Öğretim” yöntem ve tekniğine uygun etkinliklerin hazırlanması planlanmış ve bu çalışma planı her hafta başında ders öğretmenine de sunularak görüşü alınmıştır.

6. Kontrol grubu öğrencilerine “Bağımsızlık Sembolleri” konusunda yer alan kazanım ile “Hepimizin Dünyası” ünitesinde yer alan kazanımları, deney grubu öğrencileriyle aynı zamanda işlenmeye başlanmış ve ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitabı esas alınarak belirtilen yönergelere uygun bir şekilde aynı süreyi kapsayacak şekilde işlenmiştir.

7. 6 haftalık uygulama süresince deney grubu öğrencileriyle para ve posta pulları temelli öğretim yaklaşımı uygulandı ve rapor haline getirildi. Bu raporlar aşağıda gösterilmiştir.

1. HAFTA:

04.05.2015 Pazartesi günü saat 15:00’te 5/C, 5/D, 5/E, 5/F ve 5/H sınıflarına ön test uygulandı. Ön testten şu sonuçlar elde edildi:

5/C=15,34

5/D=16,4

5/E=16,33

5/F=15,54

5/H=14,25

Ön test sonucunda denk olan 5/D ve 5/E sınıflarından 5/E sınıfı deney grubu, 5/D sınıfı kontrol grubu olarak seçildi.

05.05.2015 Salı günü, öğrencilere, para ve pullarla ilgili ön bilgilerini ölçmek amacıyla bir etkinlik yapıldı. Etkinlikte şu sorular soruldu:

1. Paralar ve pullar hakkında bildiğim şeyler: öğrencilerin çoğu paraların alış verişte bir araç olarak kullanıldığını yazmış ve paraların farklı çeşitlerinin olduğunu yazmışlar.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu pullar hakkında bir şey bilmediklerini belirtmişler. Öğrencilerin bir kısmı pulların mektuplar üzerine yapıştırıldığını ve koleksiyon amacıyla kullanıldığını yazmışlar.

2. Paralar ve pullar hakkında öğrenmek istediklerim: Öğrencilerin büyük çoğunluğu pulların ne işe yaradığını öğrenmek istediğini belirtmiş. Öğrenciler, pulların nasıl ve kimler tarafından yapıldığını öğrenmek istediklerini yazmışlar.

Öğrenciler, paralar hakkında bir şey öğrenmek istemediklerini yazmışlar.

Etkinlikten sonra öğrencilere para ve pul koleksiyonları gösterildi. Her öğrenciye yerli ve yabancı paralar dağıtılarak öğrencilerin bunları incelemeleri sağlandı. Ardından yerli ve yabancı pullar dağıtılarak öğrencilere bunları inceleyip karşılaştırmaları istendi.

Öğrencilere, bundan sonraki konularımızı para ve pullarla işleyeceğimizi söyleyerek, onlara hazırladığımız ders kitabı niteliğindeki kitapçıkları dağıttık. Öğrencilere evde bu kitapçığı incelemeleri ve derse hazırlıklı gelmeleri konusunda bilgi verildi.

2. HAFTA:

11.05.2015 pazartesi günü, uygulamanın ilk günü başladı. İlk konumuz “Egemenlik ve Bağımsızlık Sembolleri” idi. Ders öğretmeni (Abdullah YARDIM) ilk başta öğrencilerin ön bilgilerini ölçmek amacıyla öğrencilere soru-cevap yöntemiyle egemenlik ve bağımsızlık kavramlarına yönelik sorular sordu.

Öğrencilerin bu kavramların tanımını tam olarak bilmedikleri saptandı ancak bu kavramlarla ilgili doğru örnekler verdikleri görüldü.

Hazırladığımız kitapçıktan derse devam edildi. Öğrenciler ilk defa para ve pullarla ders işleyeceği için çok heyecanlıydı. Öğrencilerin derse katılımı oldukça iyiydi.

12.05.2015 Salı günü ilk ders erken başladığı için yetişemedim. İkinci derse girdiğimde konu bitmek üzereydi. Ders öğretmeni (Abdullah YARDIM) derste çok fazla sıkıntı çekmediğini belirtti. Sadece bazı resimlerin net çıkmamış olmasının bazen sıkıntı yarattığını belirtti. Bu sıkıntıları gidermek için sunum yapma tekniğine başvurduk. Ders sonunda yapılan etkinlikte öğrenciler egemenlik ve bağımsızlık sembolleriyle ilgili çeşitli pullar tasarladılar ve bu derste çok zevk aldıklarını belirttiler.

3. HAFTA:

18.05.2015 pazartesi günü, “Hepimizin Dünyası” ünitesine giriş yapıldı. İlk konumuz; “Çocuklar Birbirine Benzer”di. Abdullah arkadaşımız öğrencilerin ön bilgilerini ölçmek amacıyla konuda geçen kavramlarla ilgili öğrencilere sorular sordu. Hazırladığımız kitapçık çocukların ilgisini çok çektiği için öğrenciler kitapçığı geniş bir şekilde incelemişlerdi. Bu yüzden öğretmenimiz sorduğu soruların neredeyse tamamına net cevap alabiliyordu. Öğrenciler konuya hazırlıklı bir şekilde geliyorlardı.

Çocukların birbirine benzeyen ve benzemeyen yönleri konusunda bir tartışma yapıldıktan sonra ders başladı. Sorunsuz bir şekilde ders işlendi. Öğrenciler pullarla ilgili çeşitli sorular soruyorlardı. Abdullah arkadaşımızın takıldığı yerlerde ben müdahale ediyordum.

İlk dersimiz bu şekilde geçti. Bugün sadece bir ders olduğu için konumuz bitmedi. Ertesi ders 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramına denk geldiği için işlenilmedi fakat bunun telafisi iki gün sonra yapıldı. Bu da uygulamamızın gecikmemesi konusunda büyük fayda sağladı.

4. **HAFTA:**

25.05.2015 pazartesi günü, Abdullah arkadaşımız öğrencileri yazılı yaptığı için ders işlenilmedi. Uygulamamızın gecikmemesi için telafisi Perşembe günü yapıldı. Derslerin telafisinin yapılmaması bir hafta gecikmemize neden olacaktı. Bu da zamanın kısıtlı olmasından dolayı uygulamayı olumsuz etkileyecekti.

26.05.2015 salı günü, “Ülkeler Arası Alışveriş” konusuna giriş yapıldı. Öğrenciler hazırlıklı bir şekilde gelmişlerdi. Abdullah hocamız her zamanki gibi öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek için öğrencilere konuyla ilgili çeşitli sorular sordu. Öğrencilerden bu konuda yer alan para ve pulların incelenmesi istendi. Daha sonra bir öğrenciye konuda yer alan soru ve paragraflar okutuldu. Teneffüste öğrencilerin merak ettiği, takıldığı herhangi bir şey olup olmadığını soruldu. Kitapçığımızın eksik yönlerini sordum. Bir kaç öğrenci bazı yerlerde olan imla hatalarını gösterdi, bunun dışında tüm öğrenciler kitapçığımızın çok güzel, çekici ve farklı olduğunu belirtti.

İkinci ders iç ticaret ve dış ticaretten bahsedildi. Ülkeler arasındaki ticaretin nasıl ve hangi yollarla yapıldığı tartışıldı. Genel olarak öğrenciler az çok bilgi sahibiler. Yurt dışına sattığımız ve yurt dışından satın aldığımız ürünlerin neler olduğu belirtildi. Bu ders boyunca bu konu üzerinde tartışıldı ve bu hafta da böyle sonuçlandı. Öğrencilere gelecek derste hazırlıklı gelmeleri için gerekli sayfalar belirtildi.

5. **HAFTA:**

01.06.2015 pazartesi günü, havaların ısınması ve okulun son haftası olması nedeniyle öğrenciler devamsızlık yapmaya başladı. Bugün derse sekiz öğrenci katılmadı. Derse katılan öğrencilerin ise sıcaklıklardan dolayı bir mayışma oluşmuş ve öğrenciler derslere karşı çok ilgisiz davranıyorlar. Öğrencilerin motivasyonu oldukça düştüğü için derse başlamak biraz sıkıntılı oldu. Bütün bu durumlar da uygulamamızı olumsuz etkileyecektir.

Bu dersimizin konusu “Teknoloji ve Ticaret” idi. Öğrencileri güdülemek için, öğrencilere nerede ve nasıl alışveriş yaptıkları soruldu. Daha sonra çeşitli alışveriş

yolları konusunda tartışıldı. Eski çağlarda yaşayan insanların nasıl ve hangi araçlarla ticaret yaptıkları konusu üzerinde duruldu. Bunun sonucundaki olumsuzlukların neler olduğu belirtildi. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüz insanların ticaretle hangi alışveriş araçlarını kullandıkları tartışıldı. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ticaret yollarının ve ülkeler arasındaki alışverişin arttığı belirtildi. İnternetin günümüzde çok önemli olduğu vurgulandı.

Öğrencilerin soruları cevaplandırıldı ve öğrenciler ödevlendirilerek gelecek derse hazırlıklı gelmeleri konusunda uyarıldı. Bugünkü ders sona erdi.

02.06.2015 salı günü, “Dünyanın Hazinesi” konusu işlendi. Dersimize altı eksik öğrenciyle başladık. Öğrencilerin “miras” kavramı hakkındaki ön bilgileri ölçüldü. Çoğu öğrenci mirasın babadan çocuklara kalan mal veya eşya olduğunu açıkladı. Evde konuya hazırlıklı gelen bazı öğrenciler dünyadaki hazinelerin birer miras ögesi olduğunu belirtti.

Kitabımızdaki görseller incelenip bu görsellerle ilgili paragraflar okundu. Kendiliğinden oluşan ve doğal güzelliğe sahip olan öğelerin doğal miras olduğu, atalarımızdan kalan ve tarihi değere sahip olan güzelliklerin olduğu belirtildi. Ülkemizde bulunan miras öğeleri örnekler verilerek belirtildi. Dünyanın çeşitli ülkelerinde bulunan miras öğelerine örnekler verildi.

Dünyanın hazinelerinin bütün insanlar için çok değerli olduğu ve turizm açısından ülke ekonomisine büyük katkılar sağladığı için hepimiz tarafından korunması gerektiği vurgulandı.

6. HAFTA:

08.06.2015 pazartesi günü, öğrencilere dersimizin bittiği açıklandı. Öğrencilerin dersle ilgili görüşleri alındı. Öğrencilerin çoğu dersin çok eğlenceli ve güzel geçtiğini söyledi. İlk hafta öğrencilere para ve posta pulları ile ilgili ön bilgilerini ölçmek amacıyla iki soru sorulmuştu (Paralar ve pullar hakkında bildiğim şeyler, Paralar ve pullar hakkında öğrenmek istediklerim), aynı sorular uygulama bittiği için tekrar sorularak öğrencilerin düşünceleri alındı. Öğrencilere, uygulamamıza katılmalarından dolayı teşekkür ettim. Uygulamayla ilgili yarın bir

test yapılacağı belirtildi. Bu testin herhangi bir sınavın yerine geçmeyeceği öğrencilere belirtildi. Bu test için tüm öğrencilerin yarın (Salı günü) okula gelmesini duyurdum. Gelmeyen arkadaşlarınıza da duyurmayı unutmamaları gerektiği belirtildi. Test yapıldıktan sonra herkese birer eski para ve posta pulu verileceğini belirttim.

09.06.2015 Salı günü testlerimizi, para ve posta pullarımızı alarak okula gittiğimizde öğrencilerin tamamının okula geldiğini ve heyecanla bizi beklediklerini gördüm. Öğrenciler bugün hiçbir derse gelmediklerini sadece bu derse, testi çözmek için geldiklerini söylediler. Testimizi dağıttık ve dikkatli bir şekilde cevaplamaları konusunda uyardık. Testi bitirenlere gitmemelerini söyledim. Tüm öğrenciler testi çözdükten sonra herkese tekrar teşekkür ettim. Öğrencilere söz verdiğim gibi, öğrencileri sırayla yanıma çağırarak para ve posta pullarının içerisinde istediklerinden birer tane almalarını söyledim. Öğrencilere, aldığımız para ve posta pullarıyla bir koleksiyona başlayabileceklerini söyledim. Son dersimiz de bitmiş oldu, öğrenciler evlerine gittiler.

3.4.3. Deneysel İşlem Sonrası Süreç Basamakları

1. Öğrencilerin derslerde yaptıkları etkinlikler ve ev ödevleri toplanarak incelenmiştir.

2. Ölçüm araçlarından elde edilen verilerin SPSS paket programı ile istatistiksel analizleri yapılmıştır.

3. Yapılan istatistiksel analizler yorumlanmış ve araştırmadan elde edilen sonuçlar raporlaştırılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

SPSS 10.0 istatistik program paketi kullanılarak araştırmanın nicel verileri analiz edilmiştir. Buna göre grupların birbirine denk olduğunu belirlemek için okuldaki 5. sınıfların 5 şubesinde akademik başarı testi ön test olarak uygulanmış ve grupların belirlenmesi için elde edilen veriler Tek Faktörlü Varyans Analizine tabi tutulmuştur. İki den fazla grubun fark puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir (Büyüköztürk, 2001:33).

Grubun akademik başarılarının ortalamalarının deney öncesi ve deney sonrası farklılığının anlamlı olup olmadığı İlişkili rneklemeler için t-Testi ile çözümlenmiştir.

İlişkili rneklemeler t-testi, ilişkili iki ölçüm ya da puanların elde edildiği deneysel ve tarama çalışmalarında kullanılabilir. İlişkili lmler deseni a) aynı deneklerin tekrarlı ölçümleri ya da b) eşleştirilmiş örneklemelerden elde edilen ölçümler olduğunda söz konusu olabilir (Büyüköztürk, 2004:63).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin işlenmesinden sonra problem çözümüne ışık tutacak şekilde kullanıma hazır hale getirilen veriler bu bölümde yer almaktadır.

4.1.Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların öğretiminde para ve posta pullarının kullanımına göre düzenlenen öğretim etkinliklerinin hazırlandığı deney grubuyla ders kitabı merkezli öğretimin uygulandığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır.

Araştırmanın birinci alt probleminin analizi için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesi başarı testinden aldıkları son test ortalama puan ve standart sapma değerleri tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.*Deney Ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Başarı Testinden Aldıkları Son Tets T-Testi Sonuçları*

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Deney	27	73,4815	14,3215	50	2,059	,045
Kontrol	25	66,0416	11,4342			

Tablo 7’de görüldüğü gibi, para ve posta pulları temelli etkinliklerin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, deney öncesindeki “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesinde aldıkları puanların

ortalaması $\bar{X} = 65,33$ iken bu değer deney sonrasında $\bar{X} = 73,4815$ olarak tespit edilmiştir. Ders kitabı yeni programın uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi puanlarının ortalaması $\bar{X} = 65,60$ iken bu oran deney sonrasında $\bar{X} = 66,0416$ olmuştur. Bu sonuçlara göre, para ve posta pulları temelli etkinliklerin uygulandığı deney grubu başarı testi puanlarının ortalaması ile ders kitabı merkezli (2005) sosyal bilgiler programına uygun öğretimin uygulandığı grubu puan ortalamalarında bir artışın olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak deney grubu öğrencilerinin başarı ortalamaları kontrol grubuna göre çok yüksek bir artış göstermiştir ($t_{(48)} = 2,059, p < 0,5$). Deney grubunun son test başarı puanları kontrol grubu son test başarı puanlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Öğrencilerin bu başarılarında gözlenen farklılıkların nedenini, para ve posta pulları temelli etkinlik ve uygulamalarla dersin işlenmesi şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu araştırmada eleştirici ve sorgulayıcı soruların cevaplarına bakıldığında, buna uygun yöntem, teknik ve etkinliklerle ders işlenen deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre, eleştirici ve sorgulayıcı düşünmenin kullanılması açısından çok daha başarılı oldukları görülmüştür. Buna göre para ve posta pulları kullanılarak sosyal bilgiler dersinin işlenmesi öğrenci başarısını arttırdığı gibi çıkarım yapma, kanıt gösterme ve yargıya ulaşma türündeki sorular karşısında başarıyı arttırmıştır.

4.2.Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test- Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan; ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesinin öğretiminde para ve posta pullarına göre hazırlanan öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Bu alt probleme bağlı olarak elde edilen bulgular tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Deney Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Ön Test ve Son Test Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Başarı Testi	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	27	65,33	14,422	26	-2,01	0,055
Son test	27	73,4815	14,3215			

Deney grubu öğrencilerinin para ve posta pulları temelli öğrenme ortamı sonrasında konuların öğrenilmesinde anlamlı bir artış göstermişlerdir. $t_{(26)} = -2,01, p < 0,5$. Bu bulguya göre, deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi başarı testi puanlarının ortalaması $\bar{X} = 65,33$ iken, dersi para ve posta pulları temelli etkinliklerle işledikten sonra başarı testi ortalama puanları $\bar{X} = 73,4815$ 'e yükselmiştir. Bu bulgu göstermiştir ki, çıkarım yapma, kanıt gösterme, yoruma ulaşma gibi analiz, sentez ve değerlendirme türündeki sorular karşısında başarı sağlamada çoklu belgelere dayanan para ve posta pulu temelli etkinlikler önemli bir etkiye sahiptir.

4.3.Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test- Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan; ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesinin öğretiminde ders kitabı merkezli öğretim etkinliklerinin kullanıldığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Bu alt probleme bağlı olarak elde edilen bulgular tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin “Bağımsızlık Sembolleri” Konusu ve “Hepimizin Dünyası” Ünitesi Ön Test ve Son Test Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Başarı Testi	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	25	65,60	13,266	24	-,135	,894
Son test	25	66,0416	11,43421			

Kontrol grubu öğrencilerin ders kitabı odaklı öğrenme ortamı sonrasında konuların öğrenilmesinde anlamlı bir artış göstermişlerdir $t_{(24)} = -,135, p < 0,5$. Bu bulguya göre, kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi başarı testi puanlarının ortalaması $\bar{X} = 65,60$ iken, ders kitabı odaklı etkinliklerle işledikten sonra başarı testi ortalama puanları $\bar{X} = 66,0416$ 'ya yükselmiştir. Bu bulgu göstermiştir ki ders kitabının yeni programa göre hazırlanmış olmasının olumlu bir etkisi vardır. Bu olumlu artışta özellikle uygulamada esas alınan üniteye çoklu bakışın düşük ve sistematik olmamakla beraber uygulamaya çalışıldığını da göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca konunun bir şekilde öğrenilmiş olması hiç öğrenilmemesine oranla genellikle olumlu puan olarak yansımaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öncelikle sosyal bilgiler öğretiminde görsel kaynakların önemi, görsel kaynak türleri, görsel kaynak tenkidi, sosyal bilgilerdeki paradigma değişimleri ve bunların sosyal bilgiler öğretimine yansımaları incelenmiş, para ve posta pulları hakkında bilgi verilerek, para ve posta pullarının sosyal bilgiler dersi konuları öğretimindeki yeri tartışılmış, yapılan deneysel çalışma ile para ve posta pullarına dayalı sosyal bilgiler öğretiminin öğretime uygulanmasının başarı boyutu ele alınmıştır.

5.1. Sonuç

Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan “Bağımsızlık Sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların öğretiminde para ve posta pullarından yararlanmanın öğrencilerin başarıları üzerine etkilerini inceleyen araştırmanın bu bölümünde araştırmaya ait problemler dahilinde elde edilen veriler ve bu verilerin yorumlanması yer almaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında araştırmada elde edilen sonuçlar, akademik başarı açısından sıraya sunulmuştur.

1. Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde akademik başarıları bakımından para ve posta pulları temelli etkinliklerle öğretim yapılan deney grubu öğrencileriyle, 2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarıyla öğretim yapılan kontrol grubu öğrencileri arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.
2. Para ve posta pulları temelli etkinliklerle öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin akademik başarıları bakımından ön test – son test başarı puanlarının karşılaştırması son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

3. 2005 programa göre ders kitabı merkezli öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin akademik başarıları bakımından ön test – son test puanlarının karşılaştırması son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bu çalışmada elde edilen bulgular göstermektedir ki para ve posta pulları temelli etkinliklerin kullanıldığı deney grubu öğrencileri, ders kitaplarıyla öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olmuştur. Uygulama öncesi yapılan ön-testten deney ve kontrol grubundaki öğrenciler aynı puan ortalaması almışken, 6(12 saat) haftalık uygulamanın ardından para ve posta pulları temelli etkinliklerin kullanıldığı deney grubu öğrencileri kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek bir başarı ortalamasına ulaşmıştır. Çalışmanın bu bulgusundan hareketle, Sosyal Bilgiler dersinde para ve posta pullarının kullanımının öğrencilerin akademik başarıları üzerine olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilir.

İncelenen literatür araştırmalarına bakıldığında, para ve posta pullarının eğitimde görsel kaynak olarak kullanılması ile ilgili her hangi bir çalışmaya ya da araştırmaya rastlanılmamıştır. Yazıcı'nın (2010), "Sosyal Bilgilerde Eğitimsel Bir Araç Olarak Posta Pullarının Kullanımı" adlı bir makalesi bulunmaktadır.

Yapılan çalışmaya benzer olarak Namal(2011) tarafından gerçekleştirilen, "İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan "Ülkemizde Nüfus" Ünitesinin Öğretiminde Görsel Materyallerden Yararlanmanın Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi" adlı çalışmada, görsel materyallerin kullanımının sosyal bilgiler öğretiminde klasik yönetime göre daha fazla yarar sağladığı sonucuna varılmıştır.

Doğan(2007) tarafından yapılan "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı" adlı deneysel çalışmada da, deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Deneysel çalışmaya benzer başka bir çalışma da Sidekli ve Er(2014) tarafından 6. Sınıfta öğrenim gören 65 öğrenci katılımıyla, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Alternatif Bir Yöntem: Karikatür" adlı çalışmada gerçekleştirilmiştir ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan "Yeryüzünde Yaşam"

ünitesinin “Kutuplardan Çöllere Değişen İklim” konusunun öğretiminde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi amaçlanmıştır. Çalışmada varmış olduğum analiz sonuçlara benzer olarak; deney ve kontrol gruplarının başarı puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak, para ve posta pullarının ders kitaplarında kullanılması gereken önemli ve etkili görsel kaynaklar olduğu söylenilebilir. Araştırmamızda elde edilen bulgular da göstermektedir ki para ve posta pullarının kullanımının öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. “Bağımsızlık sembolleri” konusu ve “Hepimizin Dünyası” ünitesindeki konuların öğretiminde para ve posta pullarının kullanımı olumlu sonuç vermiş ve öğrencilerin başarısını arttırmıştır. Dolayısıyla, sosyal bilgiler derslerinde görsel kaynak olarak para ve posta pullarına da yer verilmelidir.
2. Para ve posta pullarının öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılıp sınıf ortamına daha sık taşınabilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
3. Sosyal Bilgiler ders kitaplarına görsel kaynak olarak para ve posta pulları eklenmelidir.
4. Öğretmen yetiştiren kurumlarda para ve pulların görsel kaynak olarak kullanılabilmesine yönelik uygulamalı bir eğitim verilebilir.
5. Okullarda paralarla ilgili koleksiyon yapılabilir.
6. Okul içinde ya da okullar arasında, para ve posta pulu konulu kompozisyon ve para ve posta pulu tasarımı ile ilgili yarışmalar düzenlenebilir.
7. Çocukların tasarım becerisini geliştirmek için para ve pul tasarımları örnek olarak kullanılabilir.

8. Farklı ÷lkelerden yada şehirlerden öğrencilerle pul veya para arkadaşlığı yapılabilir.

9. Öğrenciler için çeşitli konularla ilgili pul veya para tasarımı yarışmaları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Abrams, İ. (1994). “*Postage Stamps And Peace Education*”. The Nobel Peace Prize. Peace Education Miniprints. No: 79.
- Altun, A. (2013). “Yapılandırmacı Yaklaşım, Sosyal Bilgiler Programları ve Ders Kitapları”. Bülent Akbaba (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Sosyal Bilgiler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Açıkgöz, K. Ü. (1996). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akbaba, B. (2003). *Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaba, B. (2009). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı” Mustafa Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 283-319). Ankara: Pegem Akademi.
- Akbaba, B. (2013). “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı”. Bülent Akbaba (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (ss. 234-276). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akyıldız, A. (2008). “Türkiye’nin Kağıt Para Serüveni”. Elif Göktepe (Ed.). *İmparatorluktan Cumhuriyete Kağıt Paranın Öyküsü* (ss. 15-65). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alpan, G. (2008). “Görsel Okuryazarlık ve Öğretim Teknolojisi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 72-102.
- Anameriç, H. (2006). “*Stamps As An Information Source In The National Library Of Turkey, Library Collections*”. *Acquisitions and Technical Services*, 30(1-2), pp. 117-127.
- Arı, B. (2011). *Anadolu’da Paranın Tarihi*. Ankara: Bizim Repro Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- Arın, D. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Kullanımının Öğrenci Başarısına ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ata, B. (2006). “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”. Cemil Öztürk (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (ss. 72-83). Ankara: Pegem Akademi.

- Balun, H. (2008). *İlköğretim I. Kademedede Uygulanan GörselOkuma ve Görsel Sunu Öğrenme AlanınınTürkçeÖğretiminde Kazanımlara Ulaşmadaki Etkililiği*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Barıkan, A. (1948). "Para, Banknot, Kağıt Para". *AnkaraBarosu HukukDergisi*,49.
- Bezrukikh, M.M., Terebova, N.N. (2009). "Characteristic Of The Development Of VisualPerception İn Five-To Seven Year-OldChildrenHumanPhysiology". *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, 18, 684-689.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel Desenler, Ön Test- Son Test,Kontrol Grubu Desen ve Veri Analiz Kitabı*. Ankara: Pegama Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimlerİçin Veri AnaliziElKitabı,İstatistik,Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*.Ankara:Pegama Yayıncılık.
- Çelikkaya, T., Yakar, H. (2015). *SosyalBilgiler Programında Gazete,Dergi ve İnternet HaberlerininKullanılması*.International PeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory ofTurkishor Turkic,10(3), 251-270.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma veProje Çalışmalarına Giriş*.(3. Basım). Trabzon:Celepler Maatbacılık.
- Çilenti, K. (1984). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*.Ankara: Gül Yayınevi.
- Debes, J. (1969). *SomeHowsAndWhys OfVisualLiteracy*.EducationalScreenAndAudio Visual Guide (ss. 14-15-34).
- Demirci, A. (2010). *Görsel Algı Eğitiminin Beş-Altı Yaş Çocuklarının Görsel Algı Gelişimlerine Etkisi*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi AnaBilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2009). *Öğretme Sanatı- Öğretim İlke ve Yöntemleri*.Ankara: Pegam Akademi.
- Doğan, Y. (2002). *CumhuriyetDöneminde Para(1923-1938)*.(YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi). Elazığ:Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.
- Doğan, Y. (2007). *SosyalBilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*. (YayınlanmamışDoktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretimAnabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.

- Düzenli, Ş. ve Kavuran, T. (2004). “Görsel İletişim Aracı Olan Pul’un Tarihi Gelişimi ve Grafik Ürün Olarak Önemi”. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 187-204.
- Ekinci, N. K (2012). *Para Nedir?*. Makro İktisat Ders Notları.
- Erden, M. (2001). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Eser. (1986). *Büyük Larousse*.(18).İstanbul: Interpress Basım ve Yayıncılık A.Ş.
- Eser. (1977). *Gelişim Ansiklopedisi*.(8). İstanbul: Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti.
- Eskicioğlu, O. (1999). *İslam ve Ekonomi*. İzmir: Çağlayan Matbaası.
- Evren Pul Evi. (1984). *Pul Nedir?, Koleksiyon Nasıl Yapılır?*. Tanımlar Deyimler Araç ve Gereçler. Ankara: Evren Pul Evi Yayını: 1.
- Feinstein, H. and Hagerty, R. (1994). “*Visual Literacy In General Education*”. University Of Cincinnati.
- Frewer, D. (2002). “Japanese Postage Stamps As Social Agents: Some Anthropological Perspectives” [Sosyal Temsilciler Olarak Japonya Posta Pulları: Bazı Antropolojik Perspektifler]. *Japan Forum*, 14(1), 1-19.
- Gosselin, B. (2005). “Put Your Stamp On It” [Posta Pullarını Koy]. *Teaching K-8, February*, 50-51.
- Güner, T. (1971). *Bir Pulun Hikayesi*. Ankara: Filatelist Kulübü.
- Gülşen, C. (2009). *Paraların İşlevleri ve Cumhuriyet Öncesi Kağıt Para Uygulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı.
- Gürbüz, S. (2007). *Posta Hizmetlerinde Türkiye’nin Avrupa Birliğine Uyum Süreci*.
- İbrahimioğlu, Z. (2010). *6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı, Derse Karşı Tutum ve Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerine Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İşler, A. Ş. (2002). “Günümüzde Görsel Okur Yazarlık ve Görsel Okur Yazarlık Eğitimi”. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-9.
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.

- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.(13. Baskı). Ankara: NobelYayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2006). *BilimselAraştırma Yöntemi*.(16. Baskı). Ankara: NobelYayıncılık.
- Kaya, Z. (2008). “Eğitim Bilimine Giriş”. Özcan Demirel ve Zeki Kaya(Ed.). *Eğitimin Psikolojik Temelleri*. (ss. 97-126). Ankara: Alfa Yayınları.
- Kayral, G. (2011). “Cumhuriyet Kağıt Paraları”. Bülent Arı(Ed.). *Anadolu’daParanın Tarihi*.(ss. 272-297). Ankara: Bizim Repro Ofset Matbaacılık.
- Kellner, D. (1998). “MultipleLiteraciesAnd CriticalPedagogy İn A MulticulturalSociety” [Çok Kültürlü Bir Toplumda Kritik Pedagoji ve Çoklu Okuryazarlık].*EducationalTheory*, 48, 103–122.
- Kirman, J. M. and Jackson, C. (2000).“TheUseOf PostageStampsToTeachSocialStudiesTopics” [Sosyal Konuların Öğretiminde Posta Pullarının Kullanımı].*TheSocialStudies*, 91(4), 187-190.
- Köklü, A. (1943). *Türkiye’de Para Meseleleri*. Milli Eğitim Basımevi
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler Ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Ofset.
- Lemerle, L. (2006). “The World İn Stamps” [Pullarda Dünya].*Abrams, New York*.
- MEB. (2005). *MilliEğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığıİlköğretim SosyalBilgilerDersi Öğretim Programı ve Klavuzu(4-5.Sınıflar)*.Ankara: Meb Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Memiş, A. ve Harmankaya, T. (2012). “İlköğretim Okulu Birinci SınıfÖğrencilerinin Görsel Algı Düzeyleri”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 32-35.
- Meydan Larousse. (1979). *Büyük Lugat ve Ansiklopedi*.(10). İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Namal, R. (2011). *İlköğretim7.Sınıf Sosyal BilgilerDersinde Yer Alan“Ülkemizde Nüfus”Ünitesinin Öğretiminde Görsel MateryallerdenYararlanmanın ÖğrenciBaşarısı Üzerine Etkisi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: AtatürkÜniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Nas, R. (2003). *HayatBilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*.(2. Basım). Bursa: EzgiKitabevi.
- NCSS.(1994). *NationalCouncilForTheSocialStudies.Expectations Of Excellence: CurriculumStandardsForSocialStudies*. Washington, Dc: Author.

- Okan, A. (2003). "The Ottoman Postal and Telegraph Services"[Osmanlı Pulları ve Telgraf Sevisleri]. *İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.*
- Öztürk, C. (2009). "Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış". Cemil Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde* (ss. 1-31). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Paksoy, G. (2011). "Anadolu'da Altın ve Gümüşe Vurulan Osmanlı Damgası". Bülent Arı (Ed.). *Anadolu'da Paranın Tarihi* (ss.162-205). Ankara: Bizim ReproOfset Matbaacılık.
- Parsa, A. F. (2004). *Televizyonda Görsel Okuryazarlık ve Anlamlandırma: Tv Reklamlarının Anlamlandırılmasında Gözün Tüm Rolü ve Göstergebilimsel Çözümlemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paya, M. (2002). *Para Teorisi ve Para Politikası*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Pere, N. (1968). *Osmanlılarda Madeni Paralar*. İstanbul: Yapı Kredi Bankasının Osmanlı Madeni Paraları Koleksiyonu.
- Safran, M. ve Köksal, H. (1998). "Tarih Öğretiminde Yazılı Kanıtların Kullanılması". *G.Ü.G.E.F. Dergisi*, 18(1), 71-86.
- Sanalan, F. A., Sülün, A. ve Çoban, T. A. (2007). "Görsel Okuryazarlık". *Erzincan Üniversitesi, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 33-47.
- Seferoğlu, S. S. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sidekli, S., Er, H., Yavaşer, R. ve Aydın, E. (2014). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Alternatif Bir Yöntem: Karikatür". *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 151-163.
- Sönmez, V. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem A Yayınları, Ankara.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). "Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi". Gürhan Can (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilimlerin Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

- Sözer, E. (?). *SosyalBilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç Gereçler*.Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Şahin, C. T. ve Say, Ö. (2010). “İlköğretim Öğrencilerinin BilimselOkuryazarlıkDüzeylerinin İncelenmesi”. *ZKÜSosyal Bilimler Dergisi*, 11, 223-240.
- Tabanlı, C. B. (2014). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Cbs KullanımınınÖğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Giresun: Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tatlı, T. (2004). *Kültürümüzde ve Divan Şiirinde Para Değerleri ve ÖlçüBirimleri*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi,Sosyal BilimlerEnstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.
- TCMB Kanunu 1211.(1970).
- Tekin, H.(2000). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Kitabevi.
- Tekin, O. (2011). “Lidya Krallığı’ndan Osmanlı İmparatorluğu’na Anadolu’daSikkeDarbı”. Bülent Arı(Ed.). *Anadolu’da Paranın Tarihi* (ss. 32-49). Ankara: Bizim ReproOfset Matbaacılık.
- Tezçakın, M.S. (2011). “Osmanlı Kağıt Paraları”. Bülent Arı(Ed.).*Anadolu’daParanın Tarihi* (ss. 222-249). Ankara: Bizim Repro Ofset Matbaacılık.
- Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu. (2011).
- Toker, M. V. (2013). *Pul Tasarımındaki Algı*.(Yayınlanmamış Yüksek LisansTezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, GrafikTasarımı Ana Sanat Dalı.
- Tonga, D. (2007). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer AlanGörsel Materyallerin İncelenmesi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara: GaziÜniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana BilimDalı.
- Türk Ansiklopedisi. (1978).Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Tüzel, M.S. (2010). “GörselOkuryazarlık”.*Çanakkale On Sekiz MartÜniversitesi,Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitim Bölümü*, 17, 691-705.
- Tüzün, H. (2008). *İlköğretim 8.Sınıf TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük DersKitabında (MEB Yayınları)Atatürkçülük Bölümünün Görsel MateryallerleÖğretilmesi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

Uçar, T. F. (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş.(2012). “Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 43-57.

Yahşi. İ. ve Keleş, H. (2013). “Tarih Öğretiminde Gazete Kullanımının Çok Perspektifli Etkisi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 693-710.

Yazıcı, K. (2010). “Sosyal Bilgilerde Eğitimsel Bir Araç Olarak Posta Pullarının Kullanımı”. *Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretim Ana Bilim Dalı*, 1, 321-346.

Yazıcı, K.(2006). “Sosyal Bilgilerde Kullanılan Görsel Araçlar: Haritalar, Küreler, Resimler, Tablolar ve Grafikler”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15.

Yıldırım, K. (2009). *İktisada Giriş*. Eskişehir: T.C. Açıköğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Yayını.

Zeren, G. ve Aslan, R. (2009). *Bir Eğitim Süreci Olarak Görsel Okuryazarlık*. Tsa, 3.

<http://stamps.search.ebay.com/> Erişim Tarihi: 03.01.2016

<http://ilkogretim-online.org.tr/> Erişim Tarihi: 16.08.2015

http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:US_stamp_1893_3c_Landing_of_Columbus.jpg Erişim Tarihi: 25.03.2016

http://www.caleida.pt/filatelia/fp/ebook/bfd004_p.pdf Erişim Tarihi: 14.05.2015

<http://www.maganstamps.co.uk/Niraq.htm> Erişim Tarihi: 02.04.2016

http://www.ptt.gov.tr/tr/pulculuk/pul_galerisi.php Erişim Tarihi: 30.03.2016

www.meb.gov.tr Erişim Tarihi: 24.04.2016

<http://www.lidyasardes.com/Para.aspx> Erişim Tarihi: 19.10.2015

https://en.wikipedia.org/wiki/Penny_Black Erişim Tarihi: 13.09.2015

<http://www.turkishpostalhistory.com> Erişim Tarihi: 22.03.2016

<https://tr.wikipedia.org> Erişim Tarihi: 19.03.2016

EKLER

EK 1: UYGULAMAİÇİN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN DİLEKÇESİ

T.C.
ADİYAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 48278708-150-E.5589278
Konu : Bilimsel Araştırma İzni.

01.06.2015

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

İlgi: 20/05/2015 tarih ve 26117301-302.08.01-2420 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı/Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Hayri BAKMAZ'ın, "Sosyal Bilgiler Dersinden Para ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" konulu tez çalışmasını İlimiz Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu 5. Sınıf öğrencilerine uygulaması Valilik Makamının 28.05.2015 tarih ve 5506576 sayılı Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Seyfi ÖZKAN
Millî Eğitim Müdürü

Ek: 1 Adet Onay

T.C.
ADİYAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 48278708-150-E.5506576
Konu: Bilimsel Araştırma İzni

28.05.2015

VALİLİK MAKAMINA
ADİYAMAN

İlgi: Adıyaman Üniversitesi Rektörlüğünün 20/05/2015 tarih ve 2420 sayılı yazısı.

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı/Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Hayri BAKMAZ'ın, "Sosyal Bilgiler Dersinden Para ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi" isimli yüksek lisans tez çalışmasını İlimiz Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu 5. Sınıf öğrencilerine uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarımızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Seyfi ÖZKAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
28.05.2015

Levent ÖZTİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 2: BAŞARI TESTİ

MEHMET AKİF ERSOY ORTAOKULU 5. SINIF HEPİMİZİN DÜNYASI DEĞERLENDİRME SORULARI

Adı Soyadı:

No:

Puan:

Cinsiyet:

Aşağıdaki 25 çoktan seçmeli soruyu cevaplayınız. Her soru 5 puandır.

SORULAR

1. Yukarıdaki posta pullarında dünya çocuklarının hangi ortak özelliği konu edinmiştir?

- A) Dünya Klasikleri B) Çizgi Film
C) Spor D) Sinema

2. Egemenlik ve bağımsızlığını kazanmış her ülkenin sembolleri vardır. Aşağıdakilerden hangisi egemenlik bağımsızlık sembollerinden sayılmaz?

- A) Okul B) Para C) Bayrak D) Başkent

3.

Nereye gidecek –
sin Ece?

Dünya gezisine
çıkıp Maya
Tepinelerini
görmek istiyorum
Tuğba.

Ece, neden başka bir ülkedeki tarihi eserleri görmek istiyor?

- A) Gezmeyi sevdiği için
B) Değerli tarihi eserleri görmek istediği için
C) Ataları Maya'lardan olduğu için
D) Yaz tatilini güzel geçirmek istediği için

4.

Yukarıdaki posta pullarında neden dünyanın hazineleri konu edilmiştir?

- A) Pulların daha ileri çekici olmasını sağlamak.
B) Pulların fiyatını arttırabilmek.
C) Dünyanın ortak hazinelerini diğer ülkelerdeki insanlara tanıtmak.
D) Tarihteki büyük insanların yaşadığı yerler oldukları için.

5.

Yabancı ülkelere ait
paralar ülkemize
girdiğinde bu paralara
ne isim verilir?

- A) Döviz B) Dolar C) Çek D) Senet

6. I. İzmir II. Mersin III. Trabzon
IV. İzmit V. İstanbul

Yukarıdaki illeri, ticaret konusunda diğer illerden ayıran en önemli özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Ulaşım imkanları B. İnsan kaynakları
C. Tanıtım reklamları D. Zengin insanların olması

7. Aşağıdakilerden hangisi ulusal egemenlik sembollerine değer veren birinin davranışlarından değildir?

- A) Bayrağa karşı saygılı olmak
 B) Anayasaya uygun davranmak
 C) İstiklâl Marşı'nı uygun şekilde dinlemek
 D) Tek başına yasa koymak

8. Yukarıda farklı ülkelere ait posta pulları verilmiştir. Bu pullara baktığımızda, çocuklar farklı ülkelere olmalarına rağmen hepsi de misket oyununu oynamaktadır. Bu durumu en iyi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çocuklar misket oynamayı çok seviyor.
 B) Çocuklar farklı ülkelere olsa bile ilgi alanları aynı olabilir.
 C) Sadece misket oynayan çocukların fotoğrafları posta pullarına konu edinmiştir.
 D) Misket oyununu kızlar da oynamaktadır.

9. I. Tanıtım reklamları
 II. Ulaşım
 III. Kişilerin memnuniyeti

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri, turizmin gelişmesi için önemlidir?

- A) yalnız I
 B) I – II
 C) I – III
 D) I – II – III

Ülkemiz birçok medeniyete beşiklik yaptığı için tarihi zenginliklerle doludur.

10.

Aşağıdakilerden hangisi, Anadolu'da yer alan tarihi mekanlardan değildir?

- A) Sümela Manastırı
 B) Efes
 C) Babil
 D) Truva

11. Adıyaman'da Çıkarılan Mermer Yurt Dışına Pazarlanacak

12 Ocak 2013 Çarşamba 16:12
 Vali Demirtaş, "Adıyaman'daki mermer yatağının, Türkiye'deki toplam yatağın yüzde 15'i civarında olduğu tahmin edilmektedir."

Yukarıdaki gazete haberine göre Türkiye, Adıyaman'da çıkarılan mermeri yurt dışına pazarlayacaktır. Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Mermerin kaliteli olması
 B) Ülke ekonomisine büyük katkılar sağlaması
 C) Çıkarılan mermerin ülkemizin ihtiyacından daha fazla olması
 D) Ülkemizde mermerin fazla kullanılmaması

12. Aşağıdakilerden hangisi günümüzdeki ticaret araçlarından değildir?

- A) Tren
 B) Boru hattı
 C) Eşek
 D) İnternet

13.

**TÜRK YUNAN BAKLAVA KRİZİ
TATLIYA BAĞLANDI**

Türkiye ile Yunanistan arasında "tatlı krizi" tartışmalarına neden olan baklavanın reçetesi belli oldu.

Yukarıdaki gazete haberine göre baklavanın patentinin Türkiye'ye verilmesinin sebebi ne olabilir?

- A) Türkler baklavayı daha güzel yapıyorlar.
- B) Yunanistan'da baklava yapacak yeterli insan olmaması.
- C) Şeker hastalarına zararlı olduğu için Yunanlıların istememesi.
- D) Baklavanın ilk olarak Türkler tarafından yapılması ve kültürümüzün bu ögesi olması.

14. *Bir milletin varlığının ve bağımsızlığının sembolüdür.

*Türk milleti tarih boyunca değişik renk ve şekillerde kullanmıştır.

*29 Mayıs 1936 yılında çıkarılan bir kanunla şekli tespit edilmiştir.

Yukarıda özellikleri verilen bağımsızlık sembolümüz aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bayrak
- B) Para
- C) İstiklal Marşı
- D) Başkent

15. Zeynep'in babası Suriye'ye tütün götürüp satmaktadır. Suriye'den gelirken kendisiyle çay getirip ülkemize satmaktadır.

Zeynep'in babasının yaptığı işin ticaretteki adı sirasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanayi-tarım
- B) İthalat-ihracat
- C) Ticaret-alışveriş
- D) İhracat-ithalat

16.

Yukarıdaki posta pullarında çocukların ortak ilgi alanlarının resimleri basılmıştır. Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Çocukların ünlü olmalarını sağlamak.
- B) Çocukları sevindirmek.
- C) Farklı yerlerde yaşayan çocukların farklı oyunları öğrenmelerini sağlamak.
- D) Kız ve erkek oyunlarının farklı olduğunu göstermek.

17. "Hülya bu yaz kuzeniyle birlikte önce Kapadokya'ya, sonra Sümela Manastır'na en sonunda Pamukkale'ye gitti."

Yukarıdaki açıklamaya göre, Hülya ve kuzeni, sırasıyla hangi illerimize gitmişlerdir?

- A) Denizli-Adıyaman-Trabzon
- B) Nevşehir-Trabzon-Denizli
- C) Kahramanmaraş-İzmir-İstanbul
- D) Sivas-Mersin- Nevşehir

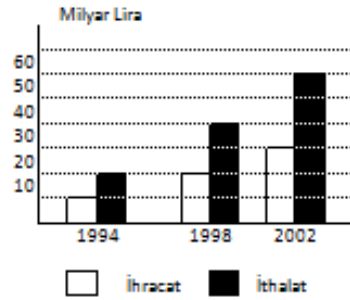
18. Aşağıdakilerden hangisi, Anayasamızın 3. maddesinde açıklanan ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolleriyle ilgili değildir?

- A) Türkiye Devleti'nin dili, Türkçedir.
- B) Bayrağımız, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.
- C) Milli Marşı "İstiklal Marşı"dır.
- D) İlköğretim sekiz yıldır.

19. ".....dünyadaki ortak miras eserlerini korumayı amaçlayan uluslar arası kuruluşlardan biridir."

Yukarıdaki boş bırakılan yere hangisi getirilmelidir?

- A) UNİCEF B) UNESCO
C) NATO D) BM

Tabloda hayali olarak bazı yıllara göre ithalat ve ihracatımız gösterilmektedir. Aşağıdaki 2 soruyu grafiğe göre cevaplayınız.

20. 1994 ile 2002 yılları arasında ithalat kaç milyar dolar artmıştır?

- A) 10 B) 20
C) 30 D) 40

21. Aşağıdakilerden hangisi turizmin uluslar arası ilişkilerdeki etkilerinden değildir?

- A) Devletler arasında yakınlaşma olur.
B) İnsanlar fakirleşmeye başlar.
C) Bireyler arasında kültürel paylaşım olur.
D) Devletler arasında ekonomik ilişki gelişir.

22. Aldığım ürünün üzerinde Made in USA yazıyordu.

Buna göre, Ahmet Bey hangi ülkenin malını almıştır?

- A. ABD B. Almanya C. Uganda D. Çin

23.

Temel Reisi izlemekten çok hoşlanıyorum.

Ben de Bugs Bunny(baksbany)'i izlemekten çok hoşlanıyorum.

Yukarıdaki çocukların konuşmalarına bakıldığında, bu çocukların ortak ilgi alanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çizgi Film C) Spor
B) Dünya Klasikleri D) Sinema

24. I-Hattuşaş – Türkiye
II-Taç Mahal- Hindistan
III-Eyfel Kulesi – Rusya
IV- Piramitler – Mısır

Yukarıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

25.

" Ulaşımın gelişmesinin ülkeler arası ilişkilerde önemi büyüktür. Çünkü

....."
Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) ulaşım ticaretin kolaylaşmasını sağlar.
B) ulaşım malların kolay taşınmasını sağlar.
C) ulaşım üretimin yavaşlamasını sağlar.
D) ulaşım kültürel ilişkilerin gelişmesini sağlar.

CEVAPLARINIZI KONTROL ETMEYİ UNUTMAYINIZ

BAŞARILAR.

EK 3: UYGULAMA ÖRNEĞİ

BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİ

Her pazartesi ve cuma günleri İstiklal Marşı'nı okurken neler hissediyorsunuz?

Egemenlik ve bağımsızlığını kazanmış her ülkenin bayrağı, marşı, dili ve başkenti vardır.

BAYRAK

Aşağıdaki pullarda neler görüyorsunuz? Gördüklerinizi karşılaştırarak arkadaşlarınızla tartışınız.

Resim.1

Bağımsızlığını kazanmış ülkelerin en önemli sembolü **bayraktır**. Rengini vatan için can veren şehitlerimizin kanından alan bayrağımız bizim için çok kutsaldır. Bayrağımızdaki ay bağımsızlığın, yıldız da şehitlerimizin simgesidir. Bayrağımızdaki kırmızı renk eski Türk geleneklerine göre hâkimiyeti anlatır. Beyaz renk güç, ululuk ve adaletin yanında temizliği de ifade eder. Bayrağımızın resmi şekli 29 Mayıs 1936 yılında çıkarılan "Bayrak Kanunu" ile belirlenmiştir.

İSTİKLAL MARŞI

Bağımsızlığın önemli bir diğer sembolü bayrağın ayrılmaz parçası olan **İstiklal Marşı'dır**. Bağımsızlığını kazanmış her ülkenin bir **Marşı** vardır. İstiklal Marşı'nın anlam ve önemini bilerek, ona saygı ve sevgi gösterilir, gür bir sesle, ~~coşkulu~~ söylenir.

Resim.2

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şidet bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Yukarıdaki pula baktığınızda İstiklal Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy ne zaman ölmüştür?

İSTİKLAL MARŞI'NIN KABULÜ

Milletin duygu ve düşüncelerini dile getirebilecek, Türk milletine yaraşır bir milli marş ihtiyacı duyuldu. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı illere gönderdiği bir genelge ile yarışma açıldı. Yarışmaya 724 şair katıldı. Birincilik alacak esere 500 lira ödül verilecekti. Ödül konduğu için Mehmet Akif Ersoy bu yarışmaya katılmak istemedi. Ona göre bunun gibi işler karşılıksız yapılmalıydı.

Meclis kararıyla Mehmet Akif Bey'e bir mektup yazıldı. Bunun üzerine Mehmet Akif Ersoy ünlü şiirini yazdı ve Türk ordusuna armağan etti. Meclisin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda başkan vekili tarafından defalarca okunarak ayakta alkışlandı. Mecliste İstiklal Marşı adıyla kabul edildi. 1930 yılında Zeki Üngör tarafından bestelenerek Türk milletinin değişmez milli marşı oldu. Mehmet Akif Ersoy aldığı ödülü bir hayır kurumuna bağışladı.

İstiklal Marşı'nızı söylerken neden ayağa kalkıyoruz?

PARA VE POSTA PULLARI

Paralarımız ve posta pullarımız da bağımsızlık sembollerimizdendir. Tüm ülkelerin kendine göre para birimleri ve posta pulları vardır. Bizim para birimimiz Türk Lira'sıdır.

Para Merkez bankası tarafından madeni ve kağıt olarak basılır ve ekonomik hayatta kullanılır, pullar ise posta teşkilatı tarafından basılır ve iletişimde kullanılır.

Resim.3

Resim.4

Sizce bir ülkenin kendisine ait parasının ve posta pulunun olmamasının ne gibi sakıncaları vardır?

DİL

Bağımsız olan her ülke yazışmalarını belli bir dil ile yapar. Bu dil ülkelerin resmi dilidir ve egemenlik sembollerinden biridir. Ülkemizin resmi dili Türkçe'dir. Bu nedenle Türkçemiz de egemenlik sembollerimizdendir.

Ülkemizin neresinde olursanız olun Türkçe sayesinde herkesle anlaşabilirsiniz. Dilimizi kurallarına göre öğrenmeli ve kullanmalıyız. Dil birliği milleti birbirine bağlayan en önemli öğedir.

Atatürk, Türkçeyi incelemek ve geliştirmek amacıyla 1932'de Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur.

Resim.5

İlk paralarımızın üzerindeki yazıların Osmanlıca Türkçesi ve Fransızca ile yazılmasının sebeplerini araştırınız.

BAŞKENT

Her devletin bir yönetim şehri vardır. Başkent denilen bu şehirde hükümet devletle ilgili işleri yürütür. Bu nedenle egemenlik ve bağımsızlığını kazanmış her ülkenin bir başkenti vardır.

Ülkemizin başkenti olan Ankara, ulusal sembollerimizdendir. Konumu nedeniyle Kurtuluş Savaşı sırasında Milli Mücadele'nin merkezi olmuştur. Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra 13 Ekim 1923'te Ankara başkent olmuştur.

Resim.6

Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine önem verilmesinin nedenlerini araştırınız.

ÇOCUKLAR BİRBİRİNE BENZER

İzlediğiniz yabancı filmlerdeki çocuklarla olan ortak özelliklerinizi açıklayınız.

İlgi alanlarınızı örneklerle açıklayınız.

Çocukların yaşadıkları ülkeler, konuştukları diller farklı olsa da ortak ilgi alanları vardır.

Dünya üzerinde çok sayıda ülke vardır. Bu ülkelerde, farklı kültürel ve fiziksel özelliklere sahip çocuklar yaşamaktadır. Ancak bu farklılıklar, çocukların ortak özelliklerini değiştirmemiş; giyimlerini, ilgi alanlarını, oynadıkları oyunları çeşitlendirmiştir.

Sizce dünya çocuklarının hangi alanlarda ilgileri birbirine benziyor olabilir?

Sinema

Bu filmi biliyor musunuz?

Harry Potter, İngiliz yazar J.K Rowling tarafından 7 kitap olarak yazılmış ve sinemaya uyarlanmıştır.

Harry Potter (Heri Potır), dünyada en çok izlenen filmler arasına girmiştir. Genelde çocuklara yönelik olsa da yetişkinler tarafından da beğenilen bir film serisi olmuştur.

Siz en çok hangi filmleri izliyorsunuz?

Pulun üzerindeki tarihe baktığımızda bu film hangi tarihte vizyona girmiştir?

Sinema dünya çocuklarının ortak bir ilgi alanıdır.

Çocuk Klasikleri

Aşağıdaki kitaplardan hangilerini okudunuz?

Bu eserlere "Dünya Klasikleri" denilmesinin sebebi ne olabilir?

Dünya Klasikleri dünya çocuklarının ortak bir ilgi alanıdır.

Spor

Barcelona ve Real Madrid hangi ülkenin takımlarıdır?

Facebook hayran sayısında Barcelona 22,5 milyon, Real Madrid ise 21,5 milyon ile dünyada en fazla hayrana sahip futbol klübüdür.

İspanya'nın nüfusu 40 milyon iken iki kulübün facebook hayran sayısı 42'nin milyonu olmuştur.

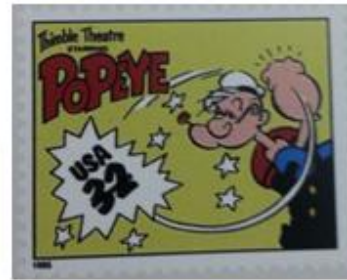
Siz hangi takımı tutuyorsunuz?

Spor dünya çocuklarının ortak bir ilgi alanıdır.

Çizgi Filmler

Tom ve Jerry çizgi kahramanlarını biliyor musunuz?

Temel Reis Elzbe Çişler Şegar'ın oluşturduğu dünyaca ünlü, ıspanak yiyerek güçlenen, çizgi roman karakteridir. Karısının Adı Olivedir. Türkçe dublajda ise Şafinazdır. Başlıca düşmanı Kabasakal adlı hayali karakter olan Temel Reis, kendi döneminde izleyicilerine rotoskop makinesiyle sunulmuştur.

Siz en çok hangi çizgi filmleri izliyorsunuz?

Çizgi filmler dünya çocuklarının ortak bir ilgi alanıdır.

Kanada hangi kıtada yer almaktadır?

Hi! Ca'va (Merhaba)!
Benim adım Owen (ovın).
Kanada'nın Qubec (Kebek)
şehrinde yaşıyorum. On
yaşımdayım. Buz hokeyi
oynamayı ve çizgi film
seyretmeyi seviyorum. En
sevdiğim yiyecekler balıklı
sandviç ve patates
kızartmasıdır. Heyecanla
okuduğum kitap ise "Robinson
Crusoe (Robinson Kuruzo)"dur.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

Şili hangi kıtada yer almaktadır?

Halo (Merhaba)! Benim adım
Pia. Arjantin'de yaşıyorum. On bir
yaşımdayım. İp atlamayı çok
seviyorum. Babam balıkçı, ama ben
mısır ve patates yemeklerini daha çok
seviyorum. "Sindrella" en sevdiğim
kitap, aynı zamanda Sindrella'nın çizgi
filmi de çok hoşuma gidiyor.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

İspanya hangi kıtada yer almaktadır?

Kue tal (Merhaba)! Benim adım Lisandra. İspanya'da yaşıyorum. On yaşındayım. Rayuela (seksek) oynamayı seviyorum. Yumurta ve süt en sevdiğim yiyecekler. Çizgi film seyretmekten hoşlanırım. En beğendiğim kitap ise "Don Kışot"tur. Bir de "paseo" dediğimiz, ailece yaptığımız yürüyüşlere bayılırım.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

Azerbaycan hangi kıtada yer almaktadır?

Salam (Merhaba)! Benim adım Eyyaz. Azerbaycan'da yaşıyorum. On yaşındayım. Bisiklete binmeyi, misket yuvarlamayı seviyorum. Dedem Korkut Hikayeleri, özellikle "Deli Dumrul" ise en sevdiğim hikaye. Yağ şorvasını (bir çeşit patatesli yemek) çok seviyorum.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

Çin hangi kıtada yer almaktadır?

Nihao (Merhaba)! Benim adım Mei-
Li. Çin'de yaşıyorum. On yaşındayım.
Müzik dinlemeyi, dans etmeyi, dama
oynamayı çok severim. Aynı zamanda
jimnastik yapıyorum. Pirinç yemeklerini
çok seviyorum. "Ejderin Ülkesi" en çok
sevdiğim kitaptır.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

Çin hangi kıtada yer almaktadır?

Jambo (Merhaba)! Benim
adım Haji. Tanzanya'da yaşıyorum.
On bir yaşındayım. Beştaş oynamayı
çok seviyorum. En çok etli yemekleri
severim. Arkadaşımla birlikte kendi
yaptığımız topla futbol oynarız. Çizgi
roman kitaplarını okumak hoşuma
gider.

Sizin ilgi alanlarınıza benzeyen ve benzemeyen özellikleri söyleyiniz?

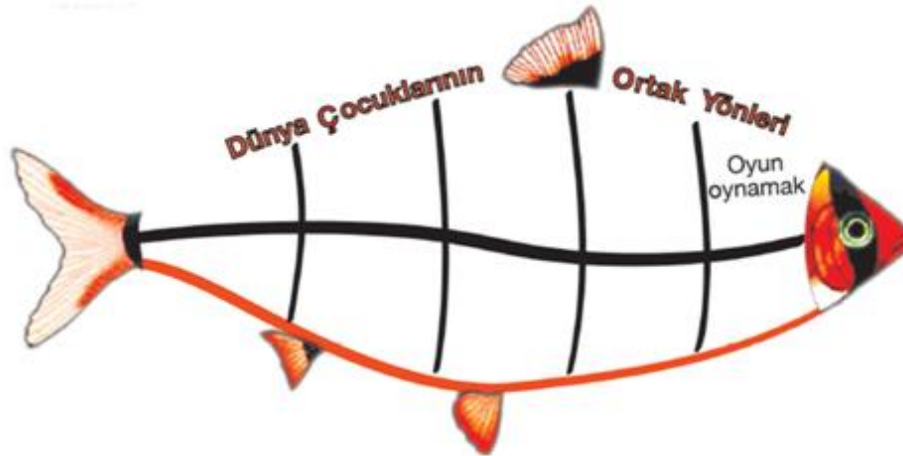
1. ETKİNLİK

Dünya çocuklarının ilgi alanlarını belirleyerek aşağıdaki tabloya yazınız.

Ülke	Adı	İlgi Alanı
Kanada	Owen	-----
Şili	Pia	-----
İspanya	Lisandra	-----
Azerbaycan	Eyvaz	-----
Çin	Mei-Li	-----
Endonezya	Atin	-----
Tanzanya	Haji	-----

2. ETKİNLİK

Dünya çocuklarının ortak yönlerini örnekte olduğu gibi balık kılıçındaki aralıklara yazınız.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki gazete haberini inceleyiniz. Soruları gazete haberine göre cevaplayınız.

DÜNYA ÇOCUKLARI

Biz dünya çocukları, siz büyüklere sesleniyoruz! Neden biz savaşlarla büyüyoruz? Neden bir ülkenin insanı başka bir ülkenin insanına kinle yaklaşıyor? Neden bu düşmanlık? Biz böyle bir dünyada büyümek istemiyoruz. Siz büyüklük yüzünden çocuklar birbirlerini düşman belliyor. Bir düşünün... Bunun nedeni ne? Biz, çok merak ediyoruz. Aranızdaki sorunları konuşarak halledemiyor

musunuz? Neden silahlara başvuruyorsunuz? Neden masumlar ölüyor? Bunları bilmek istiyoruz! Sakın unutmayın! Bütün dünya çocukları kardeş. Bunu da kimse değiştiremeyecek. Denemeye bile kalkmayın, bizi ayıramazsınız!

Aslı Demir
Yaş: 12 Eskişehir

Gazete haberi, 23 Nisan 2006.

1. Aslı Demir dünya çocuklarının hangi ortak yönlerinden bahsetmektedir?

.....

.....

.....

2. Aslı Demir'in düşüncelerine katılıyor musunuz? Neden?

.....

.....

.....

3. Aslı Demir'in yerinde olsaydınız dünya çocukları adına neler yazardınız?

.....

.....

.....

4. Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış." sözü ile Aslı Demir'in düşünceleri arasındaki benzerlikler nelerdir?

.....

.....

ÜLKELER ARASI ALIŞVERİŞ

Kullandığımız ürünlerin bir kısmı başka ülkelerden gelmiştir. Bunun sebebi ne olabilir?

Satın aldığımız bazı ürünlerde örneklerdeki gibi etiketlerle karşılaşırız. Bu etiketler neyi ifade etmektedir?

Ülkeler, ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yaparlar. Bazı ürünlerin üretimi yetersiz kaldığında bu ihtiyaçlarını diğer ülkelerden karşılarlar. Böylece ülkeler arasında ekonomik alışveriş olur. Ülkeler arasındaki bu alışverişe **Dış Ticaret** denir.

İsviçre'de üretildim. Yapımda kullanılan kakao Brezilya'dan, fındık Türkiye'den satın alınıyor. Üretildikten sonra başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkeye pazarlanıyorum.

Çocuklar bizim gibi oyuncaklarla oynamayı çok sever. Çin'de üretiliyoruz ve dünyadaki birçok ülkeye pazarlıyoruz. ABD, Türkiye, Irak ve şurjye bu ülkelerden biridir.

Japonya'da üretilen elektronik bir ürün. Japonya dünyanın önemli bir elektronik ürün üreticisi ve satıcısıdır. Bu ürünün satıldığı ülkelerden biri de Türkiye'dir.

Romanya'da bir fabrikada, başka ülkelerden satın alınan yakıtla çalışan bir otomobilim. İtalya, Singapur ve Mısır gibi birçok ülkeye satıyorum.

Bu diyaloglardan nasıl bir sonuç çıkarıyor şunuz?

Ülkeler bütün ihtiyaçlarını kendileri karşılayamaz. Bu yüzden ülkeler arası alışverişe ihtiyaç duyulmuştur.

Sizde bir ürünü ele alarak örneklerdeki gibi konuşurunuz.

İHRACAT (DIŞ SATIM)

Üretim sattığımız ürünlerin nereye gittiğini hiç düşündünüz mü?

Şemada ne anlatılmak istemektedir? Şemaya göre hangi ülkeye ne satılmaktadır? Kırmızı oklar ve yeşil oklar neyi ifade etmektedir?

En çok ihracat yaptığımız ülkeleri gösteren bu şema yıllara göre değişiklik gösterebilir.

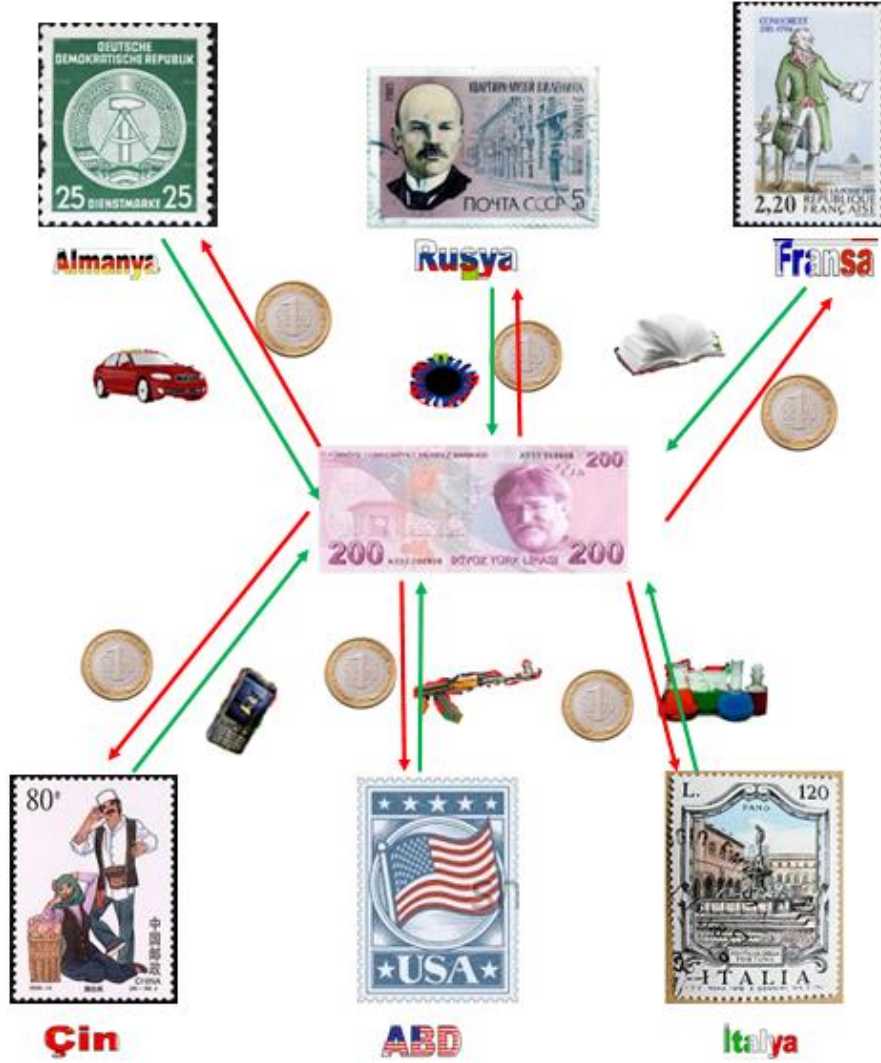
İHRACAT (Dış satım)	
Ülke adı	Ürünler
Almanya	Tekstil ürünleri, halı, kimyasal ürünler, çeşitli makineler, taşıma araçları, gıda maddeleri, porselen.
İngiltere	Tekstil ürünleri, çeşitli makineler, seramik, demir.
İtalya	Hazır giyim, pamuk ipliği, gıda maddeleri, cam, demir-çelik.
Fransa	Gıda maddeleri, elektrik-elektronik ürünler, taşıma araçları, cam.
Rusya Federasyonu	Meyve ve sebze, tahıl ürünleri, kimyasal ürünler, çiçek, deri ürünleri, tekstil ürünleri.
Amerika Birleşik Devletleri	Kimyasal ürünler, taşıma araçları, gıda maddeleri, mermer, deri ürünleri.
Irak	Tahıl ürünleri, canlı hayvan, demir-çelik ürünleri, makineler.
Kazakistan	Taşıma araçları, makineler, konfeksiyon ürünleri.

- Ülkemizde en çok hangi ürünlerin ihracatı yapılmaktadır?
- Ülkemizde neden bu ürünler ihrac edilmektedir?
- Yaşadığınız yerde ihracatı yapılan ürünler hangileridir?
- Ülkemiz başka hangi ülkeye ihracat yapıyor olabilir?
- Ülkemiz bu tablodakilerden farklı olarak hangi ürünleri de ihrac etmektedir?

Bir ülkenin başka bir ülkeye mal ve hizmet satmasına **ihracat (dış satım)** denir.

İTHALAT (DİŞ ALIM)

Evdeki ürünlerin nereden geldiğine hiç baktınız mı?

Şemada ne anlatılmak istemektedir? Şemaya göre hangi ülkeden hangi ürünler alınmaktadır? Kırmızı oklar ve yeşil oklar neyi ifade etmektedir?

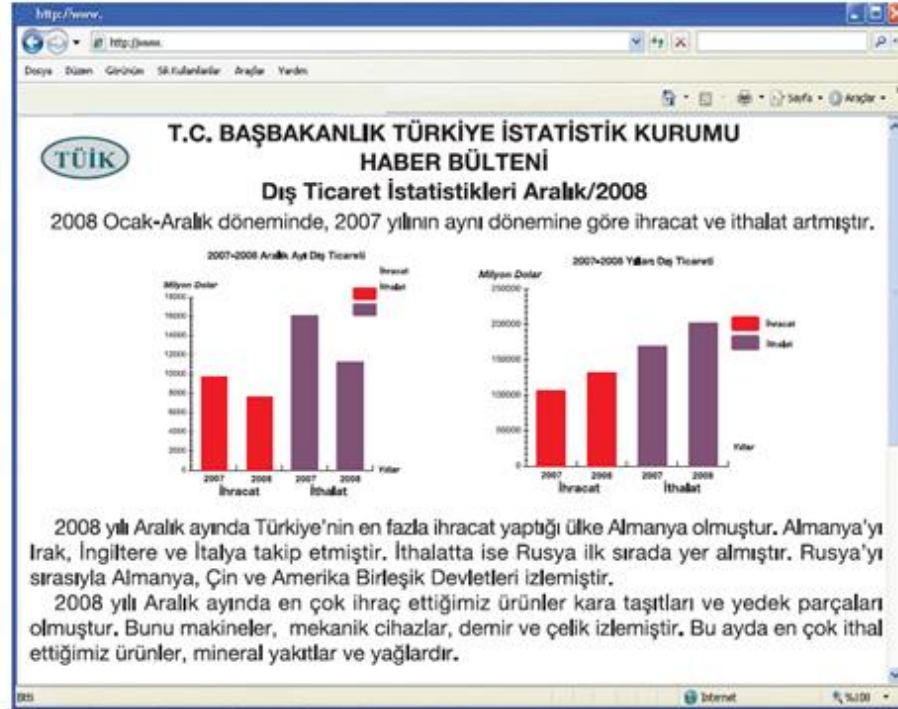
En çok ithalat yaptığımız ülkeleri gösteren bu şema yıllara göre değişiklik gösterebilir.

Ülke adı	Ürünler
Rusya Federasyonu	Doğal gaz, petrol, demir-çelik, alüminyum.
Almanya	Taşıma araçları, makineler, elektrikli aletler, kimyasal ürünler.
Çin	Plastik ürünler, elektrikli aletler, elektronik aletler.
Amerika Birleşik Devletleri	Savunma araçları, demir-çelik ürünleri, makine parçaları, tahıl.
İtalya	Kimyasal ürünler, makineler, optik aletler.
Fransa	Çeşitli makineler, taşıma araçları, kimyasal ürünler, kâğıt, demir-çelik ürünleri.
İran	Ham petrol, ham deri, işlenmemiş madenler.
Japonya	Taşıma araçları, televizyon, elektronik aletler, kimyasal ürünler.
Azerbaycan	Alüminyum, bakır, ham deri, pamuk, yün.

- İthalat yaptığımız ülkeler genelde hangi kıtada yer almaktadır?
- Ülkemiz hangi ürünleri ithal etmektedir?
- Neden ithalat yapmaktayız?
- Bu ürünlerin dışında başka hangi ürünleri de ithal etmekteyiz?
- Ülkemiz bu tablodakilerden farklı olarak hangi ürünleri de ihraç etmektedir?

Bir ülkenin başka bir ülkeden mal ve hizmet almasına **ithalat (dış alım)** denir.

Aşağıdaki haber bültenini inceleyiniz.

Grafiklere göre ülkemizin Aralık ayı dış ticaret durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Grafiklere göre ülkemizin 2007-2008 dış ticaret durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ülkemizin en fazla ithalat yaptığı ülkeler hangileridir?

Ülkemizin en fazla ihracat yaptığı ülkeler hangileridir?

Ülkemiz en fazla hangi ürünlerin ithalat ve ihracatını yapmıştır?

1. ETKİNLİK

İnternet haberi, 9 Nisan 2008 (Düzenlenmiştir.).

İnternet haberi, 5 Haziran 2008 (Düzenlenmiştir.).

1. Yukandaki haberlerin ortak özelliği nedir?

.....

.....

2. Haberlerde hangi ülkeler arasındaki hangi ilişkilerden bahsedilmektedir?

.....

.....

3. Siz de bu konuda bir haber hazırlayınız. Haberinizi yazmadan önce gazetelerden ve internetten araştırma yaparak diğer ülkelerle ekonomik ilişkilerimizi anlatan farklı haberler bularak bir fikir edinebilirsiniz. Çalışmanızı tamamladıktan sonra haberinizi düzenleyerek aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

TEKNOLOJİ VE TİCARET

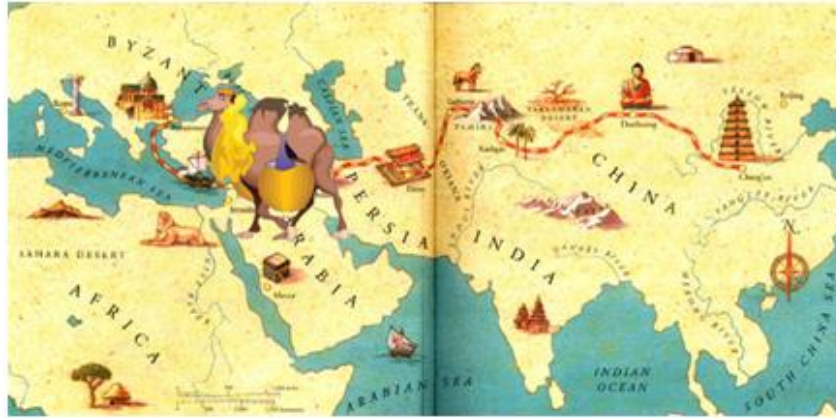
Elinize gelen ürünlerin size nereden geldiğini ve nasıl ulaştığını hiç düşündünüz

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sürekli birbirleriyle alışveriş içerisinde olmuşlardır. Bu alışverişe ticaret denir ve ticaret çeşitli araçlar tarafından yapılagelmıştır. Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte ticaret araçları sürekli gelişmiş ve hızlanmıştır.

ESKİ ALIŞVERİŞLER

Eski dönemlerde uzun mesafeli yerlere yük götürülürken develer kullanılırdı. Belirli bir yoldan gidilerek günlerce süren yolculuklar sürerdi.

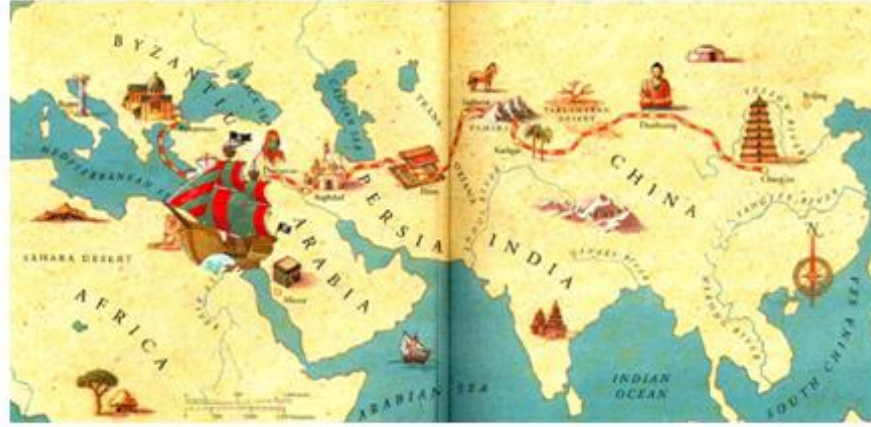

Uluslararası alanda yapılan bu ticarete ne gibi sorunlar yaşanmıştır?

- Ulaşım yavaş olduğu için bazı mallar bozuluyordu.
- Ağır mallar bu şekilde uzak yerlere götürlemiyordu.
- Sadece belirli yerlerde alışveriş vardı.
- Birçok kişinin haberi olmadığı için ticaret gelişmemişti.

Eskiden deniz ulaşımı olarak yelkenli gemiler kullanılırdı. Coğrafi bilginin de yetersiz olmasından dolayı gemiler kıyadan hareket ederlerdi.

Uluslararası alanda yapılan bu ticarete ne gibi sorunlar yaşanmıştır?

- Gemiler yelkenli olduğu için rüzgarın yönüne göre hareket ederdi.
- Gemiler yavaş gittiği için mallar bozulabilirdi.
- Diğer kıtalar bilinmediği için üç kıta üzerinden ticaret yapılırdı.
- Gemiler hem küçüktü hem de dayanıklı değildi.

Teknolojinin gelişmesiyle yelkenli, küçük gemiler artık yerini gelişmiş ve büyük gemilere bırakmıştır. Bu gemiler sayesinde, uluslararası mallar daha çabuk ve bozulmadan yerlerine ulaştırılıyor.

Yurt içi ve yurt dışı ticaret sadece bu araçlarla yapılmamaktadır. Uluslararası ticaret genel olarak şu araçlarla yapılmaktadır.

GÜNÜMÜZDE TİCARET

Hava Yolları

Kara Yolları

Deniz Yolları

Demir Yolları

Boru Hattı

Eski ile yeni ulaşım araçlarını karşılaştığımızda ticarete etkisi nasıl olacaktır?

ÜLKELER ARASI ALIŞVERİŞ

İpek Demiryolu projesine göre, Çin'in Şangay kentinden kalkan bir tren Hazar Denizi'ni geçerek, yapılacak olan Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu projesi ve Marmaray (Boğaz altından boru ile ulaşım) ile Avrupa'ya, Manş Denizi'nden İngiltere'ye ulaşacak.

2034'te bitmesi planlanan projeye göre yılda 3 milyon yolcu ve 17 milyon ton yük taşınabilecek.

Sizce bu ülkeler arasındaki alışverişi nasıl etkiler?

İNTERNETTEN ALIŞVERİŞ

Sizce bu resimlerde ne anlatılıyor?

Günümüzde, teknolojinin ilerlemesiyle ve bunun sonucunda internetin tüm dünyada yaygınlaşmasıyla birlikte birçok insan internet üzerinden alışveriş yapmaktadır. Bunun için bilgisayar ve akıllı telefon ile internet bağlantısı gereklidir.

İnternet üzerinden çeşitli alışveriş siteleri vardır. Alıcılar bu sitelerden ürünleri beğenir ve kredi kartı üzerinden ya da kapıda ödeme imkanıyla alışveriş yaparlar. Ürünler bir kaç gün içerisinde alıcılara teslim edilir. Teslim etme işini ise PTT Kargo veya özel kargo şirketleri yapar.

1980 de Nourittin Yosuef "Gelecekte insanlar evde oturduğu yerden bir tuşla alışveriş yapabilecek" demiştir.

1994 yılında internet alanında ilk reklam verilmeye başlanmıştır. Bunu bankaların sanal şubelerini açarak alışveriş imkanı başlatması takip etmiştir.

- İnternet aracılığı ile yapılan alışverişlerde hangi alandaki gelişmeler etkili olmuştur?
- Siz internet üzerinden bu şekilde alışveriş yaptınız mı?

Teknolojinin gelişmesi alışverişini hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır.

Aşağıdaki gazete haberini okuyunuz.

Malatyalı, Kayısıyı İnternette Satıyor

Malatyalı Serhan Bey, imalathanelerinde gün kuru kayısıdan ürettiği lokumları on gün önce internet ortamında satışa sunduklarını söyledi. On günde kırk adet satış yaptıklarını ve üç ayda 30.000 TL'lik satış hedeflediklerini belirtti. Fransa ve Almanya'dan da sipariş aldıklarını ifade eden Serhan Bey, iade ve değiştirme imkânını da sağladıklarını söyledi. Yurt içinden ve yurt dışından aldıkları siparişleri yetiştirebilmek için üretimlerini artırdıklarını ifade eden Serhan Bey, internet ortamında yaptıkları satış ile, pazarlama maliyetinin de düştüğünü belirtti.

İletişim teknolojisi alışverişini nasıl etkilemiştir.

1. ETKİNLİK

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

Aşağıda, geçmişten günümüze ulaşım, iletişim şekli ve araçlarına örnekler verilmiştir. Bu örnekleri inceleyiniz.

GEÇMİŞ

Çin'de ipekli kumaşlar yüklediler sırtımıza. Aylardır yollardayız. Yükümüzün bir kısmını İran'a, bir kısmını Anadolu'ya ulaştıracağız.

Yolculuğumuza, Hindistan'dan değerli madenleri ve baharatları yükledikten sonra başladık. Aynı zamanda Asya'dan Avrupa'ya ileteceğimiz önemli haberlerimiz vardı. Aylar süren yolculuğumuz sonunda İtalya'da bir limana ulaştık.

GÜNÜMÜZ

Dünyanın en uzak ülkelerine bile ticaret ürünlerini en kısa sürede ulaştırabiliyoruz. Bu süre, bazen birkaç saat, bazen de birkaç gün oluyor.

Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar bizim aracılığımızla birbirleriyle iletişim kurabiliyorlar. Böylece ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde büyük kolaylıklar sağlıyoruz.

Ulaşım ve iletişim araçları yönünden geçmişle günümüz arasındaki farklılıklar nelerdir? Bu farklılıklar ekonomik ilişkileri nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi aşağıdaki boşluğa yazınız

.....

.....

.....

DÜNYANIN HAZİNELERİ

Çevrenizde hangi doğal güzellikler vardır?

Miras kelimesinden ne anlıyorsunuz?

Doğanın bize sunduğu miraslar neler olabilir?

Atalarımızın bize bıraktığı miraslar neler olabilir?

**Ortak
Miras**

Geçmişten günümüze kadar gelen doğal güzelliklere, tarihi yapıları **Ortak Miras** denir.

Tarihi eserler, doğal güzellikler tek bir kişiye veya ülkeye ait değil tüm insanlara aittir.

UNESCO

UNESCO deyince ne anlıyorsunuz?

United Nations Educational
Scientific and Cultural Organization

Birleşmiş Milletlere bağlı olarak 1946 yılında kurulan, "Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı"nın adıdır. Ortak mirasa ait olan eserleri korumaya çalışmaktadır. UNESCO ortak miras eserlerini korumak için sözleşme hazırlamış, ülkemiz de 1982 yılında bunu kabul etmiştir.

DÜNYA MİRAS LİSTESİNDEKİ VARLIKLARIMIZ

Ülkemizde UNESCO tarafından koruma altına alınan eserlere örnek veriniz.

Pamukkale-Hierapolis(Denizli)

Pamukkale denilince aklınıza ne geliyor?

Pamukkale, kaynak sularının kirecinden oluşmuş bir tepedir.

Türkiye'nin en tanınmış doğa harikalarından biridir.

Pamukkale'yi, parlak beyaz rengiyle 20 km uzaktan görmek mümkündür.

Yakınında Roma döneminden kalma Hierapolis adlı Antik Şehir bulunmaktadır.

Safranbolu Şehri(Karabük)

Safranbolu denilince aklınıza ne geliyor?

Safranbolu, ülkemizde bulunana çok çeşitli kültür ve tabiat varlığınız barındıran bir içedir. Bu nedenle müze kent durumundadır.

Safranbolu evleri 18. Ve 19.yüzyıl Türk toplumunun geçmişini, kültürünü ve mimari zevkini yansıtır.

Pek çok uygarlığın yaşadığı şehirde önemli doğal ve kültürel zenginlikler vardır.

*Dünya
Miras
Listesindeki
Diğer
Varlıklarımız:*

Hattuşaş-Boğazköy (Çorum)

Nemrut Dağı(Adıyaman-Kahta)

Xanthos-Letoon(Antalya-Muğla)

Divriği Ulu Camii ve (Sivas)

Truva Antik Kenti(Çanakkale)

Kapadokya(Nevşehir)

DÜNYADAKİ ORTAK MİRAS ESERLERİ

Orhun Yazıtları
(Orhun Müzesi)

Moğolistan'da bulunan Orhun Yazıtları, Türklerin bilinen ilk alfabesi olan Kök Türk Alfabesi ile yazılmıştır. Yazıtlar Türk dili, tarihi, edebiyatı ve sanatı hakkında önemli bilgiler vermektedir.

MOĞOLİSTAN

Orhun Yazıtları'nın insanlığa katkıları neler olabilir?

İTALYA

İtalya'da bulunan Pisa Kulesi'nin ünü eğikliğinden gelmektedir. Temelindeki yumuşak zeminden dolayı güneye doğru eğik olan kule, üst üste bindirilmiş altı sütun dizisinden oluşur.

Pisa Kulesi

Pisa Kule'si hangi geometrik şekle benzemektedir?

Victoria (Viktorya) şelaleleri dünyanın en görkemli şelalerinden biridir. Zambezi Nehri'nin üzerinde, Zambiya ve Zimbabve sınırları arasında bulunur. Şelaleler yaklaşık olarak 1700 metre genişliğinde ve 128 metre yüksekliğindedir.

Ülkemizde buna benzer yerler var mı?

Avustralya'da bulunan Sydney (Sidney) Opera Evi, Sidney'in sembolü ve 20. yüzyılın en ünlü yapılarından biridir. İlginç mimarisiyle operaya ilgi duymayanları bile kendisine çekmeyi başarmıştır. Opera Evi, operadan başka bale, tiyatro, film ve müzik gösterilerine de ev sahipliği yapmaktadır.

Opera evinin çatısındaki şekiller hangi geometrik şekle benziyor?

1. ETKİNLİK

Aşağıda eksik olarak verilen Nemrut Dağı konulu pulu tamamlayınız ve boş bırakılan yere Nemrut Dağı'yla ilgili bilgileri araştırarak yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. ETKİNLİK

Aşağıda bazı ülke isimleri ve bu ülkelerde yer alan ortak miras öğelerinin fotoğrafları verilmiştir. Bu ortak miras öğelerinin buldukları ülkelerin isimlerini söyleyiniz.

Mısır - Hindistan - ABD - Fransa - İngiltere - Türkiye - Çin - Almanya

Büyük Kanyon-.....

Çin Seddi-.....

Keops Piramidi-.....

Tac Maha-.....

Eifel Kulesi-.....

Truva Antik Kenti-.....

TURİZMİN SAĞLADIĞI KATKILAR

Havdi Düşünelim

Dünyada hangi ülkeleri gezmek istersiniz? Neden?

Dünyadaki hangi tarihi eserleri ya da doğal güzellikleri görmek istersiniz? Neden?

Gezmek, görmek, dinlenmek, eğlenmek gibi amaçlarla gezi yapan kişilere **turist** denir.

Aşağıdaki internet haberini okuyarak soruları cevaplayınız.

İnternet haberi, 16 Haziran 2008 (Düzenlenmiştir.).

- Haberin konusu nedir?
- Neden böyle bir sempozyum düzenlenmiş olabilir?
- Turizm etkinliklerin insanlara ve ortak mirasa katkıları nelerdir?
- "Yurtta barış, dünyada barış" sözünden ne anlıyorsunuz?
- Dünya barışına katkıda bulunmak için başka neler yapılmalıdır?

Atatürk döneminde dünya barışına katkı için barış anlaşmaları yapılmış ve uluslararası örgütlere üye olunmuştur.

ORTAK MİRAS VE TURİZM

Aşağıdaki posta pullarına bakarak ülkemizde hangi turizm eserleri olduğunu ve bu eserlerin neden posta pullarında gösterildiğini açıklayınız.

Ülkemizde birçok ortak miras eseri vardır. Bu ortak miras eserlerini görmek amacı ile birçok turist ülkemizi ziyaret etmektedir.

Ortak miras eserleri turizme büyük katkılar sağladığı gibi aynı zamanda ülkenin ekonomisine de büyük katkılar sağlar.

Turizm sayesinde her yıl ülkemize milyonlarca dolar girmektedir.

Ortak miras eserleri korunmalı ve tanıtımı yapılmalıdır.

ORTAK MİRASININ KORUNMASI

Aşağıdaki gazete haberini okuyarak soruları cevaplayınız.

Tarihî Mirasımız Gün Yüzüne Çıkarılıyor

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Bursa'nın tarihi kimliğinin hak ettiği yeri alması için çalışmalar devam ediyor.

Çalışmalar hakkında bilgi veren Osmangazi Belediyesi şu açıklamada bulundu:

"Osmanlı'yı kuran şehir olarak Bursa'nın tarihî geçmişimizle olan ilişkilerini gün yüzüne çıkarmak tarihsel bir sorumluluktur. Bu anlayıştan hareket ederek şehrin inci gerdanlığı gibi duran yüzlerce sivil mimarlık örneği yapıya ve onlarca anıtsal yapıya hayat verdik. Eski tarih kitaplarında bile 'yüksek eser' olarak geçen pek çok anıtsal yapı, çabalarımız sonucu yine kentin zinetleri arasına katıldı. Yıllarca demir atölyesi olarak kullanılan Gökdere Medresesi, bahçesinde yıllarca mısır yetiştirilen ve yapıların arasında sıkışıp kaldığı için kimsenin bilmediği Haraççoğlu Medresesi, yüzyılı aşkın zamandır 'yükük hamam' olarak anılan Ördekli Hamamı gibi. Ama bunlarla birlikte, kentin simgesi durumundaki kaleye ve kapılarına da el atılmıştır. Bursa surlarının önemli bir bölümü, restorasyonlar sonucu kentin yeni simgesi olmuştur. İster Bursalı olsun, ister bu kente turist olarak gelenler olsun pek çok vatandaşımız Bursa hatırası olarak Saltanat Kapı önünde fotoğraf çektirmektedir. Restorasyonu tamamlanan Fetih Kapı, Yer Kapı ve önümüzdeki aylarda tamamlanacak olan Zindan Kapı ve Kaplıca Kapı ile birlikte Bursa Kalesi yeniden hayat bulacaktır."

Saltanat Kapı

Gazete haberi, 10 Şubat 2009.

- Habere neden böyle bir başlık yazılmış olabilir?
- Tarihi geçmişini gün yüzüne çıkarmak neden tarihsel bir sorumluluk olarak kabul edilmiştir?

Haraççoğlu medresesi (Eski Hali)

Haraççoğlu medresesi (Yeni Hali)

Ördekli Hamam (Eski Hali)

Ördekli Hamam (Eski Hali)

Bu eserlerin eski ve yeni halleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

1. ETKİNLİK

REKLAM PULU HAZIRLIYORUM

Ülkemizdeki turizm bölgelerindeki ortak miras öğelerinin tanıtımı için ayrı ayrı reklamlar hazırlanarak Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir yarışma düzenlenecektir. Siz de yarışmaya katılmak için aşağıdaki posta puluna çevrenizdeki turizm yerlerinden birinin reklamını tasarlayınız.

Hazırladığınız reklamla ilgili tanıtım amaçlı kısa bir yazı yazınız

.....

.....

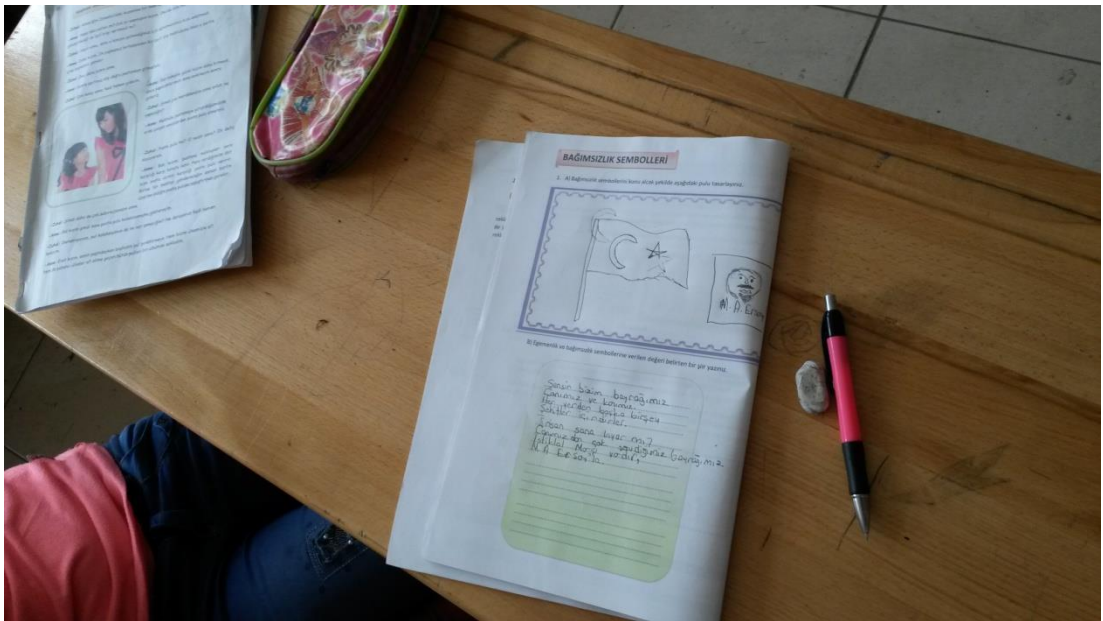
.....

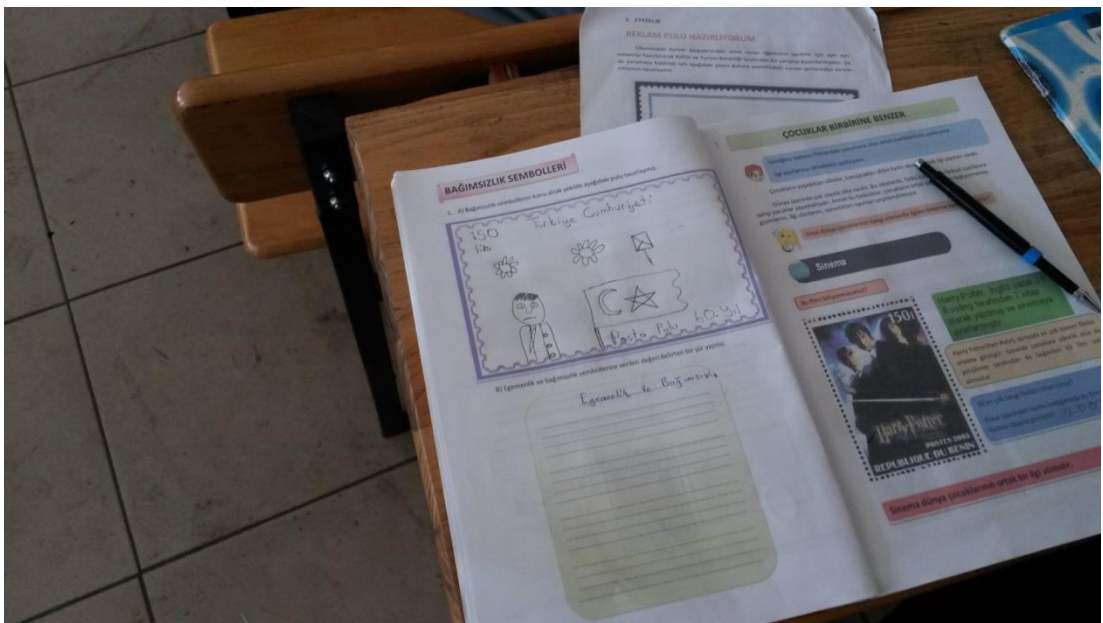
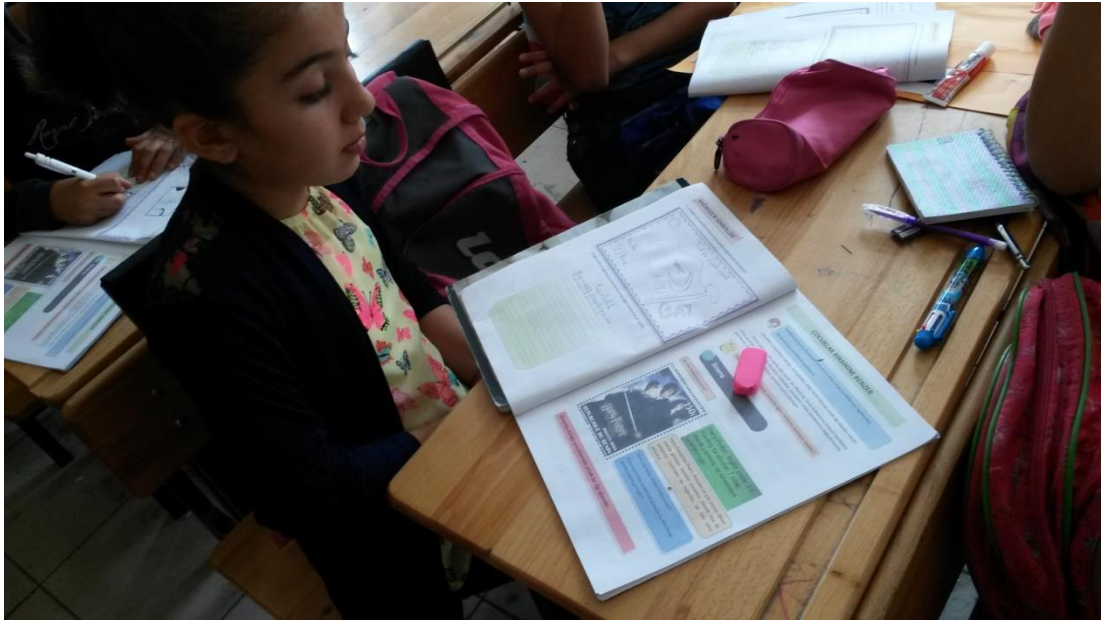
.....

.....

EK 4: UYGULAMA İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Hayri BAKMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi :Çelikhan-1984

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı

Yüksek Lisans Öğrenimi :Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar: Adıyaman Samsat Uzuntepe İlkokulu

İletişim

e-posta:hbakmaz02@hotmail.com

Tarih: 30.05.2016